

Pozdravljen prvi majnik!

Da si nam pozdravljen!

Da si nam pozdravljen prvi majnik, mednarodni delavski praznik; dan mednarodnega praznovanja, dan mednarodnega protesta, mednarodne manifestacije! Pozdravljen naš dan!

Prvi majnik delavski praznik; praznik vzbujenega delavstva.

Po širnem svetu od iztoka do zapada, od severa do juga, koder se delavce zaveda svojega razreda in koder že obstoji njegova organizirana moč, odmeval bo prvega maja iz milion in milion grl proletarcev klic: Pozdravljen naš dan! Pozdravljen prvi majnik kot preddan tistega svetlečnega dne, ko delavstvo doseže cilj svoje borbe: gospodarsko svobodo za vse.

Mednarodnemu praznovanju prvega maja pridružujemo se tudi delavci v Ameriki. Pridružujemo se pač v tolikem številu, kolikor se nas že zaveda naših delavskih interesov. Na žalost večina ameriškega delavstva še spi spanje pravičnega. Medtem ko delavske strokovne organizacije v Evropi izidejo prvega maja na plano do zanjega moža v prazničnih oblekah, ne vedo "slavni vodje" ameriških unij ničesar o mednarodnem prazniku. Kljub temu, kljub oviram nazadnjaških elementov naraščajo razredna zavednost v vrstah ameriškega delavstva od dne do dne: praznovanje prvega majnika je tudi v Ameriki od leta do leta mogočnejše.

Prvi majnik je dan praznovanja, ktere ga si je dovolilo delavstvo samo. Na ta dan bi morali vsi delavci od enega konca republike pa do drugega ustaviti delo do zadnjega moža. Na ta način bi pokazali kapitalistom, kaj premore njihova organizirana moč in da je delavec gospodar položaja.

Prvi majnik je dan delavske manifestacije za splošni osemurni delavnik. Osem ur dela, osem ur počitka in osem ur razvedrila ter zabave.

Prvi majnik je dan delavske manifestacije za svetovni mir in razoroženje vseh armad in mornaric. Proč z barbariskim profesionalnim klanjem soljudij! Proč z oroževanjem proletarcev, kateri so na komando kapitalistov pripravljeni, moriti svoje lastne razredne brate!

Prvi majnik je dan delavskega protesta proti vsem krivicam in zlim nakanom od strani industrijskih kraljev in gospodarjev. Dan protesta proti mezdnemu izkoriščanju potom zniževanja plač in dolgih delavnikov; dan protesta proti nezadostnemu zavarovanju delavca za telesno varnost in zdravje; dan protesta proti kapitalističnim umorom na debele; radi zanikrnosti kapitalistov; dan protesta proti otroškemu in ženskemu fabriškemu delu; dan protesta proti preganjanju in zatiranju delavcev potom kapitalističnih zakonov in sodišč.

Praznujmo, manifestirajmo in protestirajmo!

Apelirajmo na naše nezavedne brate na širokem polju dela, da se nam pridružijo v pravičnem boju, obenem se radujemo tiste znamenite dobe, tistega svetlega dne, ki prinaša mednarodnemu proletariatu plodove današnjega boja: popolno osvoboditev iz mezdne sužnosti — pravo gospodarsko svobodo in blagostanje za vse.

Delavci, prvega maja na plano! Na shode, v obhode, kjerkoli je prilika!

Za splošni osemurni delavnik! Za več varnosti pri delu! Za svetovni mir in razoroženje! Za popolno gospodarsko svobodo!

Proti mezdnemu izkoriščanju! Proti kapitalističnim moritvam! Proti kapitalizmu vobče! Pozdravljen prvi majnik! Živela socialistična stranka!!

Delavec!

Si že kedaj razmišljal, zakaj je razstrelba v premogokopu vabila nakrat dve do tristo krepkih in zdravih premogarjev? Mar si se kedaj zanimal, zakaj v bližini bulevarja sedi mlad in krepak mož brez nog s klobovom v roki in prosi milodarov, po bulevarju pa jedra avtomobil, v katerem sedi nališpana in gizdava milionarka, poleg nje pa počesan kužek z oventnico, ki je posuta z briljanti? Si li kedaj vprašal samega sebe, zakaj percentuelno umrje največ delavskih otrok že tekom prvega leta, zakaj po mestih srečavaš pristitutke, ki so bile poštene delavke? Si li kedaj razmotrival, zakaj prihajajo gospodarske krize in je nakrat na tisoče delavcev brez dela in kruha na cesti? Se li zavedaš, zakaj moraš delati za druge, ki so oblečeni v baržun, svilo in žamet in se vozijo v avtomobilih in kočijah, tebi se pa posmehujejo in te gledajo zaničljivo, ko hodiš z vpognenim hrbtom po delo ali se pa voziš v natlačenem vozu ulične železnice?

Ti delaš, se mučiš pri trdem delu, na čelu ti stojijo debele znojne kaplje, ki se kot curki izlivajo po tvojem izmučenem obrazu. Za trud, delo, sploh vse trpljenje pa

dobivaš tako borno plačo, da ne zadostuje niti za najpotrebnejše. Drugi ne delajo nič, pohajajo od zabave do zabave, iz letovišča v letovišče, se oblačijo fino, živijo razkošno in zapravljajo denar razpisno z vlačugami.

Ti delaš in si berač; oni drugi ne delajo pa so bogatini — milionarji.

Odkod prihaja to? Ali razumeš tovariš, delavec?

Oni drugi živijo v lenobi in izobilju, ker ti za nje delaš, ker verjameš v krive nauke, da so železnice, obratna in proizvodna sredstva, mašinerija, zemlja in zemeljski zakladi njih last.

Z maternim mlekom si sesal te nauke in v mladosti so te pa učili: Delaj kot bi večno živel, moli pa, kot bi danes umrl.

Mati je pa še poleg učila: bodi ponižen napram gospodom; tvorničarju, kjer je delal tvoj oče; hišnemu posestniku, kjer si stanoval s svojima roditeljima; trgovcu, kjer je tvoja mati kupovala živež. Nikdar te pa ni podučila mati, da ti gospodje živijo o žuljih in sragah tvojega očeta, da nosi pokonej svojo glavo, kedar jih srečaš na ulici. In to je vzrok, da si še danes ponižen napram kapitalistom, da jih smatraš za svoje dobrotnike, ker ti milostno dovolijo, dokler te potrebujejo,

da smeš za nje delati in vagati svoje zdrave ude in življenje.

Ali materi ne zameri! Mati te je učila, kot je sama umevala ustroj družbe. Tudi ona ni imela boljšega produkta v mladih letih in živela je, ko je bil današnji ogromni industrijski razvoj še v povojih in kapitalistično izkoriščanje človeške delavne sile še ni bilo tako v evetju, kot je danes.

Ti pa živiš v drugi dobi in zagledal razmišljal, zakaj si mezdni suženj kapitalistov in katerim potom se jih najlaglje otrešeš in znebiš.

Njih suženj si, ker ne lastuješ drugega kot svojo delavno silo, oni pa lastujejo obratna in proizvodna sredstva, sploh vsa sredstva, ki so potrebna, da bi vsi ljudje lahko živeli v dobrih gospodarskih razmerah. Ta sredstva so lastnina pešice ljudi, ki jih imenujemo kapitaliste.

Kapitalisti, so s pomočjo zakonov, ki so jih napravili poslanci v službi kapitalistov in postavodajnih zbornicah proglasili vse za svojo osebno last, kar jim omogočuje, da je delavec njihov mezdni suženj.

Ako hočeš, da se kapitalistom vzame vse, kar bi moralo biti po naravnem in božjem zakonu splošno ljudska last, tedaj moraš izvoliti svoje tovariše, delavce kot poslance v postavodajne zbore, da tam zakonitim potom razlastijo kapitaliste in vrnejo ljudstvu, kar gre ljudstvu.

Ako pa hočeš doseči to, tedaj se moraš organizirati politično v socialistični stranki, ki je edina delavska stranka.

Delavce odloči se!

Ako se odločiš za kapitaliste, tedaj nikar ne tarnaj, če živiš v slabih razmerah.

Če se pa odločiš za socialiste, tedaj pa v naše vrste, da čim prej pade pošast kapitalizem.

Z

Čestokrat se čuje iz ust kakega samoglavca, površno mislečega delavca: "jaz sem vseeno socialist, če spadam k stranki ali ne." Taki delavci niso sigurni svojih besed; izustijo jih kar tako mimogrede, ne da bi vedeli, kaj pravzaprav govorijo. Meninš tebinš simpatizujejo in mnogo govore, da bodo gibanju koristili, pa škodijo.

Takim je treba predvsem več znanja, več čitanja o socializmu. Več čitanja bo pomenilo več socializma.

Koristi kapitalista in koristi delavca so si diametralno nasprotni. Kapitalist bi rad kolikor največ mogoče dobil iz delavčevega produkta, a delavec bi spet rad kolikor največ mogoče obdržal svojega produkta. Nasprotja med kapitalistom in delavcem ne bo konec poprej, dokler ne padé kapitalizem in delavec ne dobi ves svoj produkt.

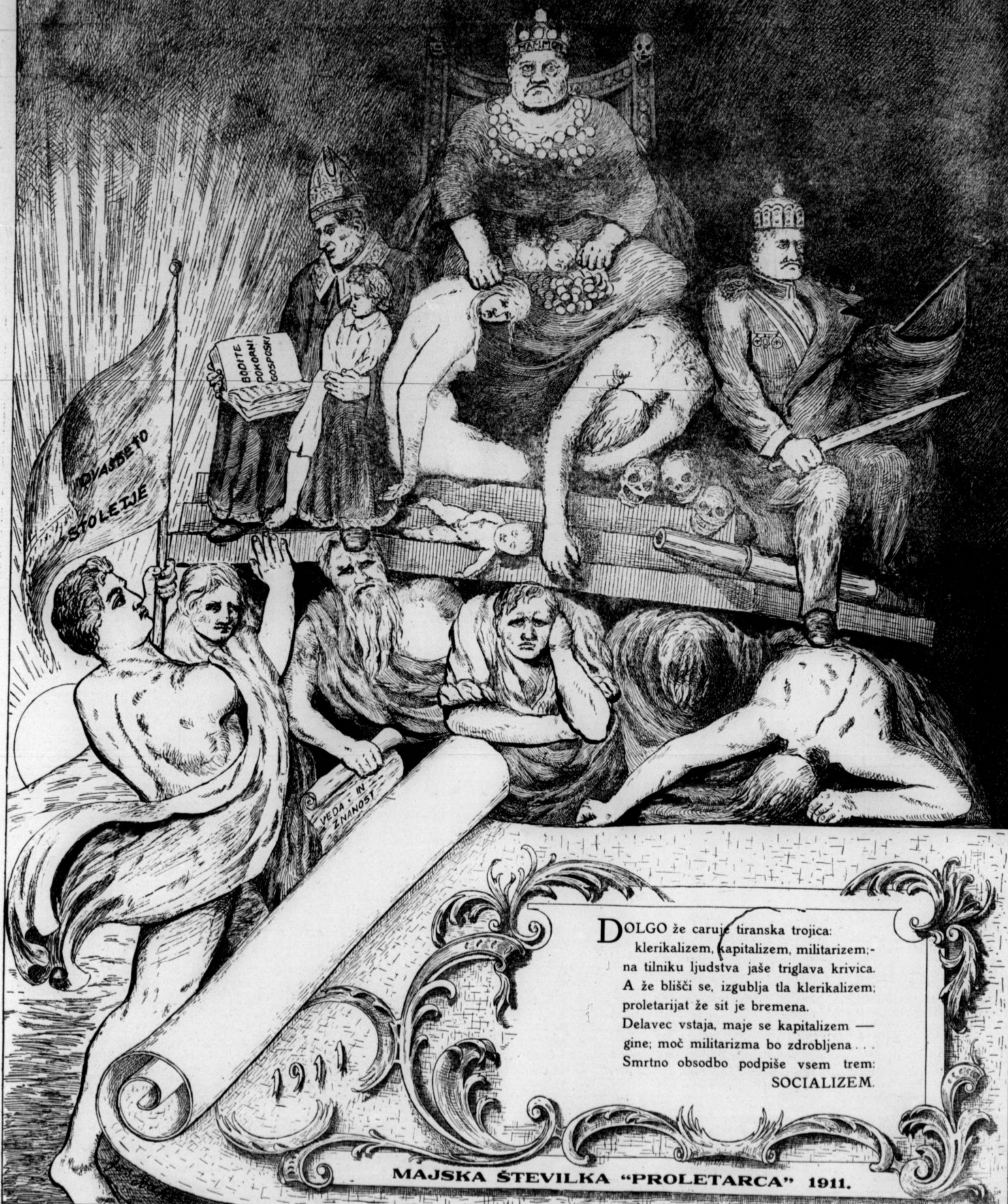
Ze se plašijo militarizma.

Država, ki je vsled razvoja tehnike in gospodarstva dobila kapitalističen značaj, je zgrajena na temelju sile. Z mejami ograjen kos sveta in na njem živeče prebivalstvo je ločeno od ostalega ljudstva, iz česar nastaja posebnost, ki hote ali ne hote dovaja do nasprotij. V dobi absolutizma se je država smatrala za last vladarja in njegove družine, dinastije. Kapitalistični razvoj in upeljava ustave je to izpremenila. Noben kralj in nobe neesar ni več lastnik države. Pravijo, da so na mesto dinastij stopili narodi. To se pač ne vjema z resnico, kajti član svojega naroda je nazadnje tudi berač, ki nima ne materielne lastnine, ne političnih pravic. Ali buržoazija je od nekdaj imela o narodu svoje posebne pojme; v njegove vrste je štela le "boljše" sloje, to se pravi tiste, ki kaj imajo. V tem smislu je smatrala narode za lastnike države ali domovine. V resnici se niti to ne vjema, zakaj kapitalizem je razmere zelo presukal. Angleski kapitalist ima lahko velike kose avstrijske domovine; francoskim ali nemškem kapitalistom je turška država lahko toliko dolžna, da imajo več vpliva kakor domačini. Male, kapitalistično slabo razvite države so vsled tega zelo odvisne od tujega kapitalizma in večasi postajajo prave kolonije. Kapitalizem ima v naši dobi ravno tako osvojevalne tendence, kakor so jih v minolih časih imele dinastije. In kakor so večasi nastajala velika nasprotja med posameznimi kapitalističnimi skupinami, kakor nekdaj kraljevski, tako se dandanes kapitalistični interesi odevajo z državnimi.

Kjer so nasprotja, tam je vedno nevarnost, da pride do spopada. Zato se vse kapitalistične skupine — države — pripravljajo na boj. Zaradi kapitalističnih nasprotij se morajo države oboroževati. Pravljica je, da se to godi v interesu in na željo narodov. Oboroževanje narekuje kapitalistična potreba. In med državami je vsled tega večna tekma. Vsaka se boji zaostati za drugimi, da bi ne bila slabejša, če izbruhne vojna. Da ne bi bil slabejši, hoče vsak biti močnejši in posledica je tista silna gonja, ki jo opazujemo v vseh parlamentih in ki postaja od leta do leta strastnejša in silnejša. Konec je ta, da silovito naraščajo izdatki za militarizem v vseh državah. A najnavadnejši račun kaže, da to sploh ni konec, ampak da morajo izdatki ob tem sistemu naraščati v neskončnost.

Socialisti so že dostikrat opozarjali na to. Ker so mednarodno organizirani in se njihovi cilji ne tijejo samo ene dežele ampak vsega človeštva, lahko delajo to, kar je meščanskim strankam nemogoče: Po vseh deželah nasprotujejo izdatkom za militarizem. Meščanske stranke, ki ne poznajo višje solidarnosti, ne morejo tega storiti. S svojega omejenega stališča morajo tako kakor njihove vlade neprenehoma tekmovali, nabavljati venomer nove puške in topove, graditi venomer nove ladje, nabirati venomer več rekrutov. Organizacija družbe, ki sloni na nasprotjih, sili na to. Njeni pristaši ne morejo drugače. Vojna more le tedaj izginiti, če zmaga v človeštvu solidarnost. Mir narodov zagotavlja samo socializem.

Ali začela so se javljati čudna znamenja! Na čelu vseh marinstov stoji Anglija, pomorska država, ki zaradi svojega otoškega položaja in zaradi svojih mnogostvilnih kolonij smatra za svojo nalogo imeti najmočnejšo mornarico vsega sveta. Njena največja tekmovalka je Nemčija. V angleškem parlamentu vedno računajo, koliko novih ladij je treba zgraditi, da ne zaostanejo za Nemčijo; enake račune pa vedno vodijo tudi na Nemškem. Konkurenca teh (Nadaljevanje na 11 strani)

DOLGO že caruje tiranska trojica:
 klerikalizem, kapitalizem, militarizem;
 na tilniku ljudstva jaše triglava krivica.
 A že blišči se, izgublja tla klerikalizem;
 proletarijat že sit je bremena.
 Delavec vstaja, maje se kapitalizem —
 gine; moč militarizma bo zdrobljena...
 Smrtno obsodbo podpiše vsem trem:
SOCIALIZEM.

Dol z militarizmom!

(Iz Kirkpatrickove knjige "War—what for?")

I. Beseda tistim, kateri služijo v armadi.

Brat! — Kdorkoli si, kjerkoli si na širokem svetu, pozdravljen!

Delavec si. Jaz sem delavec. Brata sva. Razredna brata.

Pohoviva: — Razredna brata sva!

Zapišiva si v najina srea, vtisniva globoko v možgane: — Razredna brata.

Tu je moja desnica.

In tu je moja zaveza: —

Ne maram zaklati tvojega očeta! Ne maram ustreliti sina tvoje matere! Ne bom zasadi bilajoneta prsa tvojemu bratu! Ne bom umoril ljubčka tvoje sestre! Nidardar ne bom mahnul po tebi. Ne bom ubijal moža tvoje žene, očeta tvojih otrok. Nečem močiti zemlje s krvjo in solzami. Ne maram te umoriti in skrivati krvavih rok v gube kterekele zastave . . .

Brat, zaveže se tudi ti? Zaveže se te bratje delavci?

Postojmo trenutek. Samo par besed o vojni. Mi delavci smo zapeljani — zapeljani v peklenko past, ki se imenuje vojna . . .

Tudi mene so vabili — vabili s sladkimi besedami, s hinavskimi nasmehi, da se naj vpišem v ar mado. Odklonil sem; čakal sem in čakam še danes . . . Premišljeval sem in prišel do zaključka: bajonet je iznajdba človeške zve ri; delavec ga naredi, delavec po ostri, delavec nasadi — in delavec ga "patriotično" zasadi v prsa delavcu . . .

Stvar je sledeča, brat: — Ako sem vojak, moram delati

kakor konj, sem reven kakor cerkvena miš, ponižen kakor žaba, potrpežljiv kot ovea in ubogati moram kot pes; boriti se moram kot tiger, nositi breme kot mula in stradati kot volk; za petnajst ali dvajset dolarjev na mesec moram obrniti orožje proti svojim bratom delavcem in postati garjevee, najgrši izvržek. In ko je vojna končana, me pa zasmehujejo ravno tisti, kateri so me zvabili v armado. Rogajo se mi, krohočejo in pred nos mi obesijo desko z napisom: "Ne rabimo delavcev." Jaz pa sem ponižan, poparjen in

potrt kakor oskubena, očofana

goska v januarju . . . Brat, dovoli, da ti strgam masko z obraza — masko priučenega navduševanja za postavno hudodelstvo, hudodelstvo napram delavskemu razredu, "ovenčano" hudodelstvo, ki se mu pravi: vojna. Ob času te grozote, ko piruje smrt, mi delavec pljuje drug drugemu v obraz, tulimo kot divje zveri, proganjamo in koljemo naše razredne brate, plavamo v lastni krvi — samo zato, ker se "višja" zapoved tako glasi. Divjaki smo, bebeli! Da, bebeli! —

Kadar slišimo vojaški: trarara! in "bum-bum-bum!" in vidimo oficirje v kričečih oblekah svetlimi gumbi in z dolgimi mesarskimi noži imenovanimi: sablje — naša konfuzna srea vtripljejo močnejše, naša kri kipi navdušenja . . . Pazi, brat! Pazi! Pomni: vedno in v vseh vojnah so delavci zapeljani, zaslepljeni — delavci v vojaških uniformah so podivjani, orodje, mule, topovna hrana, izsmehovanci in podnožni stolčki vladajočih zatiralecev . . .

O, bratje, bratje delavskega razreda brez razlike kateri jezik govorite in katerega boga molite — kjerkoli ste; v barakah, rudnikih, tvornicah ali za plugom — podajmo si roke! Bodimo prijatelji! Bodimo odkritosrčni! . . . Ne pustimo, da bi nas naši zatiralci ščuvali drugače proti drugemu. Pomnimo, da smo razredni bratje in ne dopustimo za ves svet, da bi nas kdo razdvojil . . . Vtisni mo si v možgane: Delavci morajo braniti samo sami sebe. Proč z bratomorstvom! . . .

II.

Krvavi troški vojne.

Koliko gorke, rdeče krvi se je prelilo iz odprtih razmesarjenih žil proletarev v vseh vojnah zadnjih sto let, razvidno je iz sledečih statističnih podatkov, za ktere jamči G. D. Lapouge v svojem delu "Les Selections Sociales". Pobitih in pokanih je bilo: v vojnah francoske revolucije — 1789 — 1795: Francozov . . . 1.800.000 drugih Evropejcev . . . 2.500.000 v Napoleonovih vojnah — 1795 — 1815: Francozov . . . 2.600.000 drugih Evropejcev . . . 3.500.000

V ostalih evropskih in ameriških vojnah od leta 1815 do danes: . . . 9.450.000. Skupaj . . . 19.850.000.

Tukaj pa ni vseh najmanj sto milijonov nasrčnikov, kateri so bili v vseh vojnah bolj ali manj ranjeni in pohabljeni za vse življenje. Tudi niso vštete tiste žrtve — najmanj 20 milijonov po okroglem računu —, ktere se niso vdeležile vojne, a so bile pokončane in pomandranne od sovražnih armad, niti niso vštete žrtve boleznih, ktere so sledile vojam.

V francosko-nemški vojni leta 1870 — 71 je padlo 215.000 mož. Lapouge računa, da je vsled te vojne smrtna kosa pobrala na Nemškem in Francoskem okrog 450.000 oseb, ktere bi bile gotovo živele do normalne smrti, da je bil mir. Potemtakem je bilo število umrlih nendeleženecv vojne še enkrat večje kakor pa število padlih na bojišču. Ako torej računamo, da je število oseb, ktere so zapadle zgodnji in nenormalni smrti kot direktna posledica vojne, dosegala število usmrčenih v mesarskem klanju vsake vojne v zadnjih sto letih, tedaj smemo gornjemu številu pristeti še 20 milijonov žrtev.

Iz tega sledi, da je bilo naravnost pokanih in drugače uničenih okroglo štirideset milijonov mož, žena in otrok v zadnjih sto letih kot posledica "velikih", "slavnih" in "krščanskih" vojsk — in teh štirideset milijonov življenj bila so večinoma proletarska, delavska življenja.

Štirideset milijonov življenj uničenih v enem samem stoletju po molohu militarizmu!

Krščansko stoletje — stoletje barbarizma, rečeči "Ha, ha!" iz pekla!

Krščansko stoletje — morje krvi!

Krščansko stoletje — morje solz!

Krščansko stoletje — klanje med brati!

Krščansko stoletje — tuljenje, stokanje, jok!

Krščansko stoletje, v katerem je moloh poštastnega militarizma — Mart, bog vojne, požrl na vsakih dvajset minut več kot dva galona gorke človeške krvi! . . .

Kaj je bogastvo?

Bogastvo ni denar.

Denite človeka v ječo in mu dajte milijon dolarjev. Mislite li, da bi ga s tem denarjem osrečili? Ne: milijon dolarjev bi za njega v ječi pomenili ravno toliko, kakor če bi mu dali kos navadnega papirja.

Dajte človeku Rockefellerjev ček za \$10.000 in ga zapodite v gozd brez življenjskih sredstev. Mislite li, da bi se ohranil? Ne, poginil bi lakote.

Denite človeka na prerijo, dajte mu za deset milijonov vrednostnih papirjev, kakšne največje železniške družbe v Ameriki, in vzlie temu bi moral poginiti lakote, če bi ne imel sredstev za ohranitev.

Bogastvo torej ne obstoji iz denarja, mejnice, bondov, zemljišč, železnic, rudnikov ali žil, po kterih se pretaka olje.

Vsakdor, ki bi posedoval samo te reči, bi bil še vedno izpostavljen lakoti in poginu.

Bogastvo obstoji iz živeža.

Dobra in tečna hrana, ki vstvarja čisto kri in mozek, močne kosti in mišice, zdrave žive in možgane — hrana, ki proizvaja zdravje, razvoj fizičnega in duševnega bitja — je bogastvo.

Bogastvo obstoji iz obleke.

Dobra in udobna obleka, bombaževina, volna, svila — prav izdelana — izdelana za obrambo proti zimi in zopet da zamore v letu prihajati zrak svobodno do telesa — je bogastvo.

Bogastvo obstoji iz odeje.

Dobro zgrajena hiša z zadostnim prostorom, visokim stropom, visokimi vrati, da zamore prihajati v notranjost zrak in svetloba, čista, z vsemi udobnostmi, z zadostnim pohištvom, prostornimi posteljami, kopališčem — je bogastvo.

Bogastvo je razumevanje.

Največji revež na svetu je človek brez razumevanja — brez znanja. Mnogo otrok multimilijonarjev je, kakor na pr. Pullmanovi sinovi, bolj revnih nego najzadnja perica, zato ker so zabiti.

Belmonti, Wanderbildi in malone cela vrsta takozvanih bogatašev so neizrečno zabiti — in tako daleč so v tem oziru siromašni.

Razumevanje je vstopnica k resničnemu bogastvu. Ravno to je vzrok, da polagajo socialisti toliko važnost na vzgojo — učenje.

Dobre knjige, dobri časniki, dobre sole, dobre knjižnice, prilika da se človek vsega tega lahko poslužuje, prilika za pouk o znanstvu, o literaturi, filozofiji, umetnosti — prilika, da je človeku mogoče postati inteligenčen — je bogastvo.

Bogastvo obstoji iz svobode.

Iz predležečega smo videli, da bogastvo ne obstoji z denarja, mejnic, železnic, tovarn ali rudnikov; dognali smo, da bi bil človek vzlie vsem tem rečem še vedno v potrebi. Dognali smo, da obstaja bogastvo v dobrem in zadostnem živežu, dobri in udobni obleki, dobremu in prijetnemu stanovanju, čisti in zdravi misli po svobodi, ki pristopnosti za razvoj življenja.

Sedaj pa pogledjmo, kdo proizvaja, da je te stvari, ki so pravo bogastvo, sploh mogoče imeti.

Začnimo od kraja.

Posestniki, ali bolje lastniki denarja, zaloge, mejnice, zemlje itd. sploh ne producirajo ničesar, vzlie temu pa vendar živajo udobnosti.

Delo pripravlja zemljo za setev, požanje žito, ga zmelje v moko in speče kruh.

Delo odgaja govedo in ovce; kolje in pripravlja z nje jedila.

Delo zasaja drevje, prideluje sadje, katerega se razpošilja in pripravlja na mizo.

Ali je mogoče komu pokazati le eno stvar v razvoju za dosego živeža pod sedanjimi razmerami, da ni doseženo z umnim ali fizičnim delom?

Delo vstvarja obleko.

Lastniki tovarn za bombaževino in svilo, ovac in pašnikov, ne ustvarjajo obleke. Baroni bombaža, predilnih mlinov in tovarn, kjer se izdelujejo obleke, ne delajo v njih. Vsa njihova zaloge denarja in menije niso vstanu izdelati ene same niti, en sam funt volne, niti bi ne mogla izpresti en sam vatel svile.

Delo vzgaja in striže ovce, pripravlja in prede volno, pridobiva in tke svilo.

Delo kroji in šiva, primirja, lika in razpošilja, zgotavlja vsak komad od navadnih površnih blag od obleke, ki jo nosijo milijonarji.

Delo ustvarja klobuke in čevlje, vsevrste platno — vse, kar je potrebno za telo, naj si bo ženska

ali možki, dorasli ali nedorasli, živi ali kadar umro — za vse je treba nekaj.

Delo ustvarja odejo. Denar ni vstanu zgraditi niti ene same uzigalice. Ne more posekati drevesa ne preobrniti ne enega samega kamenčka.

Delo podira v gozdu drevesa, žaga debela v deske, late in deščice, razkroji in izdelava ornamente, oboje, podnice in končnice.

Delo zgotavlja načrte in pripravlja podstave, polaga kamen in opeko, izdeluje jeklo in železne oboje, reže in lika kamen, tlak, slika in dekoruje.

Delo ustvarja pohištvo, instrumente, zagrnjena, tepihe, peči, štedilnike itd.

Deset milijonov dolarjev v zlatu, bi ne zamoglo ustvariti ene same koruzne fajfe — brez dela.

Delo osvaja zavednost — znanje.

Dolarji in kuponi pa čeki, niso vstanu pisati knjig ali graditi knjižnic. Mejnice pa bondi niso vstanu učiti v šoli naše otroke in sploh ne voditi vseučilišča.

Delo prinaša prakso, piše knjige, posega v znanstvo in umetnost, preizkuša in proučava tajnosti življenja in vsemirja.

Delo tiska in ohranja našo literaturo, gradi naše knjižnice in šolska poslopja, uči naše otroke in vzgaja mladi svet.

Brez dela bi ne bilo ne šole, ne ene same knjige, ne enega časnika, revije, ne enega kemičnega zavoda, ne biologije, ne zdravnikov, ne arhitektov, niti enega slikarja ali kiparja.

Delo osvaja svobodo.

Čas, ki ga potrebujemo za pridobitev gmotnih sredstev za življenje, je čas našega suženjstva.

Delo bo s svojimi neprestanimi iznajdbami in sposobnostjo vpreglo naravo, da bode delala za nas — in stem daje delo človeštvu resnično osvobodjenje.

Delo zamore v dveh ali treh urah na dan pripraviti tolike količine, da je dovolj za vse narode na svetu. Naš čas zaslužnja bo lahko skrajšan še bolj in slučajno čisto odpravljen.

Delo omogočuje, da bo prišlo tako daleč, da bo mogoče osvoboditi vse narode skrbi in odvisnosti, in jim osvojiti tako duševno in družabno popolnost, o kateri se marsikomu niti ne sanja.

Utopisti, krščanski socijalisti dobri ljudje i.t.d.

Utopističnim socialistom, to je ljudem, ki so mnenja, da socializem ne izhaja iz gospodarskega razvoja, mislijo, da je socializem osebna iznajdba kaknega ženija; utopisti so ljudje, ki sploh mislijo, da socializem ne bo prišel potom popolnega kapitalističnega preobrata potom političnega boja, ampak potom nauka o kuperaciji itd.

Krščanski socialisti si domišljajo, da je mogoče boljše gospodarske razmere doseči s poukom o morali, vzgoji dobrih ljudi, izvolitvi dobrih mož itd.

Če bi se verskim naukom hotelo pripisati kako veljavo, tedaj bi morali krščanski socialisti predvsem najprej dokazati, da verski ljudje ne jemljejo profita, da sploh ne vemo ničesar, kar bi ne mogli nadomestiti ali vračati z enakovrednostjo.

Splošno je znano, da sta Rockefeller, Wanameker in mnogo drugih milijonarjev in monopolistov precej pobožni. Da niso vračali, pričajo najjasneje njih milijoni.

Po drugi strani pa bi morali tudi ateisti, kateri čisto trdijo (vsaj eni) da je verstvo krivo slabih socialnih razmer, istotako dokazati, da prenehanje verovanja naredi človeka pravičnega. A tudi temu ni tako.

Vse to ne drži niti za pičico; kajti človeško obnašanje napram drug drugemu je pred vsem, — ne po moralnih naukih, ampak po gospodarskih razmerah. Nikakor ni mogoče biti človeku ljubeznjiv napram bližnjemu, če so njiju gospodarski interesi na poti in zgolj nauk o morali ni vstanu preprečiti medsebojnih sporek, ki je gmotnega značaja.

Neuspešnost etičnih naukov, ne da bi se preuredilo fundamentalne razmere, se zreali najjasneje v dejstvu, da se večina hudodelcev

proglasa za vernike; iz med 1,319 zločincev v Jolietu ima 825 šolsko izobrazbo nižjega razreda, 190 z višjega učnega zavoda in le 286 jih je netemperamentnih; 960 od vseh zločincev je Amerikancev, in le 216 jih je brez veroizpovedanja.

Iz tega je torej razvidno, da ne nepismenost, ne temperamentnost, niti pomanjkanje verske vzgoje niso vzroki njih zločinov.

Kdor torej proglasa, da zamore socializem priti le po dobrih mozh, ta ga je že obsodil, da ga sploh ne bo; kajti dokazano je pozitivno, da le dobre razmere zamorejo ustvariti dobrega človeka.

Delavci zamorejo zboljševati svoje stanje le potom združevanja in nekompromisnega boja.

Uvajati misel o pravičnosti, naj se zaupa etičnim naukom krščanstva, je ravno toliko, kakor če bi apelirali na kapitaliste, naj sami nehajo z izkoriščevanjem mase. Ali nam pa zgodovina daje v tem oziru kako primero, ki bi nas uverila, da bodo to storili? V nobenem slučaju ne!

Zato je pa treba taka naivna mnenja vedno zavračati in naj prihajajo že od kjerkoli, vedoma ali nevedoma; naj prihaja pod plaščem kapitalizma ali pod krinko nevednosti po drugih faktorjih.

Tako govorčenje doseže samo to, da se delavce zmeša in vzruše njih politično ali gospodarsko organizacijo.

Utopisti, krščanski socialisti in reformerji so ljudje, ki vidijo vedno le posledice, nikdar pa se ne dotikajo vzrokov posledicam, ki so vkoreninjeni globoko v sistemu današnje družbe in morajo biti iztrebljeni ven s korenino.

Pravi socialisti so revolucionarji!

(Bersdorf Scient. Socialism.)

Ubij "duha".

eu — strah pred javnim mnenjem — strah: kaj bo protivna večina rekla — strah: kaj bo rekel boss!

Delavec, recimo rudar ali premogar je največji junak na svetu. Vojak, kateri v slučaju vojne zre smrti v oči; se naj tisočkrat skrije pred premoganjem, kateri zre smrti v oči ne le včasih, temveč vsak dan. In pri delu delavca ni — strah. Brez vsake bojazni gre v jamo, kjer suče rovnico in lopato pod sumljivo višecimi skalami, ktere lahko vsak čas treščijo nanj in ga spremene v kašo; brez vsake bojazni gre v tvornico, med brenčeče mašine in škripajoče dvigalnice — samo ena nepremišljena stopinja ali nepaznost operatorja, kolo ga zgrabi in konec je: brez bojazni gre uprav pred žrelo plavža, kjer lije v eukru raztopljen ruda — samo ena kaplja vode, kovina eksplodira — evrrrk! pa izgine za vselej.

Vsak dan zre delavec smrti v obraz, a ni ga strah. Zato je delavec junak, največji junak na svetu, kajti on tvega lastno življenje za dobrobit človeštva. Še večji junak med delavci je pa tisti delavec, kateri se ne boji javno pokazati svoje pravo delavsko prepričanje, kateri vedno in povsod pokaže, da je z vsem srem socialist. Tak delavec ne pozna strahu; za njega ne eksistira noben "duh".

Delavec, bodi mož! Ne bodi bab! Ne plaši se kakor kakšna mamica v starem kraju, ki se boji teme! Ubij "duha" v sebi, kateri ti šepeta: Rad bi bil z vami, sodruzi, toda kaj bo sosed rekel, kaj bo taalioni rekel in kaj bo boss rekel? Ubij duha bojazni in in junak boš v polnem pomenu besede! Kadar bodo delavci v večini prosti te pošasti, imeli bodo kratko pot do gospodarske svobode.

Ubij "duha"!

Mezde in izdatki za živež.

Letno poročilo biroa za delo in industrijo v New Jersey, izdano pred kratkem, pokazuje, da so v zadnjih dvanajstih letih plače padle povprečno 22,2 odstotkov, medtem ko so cene živežu narasle za 40,96 odstotkov. Dalje govori poročilo, da je ravnotako poskočila najemnina (renta) in cene ostalih hišnim potrebščinam.

In te številke z malimi razlikami veljajo za celo Ameriko.

Tukaj je torej jase dokaz, da dobi ameriški delavec danes manjši del svojega produkta, kakor je dobil pred dvajsetimi leti, a obratno mora kot konsument plačati veliko več za svoj produkt kakor je poprej. Odtod narašča joče pomanjkanje in beda.

Obenem pa imamo tudi dokaz, odkod in kako se je zamogel razred bogatašev povspeti na višek razsipnosti in blaznega početja, kakršnemu ni najti para v zgodovini človeštva.

Pasje ženitve, mačji pogrebi, opičje pojedine, telečji sprehodi in dolga vrsta ostalih kapitalističnih "potrebščin" bila bi nemogoča brez nečuvnega izkoriščanja delavstva.

Kaj je storiti? Kapitalisti so naravno zadovoljni s tem sistemom; oni hočejo, da ostane vse pri starem. Kaj pa delavci? Ali ni že čas, da se tak gnjili, krivični sistem temeljito preustroji? Preustroji tako, da bodo tudi delavci imeli ugodno življenje. Socialisti že davno zahtevajo tako preustrojitev. Zato se organizirajo in pripravljajo na odločilno bitko.

Socialistična stranka zahteva kolektivistično lastnino in kontrolo nad proizvodjalnimi in distributivnimi sredstvi. Ko je to doseženo, bo prestalo izkoriščanje proizvajalcev in vsak delavec bo upravičen do popolne družabne vrednosti svojega produkta.

Ali se strinjaš s tem, čitatelj? Če da, pridruži se nam. Pridruži se socialistični stranki in bojuj se z nami za preustrojitev družabnega reda, za boljšo bodočnost svojih potomcev.

Vsi v vrste razrednozavednih!

VOLK SIT — IN KOZA CELA?

Ali more delavec imeti dobro plačo in kapitalist velik dobiček? Nekteri ljudje pravijo: da. Taki ljudje navadno mislijo samo z eno tisočinko svojih možgan. Ali more biti volk sit in koza cela? — Delavec zahteva veliko plačo. Zahteva s popolno pravico. Kapitalist hoče velik dobiček. Dobiček, dobiček! Samo dobiček. Ne spati niti jesti ne more vsled brige za dobičkom. Mrje od brige. Dobiček. Zamoreli biti oboje? Naravno: ne. Ali je volk gladen in koza cela in živa, ali je pa volk sit in koze ni nikjer. Velika plača in velik dobiček ne moreta iti vspretno po pravilih sedanjega sistema. Ako ima kapitalist mastni profit in "dobre čase", pomeni, da delavec tenko piska — da ima revno plačo in večidel prazen žep. Narobe — dobra delavska plača in majhen dobiček — se pa sploh ne primeri. Kapitalist ni tako nujen, da bi delal izgubo v korist delavca. Ako ni dovolj dobička, kapitalist zapre fabriko ali rudnik in delavec gre svojo pot. Mogoče je torej samo eno. In pravičeno je samo eno: kdor dela in producira bogastvo, tisti naj ima dobiček. Delavec naj ima vse. Kapitalist naj gre pa delat. Proizvajati bogastvo in biti siromak — je velikanska krivica. Lenariti, igrati vlogo trota in grabiti dobiček — je še večja krivica. Pošteno in pravično je samo eno: delo in produkt dela za vse. Volk sit in koza cela pa ne more biti.

Kako pričenja socialistično mesto.

K obletnici delavske zmage v Milwaukee. — Kaj so milvaški socialisti storili v enem letu.

Victor L. Berger,
prvi socialistični kongresman v Ameriki.

Ko so lansko pomlad, 4. aprila 1910, delavci v Milwaukee združeni v socialistični stranki osvojili mestno vladno in pridobili večino v mestnem zboru, napela je cela Amerika oči in ušesa grozne radovednosti: kaj bodo socialisti naredili in kako bodo gospodarili. Časopisje — najmočnejši činitelj javnega mnenja — je cele mesece v vseh mogočih barvah slikalo in komentiralo socialistično zmago in opozarjalo javnost na "prvo poskušnjo socializma" v Ameriki.

Sodrug v Milwaukee so se do dobra zavedali težavne naloge in velike odgovornosti ki jih čaka. Vedeli so, da je od njih dela odvisen ne le obstanek delavske vlade v Milwaukee za bodočnost, temveč da je odvisno tudi bodoče gibanje socialistične stranke v celi republiki. Vedeli so, da popolno vresničenje socialističnega programa v Milwaukee pomeni nadaljne zmage in rapidni napredek stranke po ostalih mestih; imeli pa so tudi pred očmi, da je lahko za socialistično gibanje v Ameriki velik udarec, kateri pomakne stranko najmanj deset let nazaj, ako se socialistična uprava ponekreči.

Ko je torej Emil Seidel, socialistični župan milvaški, z ostalimi sodrugmi prevzel mestno vladno 17. aprila 1910, šli so sodrug naravno takoj na delo. Delo je bilo ogromno, — a doba pa tako kratka. Kaj sta dve leti za izvršitev velikih in važnih načrtov, na programu nove uprave?

Eno leto je preteklo. V tem kratkem času so socialisti v Milwaukee storili za delavske sloje in za splošne koristi mesta več kakor vse prejšnje uprave. Držali so besedo, kar je bilo v njih močeh.

Predno navedemo vse koristne in važne naprave in pridobitve socialistične uprave v Milwaukee, omeniti čemo, s kakimi težavami in napori se je morala uprava boriti takoj v začetku in se še danes bori. Vedeti je treba, da socialistom, ko so prevzeli mestno

vlado, nikakor ni bilo poslano z rožicami. Šele takrat se je pričel boj. — Predvsem je treba omeniti, da mesto Milwaukee je po svojem "charterju" ali svobodnici podrejeno državi zakonodajni v Madisonu, Wis. Vsi važnejši sklepi v mestnem zboru ali t. zv. "ordinance" se potrjujejo ali zavračajo v posebnem oddelku zakonodajne zbornice. To je ena najglavnejših ovir mestni upravi. Cela vrsta socialističnih sklepov in predlogov je vsled tega zaspala, kajti — kakor znano — ogromna večina v zakonodaji je protisocialistična. Socialisti sicer zahtevajo že celo leto samovoljo, — kot prvo točko svojega programa —, da mora mesto imeti popolno svobodo v sklepanju lokalnih odredb in v izvrševanju gospodarskih načrtov, toda tozadevna predloga se še danes odgaja in praši v Madisonu.

Ko je sodrug Seidel zasedel župansko mesto, našel je mestno blagajno ne samo — prazno, temveč bilo je še okrog \$200.000 primanjkljaja. Tako je gospodarila prejšnja demokratska uprava. Za socialiste je to pomenilo trnjev začetek. Treba je bilo denarja za izvršitev mnogih načrtov, a ni ga bilo nikjer. Sodrug so torej takorekoč pričeli iz nič. Ali šli so neustrašeno naprej.

Socialistična uprava v Milwaukee je tekot prvga leta svojega poslovanja izvedla sledeče delavske odredbe in pridobitve:

1. Unijska znamka na vseh uradnih tiskovinah, vstevski bonde, s čemur je uniji tiskarskih delavcev veliko pomagano. V resnici so pridobili \$2 več tedenske plače.
2. 132im mestnim vslužbenecem na viaduktu 16 ulice je zvišana plača od 25 do 50 odstotkov in njih delo je unionizirano.
3. Sodno postopanje proti štrajkovnim "piketom" je ustavljeno. Krojaški štrajk je bil s posredovanjem župana končan z zmago štrajkarjev.
4. Mestnim vslužbenecem v javni knjižnici in muzeju je povišana plača.
5. Sprejeta je odredba, ktera daje zdravstvenemu oddelku polno moč za zboljšanje zdravstvenih razmer v tvornicah in delavnicah.
6. Vslužbenec pri mostovih je skrajšan delavni čas. Poprej so opravljali svoj posel 72 ur zaporedoma, a počivali 24 ur; sedaj delajo samo 12 ur, a drugih 12 počivajo.
7. Zvišanje plače 580 mestnim delavcem od \$1.75 na \$2.00, kar je \$68 več na leto. Mesto ima vsled tega \$39.400 več letnih izdatkov.
8. Kontraktno ali pogodbeno delo za javna dela odpravljeno.

Delavci so nastavljeni direktno od mesta.

9. Odredba za nakup zemljišča in zidavo hiš, ktere bodo po najnižjih cenah oddane v najem delavcem.

10. Policaji so dobili dva dni v mesecu počitka.

11. Vsi člani mestne uprave z županom vred so se udeležili delavskega obhoda na "Labor Day."

Sledeče pridobitve so izposlovili delavci v Milwaukee od lokalnih kapitalistov pod vplivom socialistične uprave:

1. Cestozelznska družba je povišala plača svojim delavcem.
2. Štrajk v delavnicah Brand Stove Co. končan v par dneh z zmago delavcev.
3. Kontraktorji pri zgradbi Auditoria so se udali delavskim zahtevam.
4. Tiskarskim delavcem je plača povišana na \$2.00.
5. Delavkam v pivovarnicah je pripoznana organizacija.
6. Tiskarska tvrdka Krueger & Domann, ktera je imela dolgo časa neunijske tiskarne, je pripoznala unijo. Ta pridobitev je direktna posledica socialistične uprave, ktera je odredila, da mora biti unijska znamka na vseh mestnih tiskovinah.

Javna lastnina javnih naprav:

1. Javna elektrarna. Načrt že izdelan in odobren po splošnem glasovanju ljudstva se zdaj nahaja v državni zakonodaji, kjer čaka končnega odloka.
2. Javni kamnolom v pretresu v mestnem zboru.
3. Javno skladišče premoga in drv za kurjavo. Sedej v pretresu v mestnem zboru.
4. Javna tiskarna. Načrt že pred zakonodajnim zborom.
5. Javni cestozelznski sistem. Načrt za popolno mestno lastnišvo železnice sedaj v pretresu v mestni zbornici.

Pravice samovlade:

V državni postavodaji so socialisti predložili posebni zakonski predlog za samovlado mest. Ta predlog zahteva sledeče neomejene pravice za mesta:

1. Prekle čestozelznskih dovoljšin (franchise.)
2. Gradnja in popraviljanja jezerskih in rečnih pristanišč.
3. Javne perilnice.
4. Poldnevni praznik pri vseh mestnih volitvah.
5. Vodstvo prenočevalnic.
6. Pravica za nakupovanje in prodajanje zemljišč.
7. Pravo iniciative (ljudske zakonodaje), referendum (glasovanje o zakonih) in odpoklica.
8. Gradnja modnih hiš.

9. Nabavljanje in prodajanje ledu.

10. Mestne klavnice.

11. Nakup zemljišč za parke.

12. Javna elektrarna.

Druge važne odredbe in naprave: V dosego boljših zdravstvenih razmer v tvornicah je nastavljen zdravstveni oddelk dva moška nadzornika in eno žensko nadzornico. Zadnja ima skrb čez žensko tvorniško delo. Vodstvo mestni finane je vpeljano po najpraktičnejšem znanstvenem sistemu. Mestni kupovalni agent je s svojim varčnim poslovanjem prihranil mestu najmanj letnih \$48.000. Oddelk za čiščenje cest in parkov korenito preustrojen. — Socialistična administracija goji posebno skrb za šolstvo in izobrazbo. Za zboljšanje in povečanje javnih šol je mesto izdalo zadolžnice (bondov) za \$400.000, kar so volilci pri zadnjih volitvah 4. aprila z veliko večino odobrili. Mestna dvorana in šolski prostori so odprti znanstvenim predavanjem in razpravam. — Mestni svet se pravkar bavi z odredbo za osemurno delo v vseh oddelkih industrije. Vse ugodnosti kažejo, da bo ta odredba sprejeta. Unionizem je narasel za časa socialistične vlade kakor še nikdar poprej. Strokovne organizacije so na najboljnjih nogah.

Socialistična uprava v Milwaukee je tudi počistila že precej "grafa" in stopila na prste mnogim izkoriščevalcem in sleparjem v oseh velikih businessmanov in kapitalistov. Zaradi sleparske vage so bile kaznovane sledeče družbe: družbe za razpečevanje ledu, Boston Store in Cudahy Packing Co. Nezmožni inšpektorji pri konstrukciji cest so bili odstavljani. Zdravstveni oddelk je že zaplenil 448 galonov pokvarjenega mleka. Osemnajst restavracij je bilo aretiranih radi goljufive mere z mlekom in čez sto gostilničarjev radi nemoralne trgovine z dekleti. Pri tlakovanju North - ulice se je pronašlo, da so pogodbeniki računali čez \$30.000 več kakor jim je plačilo; sledila je preiskava in "graft" je bil takoj ustavljen. In tako dalje v stoterih drugih slučajih.

Seveda, ljudje take vrste niti malo ne "obrajajo" socialistov ne socialistične administracije. Želijo si nazaj blažene stare čase, ko jih ni nihče motil pri "gratu", zato pa hujskajo kar se dá proti socialistom.

Župan Seidel se sme po vsi pravici nazvati najdelavnejši župan, kar jih imajo, oziroma so jih dolej imela ameriška mesta. Njegovo prvo delo je bilo, ko je prevzel župansko mesto, da je odpravil

policaja v županovem uradu, kteri je bil tam v navadi poprej. "Meni ni treba telesnega čuvalja" dejal je Seidel in policaj je šel. Župan je vsako jutro ob 8 uri že pri svoji pisalni mizi in zvečer zapusti urad najzadnji. Prodajal je svojo delavnico in sploh vsak drugi posel je opustil, samo da zamore žrtvovati ves svoj čas novemu poslu. Njegovo geslo je: točnost in natančnost. Kakor on, ravno tako morajo biti točni in natančni ostali uradniki v mestni hiši. Pri nastavljanju mestnih vslužbenec Seidel predvsem gleda na zmožnosti brez ozira na politično prepričanje. Posledica tega je, da več oseb opravlja važne posle — n. pr. zdravstveni komisar itd. ki niso socialisti.

Županov urad nudi malone vsak dan najinteresantnejše, a večkrat tudi mučne prizore. Ne verjame, da ima kteri župan v Ameriki toliko posetov, kakor jih ima sodrug Seidel. V Milwaukee je vedno dosti tujcev. Prihajajo navadno po opravkih, toda zadnje leto jih je prišlo na tisoče samo iz gole radovednosti, da vidijo, kako se "poizkuša socializem". Vsi ti radovedneži obiskujejo Seidla v mestni hiši in ga obdelavajo z vsemi mogočimi, včasih tudi otročji in naivnimi vprašanji. n. pr. "kdaj bodo socialisti pričeli deliti imetja milvaških kapitalistov itd." Drugi zopet vpraša: kaj je socializem itd. In župan Seidel gostoljubno sprejme vsakega posetnika in prijazno odgovarja ter pojasnjuje, kjer je treba, na vprašanja. Druge vrste tujci, katerih se je zadnje leto nabralo v Milwaukee na tisoče, so priprosti delavci brez posla, večinoma t. zv. "trampje", kteri so privandrali iz največjih daljav. Ti ljudje, kteri si v svoji priprosti predstavljajo, da v Milwaukee je zdaj vsega dovolj in delo za vsakogar, ker je socialistični župan, oblega danadan županski urad in vprašujejo za delo in tudi za gmotno pomoč.

Carl Sanberg, županov privatni tajnik, podaje sledečo sliko iz Seidlevga urada: Najprvo je prišla zgodaj jutraj žena z otrokom v naročaju. Njen mož je bil obsojen v zapor radi pretepa in žena je prosila Seidla, da ga pomilosti, "kajti bil je to možev prvi pregrešek in ona jamči, da bo odlej dober." Zatem sta prišla dva hobljenca prosit miloščine. Četrti je prišel prosit dovoljenja, če sme prodajati razglednice na kolodvoru. Peti je vložil prošnjo za svobodno prodajanje gumbov in trakov za čevlje po hišah. Takoj za njim je vstopil mož z leseno nogo, bled in slab. Dejal je, da je pravkar prišel v Milwaukee in da je bolan, ter bi rad šel v mestno bolnišnico. Zatem pride ženska,

Emil Seidel
socialistični župan v Milwaukee, Wis.

članica sekte "svetih skakačev" v Waukeshi in zaprosi župana, če sme prodajati koledarje po hišah. Za njo vstopi brezposlen delavec. Pritožuje se, da je neki oglas v časopisu pod naslovom "Iščo se delavci" navadna sleparija in zahteva od župana, da "zaštapa" take oglase. Drugi brezposlec prosi župana, ako sme prodajati sadje po mestu. Za njim je žena, ki bi rada, da dobi njen mož delo pri mestu. In tako naprej. — Toda to še ni vse. Ljudje, kteri ne morejo doseči župana osebno, se poslužujejo pošte. Vsak dan dobi sodr. Seidel cele kupe pisem najrazličnejše vsebine. Jeden ga prosi zato ali ono pojasnilo o socializmu, drugi mu želi vspeha in napredka, tretji se kaj pritožuje ali tarna o nesreči in bedi, četrti prosi pomoči itd. Vse to dokazuje, kako zaupljivo je ljudstvo napram socialističnemu županu in da ga smatra, ne za "višjega gospoda" kakor prejšnje župane, temveč za svojega brata in dobrotnika. Marsikteri drugi človek na njegovem mestu bi že davno zgubil vso potrpežljivost in dobro voljo. Ne tako sodrug Seidel. S čudovitim potrpljenjem in prijaznostjo posluša on vsakega prošilca in posetnika; vsakemu pomaga rad če je le v njegovi moči ali mu pa dá dober nasvet in pojasnilo. Tudi na pisma odgovarja točno.

Tako dela delavski župan v Milwaukee.

Ako bi hoteli navesti vse podrobnosti o delovanju milvaških socialistov, napolniti bi morali cellega "Proletarca". Predstojajoč vrstice torej zadostujejo, da vsak razsoden delavec spozna, da je socialistična uprava v Milwaukee na pravem potu in da je v enem letu svojega obstanka izvršila lep del svoje naloge za koristi delavstva. To priznavajo celo nasprotniki, kteri sodijo trezno in nepristransko. Prepričani smo, da bo nastopno leto za sodruge v Milwaukee kljub vsem oviram in težkočam še plodonosnejše in zmagovitejše.

Več socializma.

Najboljši sodrug, katerim je največ ležeče na tem, da bi stranka napredovala, si belijo glavo, kako bi se to najbolje doseglo. To razmišljanje je hvalevredno in nesreča ni prevelika, če nastane tu pa tam radi kakih vprašanj kaj polemike in morda tudi malo viharnejši prepriček. Nevarno je le tedaj, če se taki prepri razširijo in zaneso nasprotja na drugo, posebno na osebno polje. Toda dokler provzroča polemiko le namen koristiti stranki, ni ta reč tragična in gre le zato, da se najdejo sredstva, s katerimi bi se najbolje dosegel cilj. Takih sredstev je več. A če hočemo doseči kaj pozitivnega, je treba, da se ozremo po svojih vrstah in ogledamo svoj položaj.

Na vsak način lahko konstatiramo, da se je stranka znatno povečala. In število naših pristašev se še nadalje množi. To bi bilo samo po sebi dobro znamenje. Toda korist za stranko, torej tudi korist za delavsko gibanje, za delavski napredek in za uspehe je vendar problematična, ker si moramo priznavati, da prihaja večina novih pristašev k nam le po nagonu svojega srca. Čuvstvo jim pravi, da je edino pravo mesto za delavca v socialistični stranki. Tako jih dobivamo in število se množi.

Kljub temu je nezadovoljnost z razvojem v stranki velika in politična akcija se res ne ujema s pomnoženim številom. Glavni razlog opravičene nezadovoljnosti pa je, da novi pristaši še davno niso socialisti; dasi žive v najboljši veri, da so. Kajti socializem ni čuvstvo temveč znanost in brez socialističnega znanja ne more nihče biti socialist.

Iz pomanjkanja socialističnega znanja lahko nastanejo največje težave. Stranka je demokratska. To se pravi, da mora v stranki odločevati masa njenih članov. To se seveda ne sme zamenjati z demagogijo. Če se snide pet ali deset ali sto ljudi slučajno v gostilni, vendar ne morejo tam odločevati, kaj ima stranka storiti v tem ali onem slučaju. Volja stranke se mora izražati samo v organizaciji, in disciplina, kateri se anarhisti posmehujejo, je za uspešno delo neizogibno potrebna. To je prvo, kar posebno lahko prezirajo ljudje, ki so samo s čuvstvom pri stranki. Ta ali oni misli, da bi bilo to ali ono potrebno ali koristno. In če se ne zgodi ravno isto, kar on misli, je nezadovoljen, jezen. Morda je v dnu duše prepričan, da trpi stranka škodo, ker se ne vrši njegova volja. Posledica je kritika, ki se oglašja zdaj v delavnicah, zdaj v

Nepristranska "gospa miloščine" deli nepristransko revežem milodare.

gostilni, kritika, ki prehaja v godrnjavost in zabavljanje in razširja nevoljo pri tistih, ki soglašajo in pri tistih, ki ne soglašajo. To pa škoduje še veliko bolj, ka-

kor če bi stranka opustila res kaj potrebnega. Slovenec je sploh zelo razpogožen za tako kritiko in za zakotno politiziranje, in kdor se je navadil take šege, je tudi te-

daj ne zna opustiti, če se je začel imenovati socialnega demokrata.

Toda če je tak način politike, ki ga opažamo med Slovenci v vseh strankah škodljiv, je mogoče še nekaj veliko bolj nevarnega. Govorice po gostilnah so lahko zelo neprijetne. Ampak pomanjkanje socialističnega znanja med množico vpliva na pozitivno delo in lahko lahko celo provzroči naravnost napačne, škodljive akcije. Stranka je demokratska in njeno delo določa vendar množica članov, ki sklepajo o načrtih o akcijah itd. v organizaciji, na organizacijskih sestankih, konferencah, strankinih zborih itd. Dokler gre le za enostavno vprašanje, je lahko. Toda gospodarske in politične zadeve so včasih zelo komplicirane, zamotane in zakrinkane, tako da ne more čuvstvo samo uginiti, kaj je prav in kaj ne. Pogostoma je tisto, kar je navidezno najboljšje v tem ali onem vprašanju, v resnici najbolj škodljivo. Tedaj se more samo z znanjem, s temeljitim znanjem najti pravi cilj in prava pot; četisti, ki sklepajo in odločajo, nimajo takega znanja, se pot zgreši, se zaide in iz tega lahko nastane največja škoda.

Naraščaj socialističnih glasov bo v mnogih občinah tudi socialistom odprl vrata. In tu ne bo zadostovalo, da bodo zastopniki delavstva sedeli v občinskih zbornicah, ponosni, da imajo tudi sociali-

sti mandate, ampak treba bo pozitivno delati.

Naši zastopniki bodo morali več znati nego nasprotniki, če bodo hoteli resnično zastopati interese delavstva, varovati se zanj in imeti kaj iniciative. To je le primer, ki ga navajamo. A dali bi se taki primeri še zelo pomnoževati.

Če le nekoliko razmišljamo, pa nam mora biti jasno, da ni dovolj, če le zaupniki in izvoljeni zastopniki nekaj več vedo. Je že res, da je zanje potrebno več znanja kakor za množico; toda pripristi člani stranke morajo vsaj toliko vedeti in znati, da morejo razumeti in prav soditi delovanje tistih, katerim so izročili svoje zastopstvo. Tudi to razumevanje ni tako enostavno, kakor se marsikom zdi in ni nič žalega, kakor da pride takozvani domači razum do popolnoma napačne sodbe.

Socialistična stranka je stranka, ki ima uveljaviti socializem. Prepričani smo, da je socializem znanost ali ne, je precej jalov. Na vsak način pa ima socializem znanstven značaj in zato je znanje za socialisti neizogibno.

In tega nam, odkar so se naše vrste pomnožile, bolj občutno manjka, nego prej. Naši novi pristaši še niso postali socialisti. Niso še dobili tiste podlage, tistega znanja, ki je neizogibno za resno, uspešno socialistično delo. Popraviti to zamudo je naša najhujša naloga.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA," ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu.

MEHIKO.

Mehiko, politično samostojna republika, ki je naš bližnji sosed na jugu, je že leta z gospodarskega stališča vazal ameriške republike. Seveda ni vazal ameriškega ljudstva, marveč je podložna vladajočemu razredu, trustjanom. Vsi mehiški naravni zakladi so že skoraj last ameriških kapitalistov. Povsod v gospodarstvu odloča baže ameriški dolar. Nad 900 milijonov dolarjev so ameriški kapitalisti naložili v raznih mehiških podjetjih. O vseh bakrenih rudnikih odloča Morgan Guggenheimova skupina trustjanov; nad vrati rudotopilnice in rudniških obratov pa visi tablica trdke Guggenheim in sinovi. Vsi dobri oljnat studenci so pa last ameriškega trusta za olje (Standard Oil Co.) pod krinko trdke Waters-Pierce. Ameriški trust za sladkor je pa od Diaza dobil tako obsežna in izborna zemljišča, da pesine nasade, da bo kmalu odločeval v sladkorni industriji. Ameriška ekspresna družba Wells Fargo, pri kateri odloča mladi Rockefeller, sin kralja za olje, pa lastuje vsa zemljišča, ki so ugodna za produkcijo gumij. Ista družba nadzoruje tudi ekspresni tovarni promet. Harrimanov železniški konzorcij ima pa v g. E. N. Brownu udanega agenta v najvažnejšem mehiškem denarnem zavodu, v narodni banki (banca nacional). Southern Pacific železniška družba pa nadzoruje tri četrtine glavne železnice, kar je pod sedanjimi razmerami enako absolutnemu monopolu.

Da so ameriški trusti postali tako močni in merodajni v Mehiki, je največ pripomogla umazana korupcija, ki tvori temelj v zgodovini Mehike. V deželi, ki je bogata obdarovana z naravnimi zakladi, in v kateri je dobiti ceneno delavno moč, je primanjkovalo denarja. Pičel denar, ki je bil v prometu, so požrli domači boji in sile, ki so vodile boj proti cesarju Maksimilijanu. Za ameriške kapitaliste je bila ugodna prilika, da se vgnezdijo v Mehiki, ker je vladajočim klikam primanjkoval denar. Poleg gospodarskih koristi so pridobili še politični vpliv. Kar niso dosegli vsled primanjkovala denarja, so pa brezdvomno in sigurno dobili s podkupnin. Podkupovali so uradnike. In to je bilo lahko! Saj je Mehiko poznana kot paradiž uradniške korupcije.

V dobi najgrše korupcije, podkupovanja uradnikov je bilo nebroj ugodnih prilik, da bi ameriška republika lahko kar čez noč anektirala Mehiko. Ali anektacija Mehike ne bi koristila ameriškim kapitalistom. Ameriški kapitalisti ne bi od anektacije imeli tudi najmanjšega haska. Kar je Mehiko vsebovala v bogatih naravnih zakladih, je vladar Diaza rada izročala ameriškim kapitalistom za majhno napojnino.

Ako bi Mehiko bila država ameriške republike, bi bilo ne mogoče, da bi si ameriški kapitalisti za bestransko napojnino osvojili vse naravne zaklade. Pa še nekaj drugega bi bilo. Z združenjem Mehike z ameriško republiko bi tudi 16 milijonov Mehikanecv med katerimi je ena tretjina sužnjev (pionov) dobilo vse pravice ameriških državljanov. Ameriška republika ne more po svoji ustavi imeti dve vrste državljanov — politične vladarje in "politične tlačane", ako se noče osmešiti pred celim civiliziranim svetom. Ameriška republika, ki se kaj rada pobaha z svojo državljansko vojno za odstranitev sužnosti, bi morala priznati zaslužene podarjke Diaza za svobodne državljane, dati bi jim morala pravico do samodoločbe v vseh političnih zadevah. To pa sovraži po izkoriščanju hrepeneča duša ameriških kapitalistov. Zakaj? Ker bi ameriški kapitalisti izgubili garantirano pravo za izkoriščanje ljudi in naravnih zakladov v Mehiki. Dokler so lahko kapitalisti nadzorovali od zunaj Mehiko in skoraj zastoj izčrpavali deželo, niso imela najmanjšega povoda za anektacijo Mehike.

Samostojnost Mehike je osigurala ameriškim kapitalistom največji profit in za garancijo je pa skrbel mehiška vlada. Mehikanska vlada je morala ljudstvo oropati političnih pravic, da so

ameriški kapitalisti želi masten profit. Na kratko: Obstoječe razmere so koristile le trustom, škodile ljudstvu, mehiškemu ljudstvu, pa žela kletvine potlačene delavstva, ker je zvrševala delo rabelja za ameriške kapitaliste.

No, sedaj je pa vseeno Diaz predsednik Mehike, golo orodje ameriških kapitalistov, naveden krvolok, okrvavljeni zatiralec delavskih štrajkov na koncu svoje zločinske kariere. Njegova brezmejna moč je omajana, peša, pada in se podira. Kar je ta lopov, stari in zakrknjeni hudodelec zvršil od leta 1877, ko se mu je posrečilo samega sebe "izvoliti" predsednikom, so tekmi zadnjih dveh let glasno povedali v svet milijoni mehiškega ljudstva. Ta zver v človeku je preganjal barbarično svoje politične nasprotnike. Ta človek, ki ni vreden, da nosi človeško obličje, je dal zapreti ljudi radi govorov na zgodih, vničil je osebo in politično svobodo, svojim političnim nasprotnikom je pa brezobzirno vzel varnost do življenja, sploh vse pravice, ki so garantirane državljanu po ustavi. Na stotine ljudi je moral plačati nasprotstvo do Diaza s svojim življenjem. In na tisoče jih je moralo v ječo, ker so verjeli v svobodo govora. Drugi tisoči pa zopet živijo kot pregnanci v inozemstvu, ali se pa v gorovju skrivajo pred biriči Diaza. Ena tretjina ljudstva pa zdihuje v pionerki sužnosti, ki je brutalna forma sužnosti kakršne do danes ne pozna zgodovina. Pet milijonov ljudi, peonov, se rodi in umirje v tlačanstvu. Peoni ne dobivajo plače, delati pa morajo kot črna živina. Ako se hoče kateri iz med njih z begom rešiti te tlače, tedaj ga vjamejo biriči Diaza, privedejo nazaj in neusmiljeno pretepo.

Industrielni delavci niso na boljšem. Saj je še v spominu, ko so pred nekaj leti postavili štrajkajoče delavce ob zid in postreljali kot divjo zverjad. Industrielni delavci dobivajo zelo nizke plače in kupovati morajo svoje potrebščine v prodajalnah delodajalec. Z dušo in telesom so privezani na delodajalec. Delavske organizacije (unije) niso dovoljene. Štrajke pa vničuje v potokih krvi. Mehikansko ljudstvo je škripa, ki z zobmi nosilo to tlačansko breme. Že večkrat je revolucija zapela svojo divjo pesen, a Diaz je ostal zmagovalček. Ali zadnje dve leti je tako močno vzklopel v ljudstvu, da se je ljudstvo pričelo organizirati v nepremagljivi falangi, s katero hoče Diaza dati zadnji sunek. In ameriški kapitalisti so v strahu za svojega agenta. Konec njegove slave lahko škodi njih interesom, zmaga revolucije lahko na kratko vniči vse njihove privilegije. Radi tega smo doživeli mobilizacijo ameriške vojske.

Od vspehov revolucionarnega gibanja je pa odvisno, če se bo vladar v Washingtonu odločila, da bo v imenu humanitete vzela Mehiko pod svoje okrilje, kot je nekoč to zvršila z Kubo, če bo odpustila streljajoče vojake preko meje v "interesu civilizacije", da se politično razmerje z Mehiko spremeni.

POPLAV.

April se nagiblje h koncu in prihaja prvi majnik. Preko valovito morsko ravan drvi orkan. Visoko kot gore se dviga morje, pada, se zgublja v prepadih, da se zopet dviga grozeče in žugajoče. Močnejše in silnejše vdorjave valov ob skalnat obal, jo trgajo, drobijo, kosajo in meljejo. Kos za kosom trde skale pada v morje in zginja v srditem, narasčajočem valovju, katerega beli in peneti vrhovi že škropijo skupino ljudi, ki iščejo varnega zavetišča pred silnim viharjem, ki jim grozi s potopom ... s mrtjo.

Sredi skupine stoji kralj Mamon, poleg njega ležijo križem vrče polne srebra, zlata, biserov in draguljev. Po njegovem obrazu, ki je nekdanji bil surov, ošaben, neizprosni in trdi, se razliva strah. Njegove oči prosijo boječe pri njegovih spremljevalcih in tovariših nasveta in pomoči. Njegova roka, ki je bila navajena ukazovati, je napol stegnena v smeri, iz katere orkan poje svojo divjo

pesen o smrti in vstajenju. Dlan je odprta, prsti nekoliko vpognjeni, kot bi zadnjikrat hotel zapovedati razjarjenemu morju: vtihi ni!

Ali morje buči, se dviga, vzdiguje, krohoča, drvi, grozi s potopom in se noče pokoriti ukazu kralja Mamona. Višje in višje se dvigajo valovi v navpično vodno steno, ob vnožju tvoreč globok prepad. Blíže i bliže prihaja vodna stena, pred njo se širi brezdnost.

Kralj Mamon zatrepče, morje ... morje, nekdanj pokorno morje, ki se je tisočkrat in tisočkrat pokorilo njegovim ukazom, se protivi vsegaomogočnemu kralju Mamonu in narašča v navpični skoraj do neba segajoči vodni steni, se bliža skali, da jo zdrobi v nič in pokoplje v globini kralja Mamona in njegovo spremstvo.

Kralju Mamonu omahne roka, prosvetle gleda generale, višjo duhovščino, pomoči išče pri prostih tihkah in pri znanstvenih evnuhih. Zaman!

Dalaj Lama, šejk il islam, najvišji rabinček papež, najvišji budiščni duhovniki, kardinali in jezuitski general klečijo in z levega zakrivajo obraz, z desnico se pa tolčejo po prsih: mea culpa, mea maxima culpa.

Generali odpasujejo sablje, mečejo proč samokrese in bežijo. Generali so pogumni, dokler lahko zapovedujejo brezstevilni vojski, da se kolje, bije in mori. Ali zdaj so sami, izvežbane in izurjene armade ni za njimi, ki jim je v vročih in krvavih bitkah izvojevala lahorje vence slave in časti.

Znanstveni prostitutanci listajo po knjigah in iščejo izrekov, da bi zagovorili morje ... majejo z glavami in mrmrajo: Naša znanost je pri kraju.

Milionarke, priležnice kralja Mamona, oblečene v dragocene oblačila, se valjajo v histeričnem krču in molijo: Gospod, usmili se nas ... Gospod, reši nas ...

Morska navpična stena se bliža žugajoče, grozeče ... V nji je razločiti milione delavskih otrok, žrtve kralja Mamona, ki kot Eri-nije, masčenoje dvigajo svoje drobne ročice. V brezstevilnih kupih ležijo delavski mrtlič, ki so morali dati svoje življenje za kralja Mamona in raznovrstno svojat, ki se je senčila v njegovi milosti. Nad njimi je pa glava pri glavi resnih mož in žena ... mladih in krepkih mladeničev in evetočih deklet. Nekakšna odločnost je na njih obrazih, ki se ne pojavi vsaki dan. Oči gledajo ponosno in brez strahu.

Morje raste, šumi in bobni ... iz njega pa prihaja glas močan kot orkan: "Doli s sužnostjo! Živela svoboda, enakost in bratstvo!"

"Gorje meni!" zakliče kralj Mamon in si pokrije v obupu obraz z rokama.

Morje se dvigne, vzraste in nakrat pade in se vlije preko skale. V njegovih valovih zginejo kralj Mamon in njegovo spremstvo. Na skali pa vzklije novo življenje, nova človeška družba.

Razburkano morje se pomiri in odteka v svojo naravno strugo. Njegovi valčki pa šepetajo divno pesen o svobodi, enakosti in bratstvu, o miru ljudem na zemlji, o vstajenju sužnjev k življenju.

ČRTICA IZ DELAVSKEGA ŽIVLJENJA.

Spisal A. K.

Parna piščalka je zatulila z vso silo, in vabila proletarijat v temne kote tovarne. Moč pri moči se rine skozi vrata po dolgem hodniku. Na koncu hodnika je stajalo, na katerem vise številke, čeki, pod katerimi robotajo za svoje gospodarje. Pri tem stajalu je vsak ob stal in snel svoj ček. Še en močan glas piščalke in kolesovje se je začelo vrteti, daleci pa hite s koto v kot. Polagoma se prikažejo bossi in pogledajo, ako so vsi delavci na svojih mestih.

Bil je zelo vroč dan. Z ene strani je pripekalo solnce, z druge je palil pa ogenj, ki je zijal iz velikih topilnih peči po tovarni in tekmoval z vročino na telesih delavcev, katerim je tekkel znoj kurkoma po telesu. Vse je gibal o telesa so bila napeta od napa-

la, mučnega dela, katerega so opravljali s podvojeno silo, da se pripikajo bossu, ki jih je gledal od strani.

Naenkrat se začuje v kotu grozen krik, nakar zopet vse utihne. Pol tučata delavcev steče proti staremu stroju, ter vzdignejo v krvi ležečega trpina. Pokličejo ga po imenu, a on ne odgovori ničesar in gleda svojo kri, ki teče kurkoma iz nosa ušes in iz ust. Kmalu na to priteče kompanijski čuvaj ter vpraša hladnokrvno, kot bi se zgodilo kaj navadnega, če še živi.

Še je živ, samo govoriti ne more; nezavesten je, reče nekdo; prinesite nosilnico, ukaze čuvaj. Par minut pozneje nalože napol mrtvega delavca na nosilnico, katere je bila poslana s cunjami in ga odnesejo v kompanijsko bolnišnico.

Istega večera so v neki sobi prav živahno igrali karte ter pili iz pelčka. Ne da bi potrkal na vrata, vstopi Majk, kateri navori pričujoče z "dober večer". Kako se kaj imate? Bog da! dobrega Majk! odgovori Tine. Kaj prinašaš novega Majk? Ali je kakšen "čenč" Majk. "Šur" Tine! Boss mi je vendar obljubil, da dobiš prvi čenč.

"Na ja, pr meš kršč, d — — — Ti si človek in pol! Tebe ima boss zelo rad, to vem že davno. Kaj bodem pa delal? Kaj uprašuješ, samo da boš delal: mlad si še in močan. Delal boš tam, kjer je delal Miha, oni stradelj, ki je vedno doma tičal, pa tiste prekelice čaitenge čital." "Aha, kaj pa je z Miho, ali je kvitan?" Kaj te briga, kaj je žnjim, glavno je, da boš delal in da homo kaj pili na ta račun.

Ako pa pride Miha nazaj, prava zvedavo Tine Majka. "Pr meš kršč ... d ... kako si vendar radeveden."

Miha ima dovolj; štirje smo ga nesli v bolnišnico, kar kopal se je v svoji krvi. Jutri me počakaj pred tovarno, da pridem po tebe, tako mi je naročil boss. "Boš dal kaj za pivo," prava Tine Majka, ki se je odpravljal, da gre. Segel je v žep in vrgel na mizo nekaj drobja, katerega je eden pobral, vzel klobuk in pelček ter jo mahnil čez stranska vrata v saloon. Tisti večer so pili pri Tinetu pozno v noč.

Drugi dan je stalo v tovarni par leporejen mož, obratih in na prstih so imeli prstane od čiste glazura. Kadili so lepo dišeče smodke in se pogovarjali polglasno.

Tine je gledal te gospode z odprtimi ustmi in malo je manjkalo, da ni snel klobuk z glave. Napenjal se je pri starem stroju, da je teklo od njega kar kurkoma: Zavedal se ni, da lahko pade vsak trenutek kot žrtev profita. Ko odkora kajo nadzorniki iz tovarne, pokliče boss pol tučata delavcev v pisarno in jih vprašuje po nesreči, ki se je bila pripetila večeraj. Ali nihče ni govoril mnogo; večina je jecljala in potrdila le tisto, kar je govoril boss. Majk se je pa odrezal še posebej: bil je neroden, pa ga je prijelo; kajpak, — reče drugi.

Nek drug delavec pa reče: ni taka stvar: ta stroj je star in je neraben; ker ima obrabljeno zobovje. Ne bo dolgo, ko bo spet katerega zagrabilo. — Kaj govoriš, reče boss naglo, mar misliš, da bom nastavlil nov stroj? Ali ne veš koliko denarja stane tak stroj?

Mož se obrne in godrnja, češ, da se je to staro železje že stokrat splašalo. Denar je torej več vreden, kot življenje delavcev.

Ostali so bili zadovoljni, da so zamogli vstreči bossu in kompaniji.

Stem je bila zaslišba končana. Ob tistem času pripeljejo na željo Miheve žene, Miho domov. Bil je skoro popolnoma nezavesten in je ležal na revno opravljeni postelji, okrog katere se je zbralo troje malih otročičev, ki so klicali neprenehoma: ata, ata, ata. Žena je sedla na kraj postelje, držeč v naročju najmanjše dete, ter si brisale solze, ki so ji kapale, ne zmeane se zgovorne žene, ki so šepetale prijateno.

Proti večeru bolnik spregleda, ozre se po sobi zvedavo, kakor bi hotel nekaj izreči. Žena in otroci se čutijo spričo tega potolaženi, misleč, da je bolniku bolje. Toda bolniku se zasvetijo oči, in debele solze tečejo po obrazu, — en tre-

nutek in izvije se iz ust bolesten glas, potem pa zapre bolnik oči za vedno.

Par dni pozneje je bil siromajšen pogreb Mihe. Za krsto so korakali žena, z malim otročičem v naročju in ostale neprekrbljene in nedorasle hčerke. Pogledujoč zdaj na krsto, zdaj na otročiče stopa žena top naprej v grenkih občutkih, katere je zakrivil stari stroj v tovarni.

V vrsti za krsto stopa tudi Mihovali stari znanec, ki premišlja in kolne kapitalistični sistem, ki jemlje na tako krut način otročičem njih očeta.

Koliko je bilo že tucih slučajev, in koliko jih bo še, če se ljudstvo ne zbudi in ne pomeče s tem izrazmerami.

V takih enakih mislih, so prinesli krsto na pokopališče, kjer se jo izročili materi zemlji.

Stari znanec stisne pesti in ponovno se zakolne, da bo delal z vsemi silami, da pridobi čimveč rojakov za socializem, ki je edina pomoč, da se naredi tem razmeram konec.

V nedeljo so bile cerkve polne občinstva, in tudi Majk pa Tine, ki sta se ga navlekla že prav zgodaj, sta bila pri velikem oltarju in sta se prav natiho pogovarjala, kako ga bosta zvečer pila.

Na koro so pa zabučale orglje v proslavo in čast boju, ker je tako "fletno" na svetu.

PUŠICE IZ DELAVNICE.

(William D. Haywood.)

Revščina se ne pogaja. Kapitalist nima srca. Dregni ga v denarnice in poodila se bo kri. Možgani poslovdice so pod delavčevu kapo.

Boginja pravice bo imela tako dolgo zavezane oči, dokler jo kapitalist vodi za roko.

Industrializem je socializem v delavski obleki.

Ena delavska unija v vseh industrijah: vse industrije v eni uniji.

Med gospodarji-kapitalisti in delavci-služnji ne more biti strokovne pogodbe. Ako hoče biti industrialno svoboden, ne podpisuj pogodb, ki te zaslužnjujejo.

Dvanajsturno delo je slaba navada. Navadite se osemurnega dela.

Delavci bodo spremenili to deželo iz političnega bordela v industrialno delavnico.

Vrhovno sodišče Zedinjenih držav je Gibraltar kapitalizma.

Delavci med seboj ne poznajo tujece. Kapitalist nam je tujec.

Napredek delavske organizacije se meri po njenem gibanju.

VOLITVE V LA SALLE, ILL.

Poroča se nam sledeče:

Sramotno delo.

Kakor znano, so se vršile tukaj dne 18. aprila volitve za aldermane, ali občinske zastopnike.

V 3 wardi je bil postavljen kandidat od soc. tiketu sođr. Val. Potisek, kateri je vodil neumorno volilno kampanjo celih 6 tednov. Toda tudi njegov tekmeč — rodom Iree, ni zaostajal s kampanjo. Delal je bolj tajno s svojimi Ireei do zadnjega dne. Ali poleg svojih Ireev, je mel za seboj tudi nekaj slovenskih Ireev, ki so tako zagrmeli, kakor hitro so slišali, da je sođr. Potisek vložil peticijo za volilno borbo kot aldermana v 3 wardi.

Geslo slovenskih Ireev je bilo: "socialist-greenhorn, ne dober katoličan, ne sme biti izvoljen alderman po nobeni ceni. Samoumevno je, da so se te šlape posluževale najbolj umazanih sredstev, da bi ga oblatile pred svetom. Opravljali so ga po rovi, kakor stare klepetulje, da je grešen socialist, da je poročen sodnjisko itd., da ja ne bodo glasovali za njega.

Brezdvomno so ta podla obrekovanja, mnogo doprinesla, da sođr. Potisek ni dobil pri štetju glasov večine; kajti precej ljudi je še, ki ne vedo še prav nič, kaj je pravzaprav socialisti uče in žele. In pri tucih ljudih taka obrekovanja vlečejo. Toda vendar bi te reči še vedno same ne odločevale o zmagi, če bi nasprotniki ne napajali volilcev pri Ronkotonku. Zakleli so se namreč, da raje za pravico \$200 kakor pa da bi bil sođr. Potisek izvoljen. Samoumevno je, da Potisek nima denarja za take reči, ampak izda

denar, ki bi se imel smatrati za njegov zaslužek, raje za socialistično propagando, za časnike, knjige in sploh v izobraževalne svrhe.

Prišel je dan odločilne bitke — ampak ne z nožem ali kolom, kakor znajo to eni naši dobri katoličani — ampak dan boja s svinčnikom v roki na volilnem mestu.

Zgodaj v jutro sta bila že oba kandidata na nogah, istotako tudi njih prijatelji in somišljeniki. Med pristnimi Ireei, so se kmalu pokazali tudi slovenski "Iriši", ki so delali proti Potisku, ob enem pa za proti kandidata z vso silo.

Čez dan se je iskalo vedno prilike, da bi prišlo do pretepa ali nerednosti; izzivali so socialiste, da so se jim smejali in jih obkladali s raznimi psovskami. Toda sođrugi so bili oprezní in se niso dali spraviti z ravnotežja, kar bi imelo le slabe posledice za našega kandidata. Vsak sođrug si je pač mislil: "Oče, odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo." V teh mislih in dobrih nadah, da bo dobil naš kandidat lepo število glasov, je bil dan volitve pri kraju in začelo se je štetje glasov. Predno se je začelo s štetjem, je stopil Potisek v prostore glasovanja, da pazi pri štetju glasov. Zunaj se je zbralo vesplošno volilcev, ki so radovedni čakali na proglas izvoljenega kandidata.

Nenkrat je zavladala med radovedneži nasprotniškega tabora velikanska veselost, ki je naznana, da je socialist propadel — propadel za 23 glasov. In to pot je so zakričali Ronkotonkovi razsajajoči "huraj for Bill!". Irland je bil rešen s slovenskim "regimentom".

Samoumevno je, da so sođrugi in več zavednih Slovencev, Potisku cestali na tako velikem številu glasov, ki jih je dobil kot soc. kandidat.

Ne da bi se vsled ne popolnih vspehov razburjal, je sođr. Potisek podal vsem roko s pripombo, da je zmaga blizu in da smo lahko vsi ponosni na ta izid. Saj zgubiti nimajo socialisti ničesar, pri dobe pa lahko celi svet.

Tako smo se razšli, v svesti si, da smo storili svojo razredno zavedno delavsko dolžnost, vsak na svoj dom.

Vse drugače pa je bilo seveda pri Ronkotonku. Pijani zmage in veseli, da je socialist propadel, so naredili blizu saloona, na kornerju velik ogenj, (pa ne pred izvoljenim kandidatom) okrog katerega so tancali pozno v noč, kot Indianci in krulili ha, ha, ha, socialist je propadel.

Pri tem divjem veselju jih je zalotil tudi en Slovenec, ki se je, nečeloč, komu na čast gori kres, pridružil, a so ga takoj pognali z besedami: "ti prokleti Štajero", le pober se k socialistom, tukaj se neboš grel, če hočeš, da se jih ne nabereš kot berač uši. Ne boš razglašal imen teh izdajce svoje ga razreda in naroda, ker mi jili tako dobro poznamo.

Omenim naj le, da naj se teh djudij zavedni rojaki in delavci v bodoče izogibljejo. Ronkotonkovo grocerijo naj podpirajo v bodoče "Irish people".

Gliha, vkup štriha, pravi star pregovor. Pustimo torej noree skupaj!

Poročevalec.

PO VOLITVAH.

(Pogovor pri delu.)

Socialist: Ali si že volil, Fisher?

Fisher: Ne, nisem hotel.

Socialist: Zakaj ne?

Fisher: Jaz sem straight republikan. Predno je kandidat izvoljen ga vsi hvalijo, kako je dober in pošten, ko pa pride v urad, je pa slehern graftar. Zato nisem hotel nič voliti.

Socialist: Zakaj pa ne voliš socialist. Socialisti niso graftarji.

Fisher: Ja, socialisti so all-right; a kaj pomagata, ko ne bo še dolgo noben izvoljen.

Socialist: Upati moraš, pa voliti, pa bo že šlo. — Fisher molči.

Takole je obsodil republikanec svojo stranko. In prav ima. Mogoče bo drugikrat volil socialist. Nekteri mislijo, če volijo socialist, je glas proč vržen. Če pa voli republikanec ali demokrata, pa ni glas proč vržen, ampak glas pride nazaj v podobi batine, ktera ga potem pošteno opleta.

SODRUG IVAN ŠOLAR, bivši sodrug Proletarca, ki je umrl kot žrtev kapitalizma v Seattle, Wash.

SMRT.

(Konec.)

V državi ljudske svobode naj ne bo odslej nobene cerkvene vlade. Vse vezi, ki so združavale do slej cerkev in vse verske družbe z državo, ki jim je nudila zaščito in podpirala njih duhovno vladno, so se razrešile. Nič več cerkva, nič oficijelne bogoslužja, nič državnega bogoslužnega budžeta. Religija ni noben "politicum" več! Torej tudi nobena prisiljenost več. Svojo versko potrebo naj si svobodno državljan v popolni prostosti zadovoljuje, vsak po svojem okusu. Ne večjo ga nobene cerkvene postave in norme. Namesto cerkvenega prisiljenstva nastopa svoboda religije. Kakšne oblike si izbira religiozno čustvo posameznika, da se pojavlja, države nič ne briga; prav tako, kakor je nič ne briga, katera smer mu ugaja v umetnosti, katero godbo hoče poslušati. Kjer je doslej v človeškem čustvenem življenju vladalo prisiljenstvo, je država odpravila sleharno prisiljenstvo. Nobene cerkve ne podpira več njena roka, da si nasilno natika religijo v preživele oblike, da prosto mišljenje veže v okove in duševno zaroblja svobodne državljane. Kjer se vse svobodno razvija, ne smejo nobene cerkve ovirati prostega razvoja religij. Oblike, v katerih hoče svobodni kulturni človek izražati dejanski svoja religiozna čustva, naj se razvijajo prosto: predpisi temnih tisočletij, že davno preteklih, ne smejo ovirati tega prostega razvoja.

Nič več ne daje država svoje pomoči cerkvi, da bi mladini veep-ljala v šolah neumne praznovorne fikcije; da bi pustila kapljati v mladostna srca strup religioznega fanatizma).

Izkratka, svobodna država podaja svobodnemu državljanu tudi religiozno svobodo, osvobajajoč ga sleharnega cerkvenega prisiljenstva.

Ta velečin moderne Francije je logična posledica "proglasitve pravic človekovih" velike revolucije in otvarja pomenljivo dobo v zgodovini evropskih držav. Kajti kakor so politične svobode, ki jih je oznanjala velika revolucija, polagoma prodirala v vse evropske države do najzadnjikarnejših absolutnih monarhij: tako bo storila svojo pot skozi vse evropske države tudi ločitev cerkve od države. To sčunpamo prokrovati ne le na podlagi analogije s temeljnimi pravicami političnih svobod, ki so se iz Francije razširjale pred dobrim stoletjem preko Evrope, postale skupnost vseh evropskih ljudstev, in kojih zmagovalna pot kaže danes celo v Rusijo; lahko si upamo to

prorokovati na podlagi zakonov razvoja kulture in človeškega duha. Kajti kultura in razvoj duha odstranjujeta polagoma vse zapreke, ki niso neizogibne za ohranitev skupnostnega življenja, ki je ljudem v prid.

Socialni razvoj je ustvaril mnogo takih zaprek brezdušnemu dejstvom človeške energije. Razvoj kulture in človeškega duha pa povzroča, da polagoma postajajo zapreke, nekaj potrebne in smotrene, — odveč in jih odstranjuje. Nihče ne more tajiti nekdane

smotrenosti cerkva in njih ritualnih določil, liturgičnih predpisov itd. Današnji razvoj kulture in duha pa je provzročil, da so te zapreke postale nepotrebne. In zato morajo pasti. Prejalsle. Cerkev in verske družbe so bile opore države. Danes niso več; nasprotno, danes so ovire naprednega in koristnega razvoja države. To spoznavanje si začena klestiti pot povsodi. Francija je v Evropi storila prvi korak, kakor nekoč s proklamacijo človekovih pravic in političnih svobod. Kar je tedaj socialni razvoj v Franciji spravljal na dan potom naravnega zakona, to bo dosegel tudi drugod. Svobodni miselstvu pa pripada visoka naloga, da pripravljajo duhove za bližajočo se osvoboditev iz cerkvenih vezi. Zato pa je treba spoznanja pravega bista religije, katera je produkt človeškega čustvenega življenja, in spoznanja, da ni bujšega sovražnika resnične religije, nego so cerkve s svojimi okostenelimi preživelimi oblikami in predpisi.

Naj svobodni miselstvu izvrši to nalogo in osvobodit religijo vlade cerkva in popovstva vseh konfesij. Religija naj postane, kar je določeno po naturi, da bi bila po kakovosti človekovega duha: svetovni nazor, ki se ne protiva sočasnemu znanstvenemu spoznavanju nature in ki da človeku v resnih trenutkih življenja pomirjenje in tolažbo. Ne bo naj pa sredstvo za ovladavanje ljudi in omejevanje njih svobode. Tisti pa, ki v danem momentu posamezniku, ki išče njihove pomoči, posredujejo tolažbo iz take religije izvirajoče, naj izpolnjujejo svoj častiti poklic kot zvesti služabniki religije in ne kot sužnji vladateljnih cerkva, ne imajoč svoje volje.

In — s tem se vračamo k svojemu predmetu — potem utegne priti čas, ko bo tudi smrt izgubila vse, ampak prav vse svoje grozote. Svobodni svetovni nazor, ki sloni na znanstvenem spoznanju, utegne i življenju pripomoči do polne pravice i naučiti spoznavati smrt kot predobrotljivo rešitljivo iz bede življenja, ki nas zadene gotovo prejalislej. Noben cerkveni hekus-pokus ne bo smrti prikazoval v mistični temoti, ampak kot končno in definitivno uničevalko individualnega življenja na zemlji, kojo vsak trpin pozdravlja kot pristan večnega počitka. Brez vseh teh zoprnih konfesionalnih praznoverskih dodatkov bo smrt prihajala kot sredstvo, s katerim se odtegnemo pozemskemu trpljenju, kot rešiteljica in odrešiteljica ljudi, ki se tudi prostovoljno lahko pokliče, kar sedanja država skuša zabraniti z vsemi policijskimi sredstvi. Potem se bo tudi mnogo bede in reve, ki danes muči človeka, lahko omililo, če se prostovoljna smrt ne bo pojmovala kot greh ali hudodelstvo, marveč kot dejanje rezignacije in odpovedovanja.

Najvišja moralnost je, da vstrežemo očitni volji nature: saj bolnika in onega, ki je življenja truden, natura pozivlje z razločnim glasom v svoje naročje nazaj.

Če ta glas ubogamo in napravimo prostor zdravim, življenja veselim ljudem, to gotovo ni nobeno slabo dejanje, pač pa dobro delo, kajti ljudi ni premalo na zemlji — prej mnogo preveč. V tem zadnjem uvaževanju pa zadobi individualna smrt, dasi je le dogodek najintimnejšega zasebnega življenja, nek pomen tudi za socialno življenje — zakaj po tem, kakor jo pojmuje, in kakor se zadržimo napram nji, pospešujemo ali zakasnujemo socialno izmenjavanje snovi, ki ga natura zapoveduje.

DIAMANTNI RUDNIKI V JUŽNI AFRIKI.

"Nikjer na svetu se ti ne javlja skrito bogastvo zemlje tako blesteče in v tako ogromni množini pred tvojimi strmečimi očmi, kakor tu v Afriki, kjer ti lahko pokaže ta ali oni majhen kočček zemlje, ki ma velikost komaj za par njiv, a ti veli: Iz tega rova se je dobilo diamantov v vrednosti 250 milijonov kron."

Tako mikavno je orisal Anglež Bryce tiste kraje doli na jugu Afrike. Pred kratkim pa je prepotoval tisto prebogato pokrajino angleški delavski voditelj Man in

je dodobra izpoznal razmere med delavstvom južnoafriških diamantnih rudnikov. Njegovo pripovedovanje je vsekakor zanimivo, vendar pa je vse drugo preje, kakor mikavno za delavstvo. Man pripoveduje tako-le:

Mesto Johannesburg je industrijsko središče diamantne dežele Transvaal. Takozvani zlati Rob se razprostira petdeset angleških milj, kjer je več kakor sedemdeset rudnikov. Rudniško delo opravljajo 23.000 beleev in 170.000 kafrov. Kafri tvorijo važen gospodarski činitelj v južni Afriki in jako pomnožijo težkoče delavskega vprašanja. Belci store in opravljajo vsa tista dela, kjer pride v poštev ročnost in izurjenost; navadna rudarska dela pa opravljajo Kafri. Ker se Kafri zadovolje s smešneznatno plačo, jih belci jako uporabljajo za dminarje in pomagače. Beli delavec si vzame vedno po več Kafrov za pomagače, ki mu oskrbe orodje ali pa vlačijo težke peze. Belec popolnoma vlada nad črnem.

V rudnikih, kjer se rabijo vrtni stroji, je beli mož odgovoren in za porabo razstrelivnih snovi; on tudi upravlja streljanje. Drugega opravka nima. Toda ker mora paziti časi na šest vrtnih strojev, je njega odgovornost jako velika. Navadno sklene z ravnateljstvom pogodbo za toliko in toliko jardov. Plača je mesečna. Povprečno zasluži 400 do 1200 mark. Seveda pa čisto nima dela. V dvanajstih mesecih vsega vkup gotovo dva meseca nima posla.

Jasno kakor beli dan je, da se plača ta zaslužek na stroške črncev (Kafrov), ne pa na stroške kapitalistov. Kafri zaslužijo mesečno po 50 mark. Poleg svoje plače dobe črnci tudi hrano in stanovanje, kar pa je vse jako preprosto. Vsa hrana za enega Kafra stane na leto samo 80 mark. Za hrano jim dajo največ moko, za spremembo tudi bobe; dvakrat na teden je tudi meso.

Globok utis naredi na opazovalca pogled na Kafrske kolibe v mestu Kimberley, kjer bivajo črnci. Te kolibe so krog in krog zaprte, tako da ne more nikdo ne ven ne noter. Uhodi so podzemeljski in naravnost z rudniki v zvezi. Uhod je strogo zavarovan, in ni nikomur dovoljen pristop. Živila preskrbuje neka družba, ki ima svoje prostore v Koloniji. Ti stega, ki bi ukradel diamante, zadene stroga kazen.

Kafri sklenejo pogodbo za šest, časi tudi za dvanajst mesecev. Ves čas morajo živeti zaprti v svoji koloniji. Kafri zjutraj nič ne jedo in tudi med delom so brez jedi. Svojih stanovališč ne smejo prej zapustiti, dokler ne poteče pogodben rok. Kafre najamejo od njih poglavarjev rudniški agenti. Kadar se zopet vrnejo domov, podarijo svojemu poglavarju kravo, ali pa toliko število ovac, da jih je za vrednost ene krave. Kafri imajo po več žen; cilj vsakega Kafra je, da si priksrbi več žen, ki delajo potem namesto njega, on sam pa živi v zadovoljni brezdelnosti.

V Johannesburgu je zračenje jam jako nedostatno, zemlja je silno trda; nekateri rudniki so globoki več tisoč metrov. Med rudarji jako razsaja jetika. Belec, ki nadzoruje vrtnale stroje, vzdrži v južnoafriških diamantnih rudnikih kakih sedem let, osmo leto pa bo že viselo njegovo življenje na precej slabotni nitki, ki se bo kmalu pretrgala, ako ne bo opustil nezdravega dela. Črnci pa umirajo še hitreje, ker imajo še napornejšo delo; čez štiri leta bo le malokteri vzdržal. Na tisoče Kafrov stopi v službo pri diamantnih rudnikih; v njih dušah polje veliko brepaznje, da bi si pri

služil le toliko denarja; ki bi mogli kupiti z njimi goveje živine in žen, da bi živeli lepo življenje. Toda na tisoče jih umori naporno in nezdravo delo v južnoafriških diamantnih rudnikih že prvo leto, ne da bi se kdo temu silnično umiranju posebno šušil.

Na pokopališču blizu Johannesburga vedno zevajo dolge vrste novih grobov, pripravljenih za belce. Kajti rudarji umirajo tu nenadno in jako pogosto. Tudi za črnce so pripravljani grobovi; pokopavajo jih po štiri in štiri in brez pogrebnih obredov, zavite v

sukno, spuščajo materi zemlji v tiho in hladno naročje.

V mestu Kimberley je edina industrija izkopavanje diamantov. Tu je pet rudnikov, ki se štejejo za najbogatejše diamantno okrožje, v marsikaterem oziru pa tudi za najbednejše. Preje je ime to te rudnike več kapitalističnih družb, ki pa so se združile. Kapitalisti teh rudnikov so prav tako ustvarjeni kakor kapitalisti drugod. Delavec izsesava, kakor morejo, trgajo jim plače. V teh rudnikih dela 3000 beleev in 16.000 črncev; izmed te proletarske armade pa je strokovno organizirana samo neznatna peščica 200 delavcev.

Delavni čas je navadno osem ur, časi pa tudi po devet in deset ur. Dobro organizirani so samo angleški strojniki; delavci drugih strok pa se ne brigajo skoro nič za strokovno združevanje.

Organizacija rudarjev je jako šibka; izmed 30.000 rudarjev je strokovno združenih samo okoli 6000. Ponekod se skuša uveljaviti tudi socialistična stranka, ki pa je revolucionarnega značaja. Blizajo se volitve za južnoafriški parlament; socialisti so že pričeli z živahno agitacijo. Stranka je še le v razvoju; prisoja političnemu delovanju preveč veljave, strokovnemu pa premalo. Toda ti nedostaki bodo sčasoma izginili. Naravno je, da se skušajo organizirati južnoafriški socialisti po zgledu svojih tovarišev v Avstraliji, Angleški in Ameriki. Čeprav se jim stavijo marsikateri ovire, vendar bodo gotovo kmalu tako napredovali kakor njih tovariši v imenovanih deželah.

"Rudar."

POŠTNE PRISTOJBINE.

Za navadna pisma.

Za pisma, poslana v vse dele Zed. držav, vaterši Porto Rico, Guam, Canada, Culo, Mexico, Tutuilo in Hawaii, plačati je za vsako unco teže po 2 centa. Na željo adresata se pisma pošljejo tudi dalje brez posebne pristojbine. — Pisma, katerih ni mogoče dostaviti, se pristojbine prosto vrnejo odpošlatelju, ako je na kuverti tako označeno. Pisma brez znamk se pošljejo glavnemu poštnemu uradu v Washingtonu in se potem dostavijo odpošlatelju.

— Jezuitski red je ustanovil Ignacij Loyola leta 1534.

— Zemlja je oddaljena od sonca 95.000.000.000 milj.

POZOR SODRUGI AGITATORJI!

Jugoslovanska delavska tiskovna družba, ki izdaja "Proletarca", je izdala posebne naročilne karte (subscription cards) za naročanje lista. Pet takih kart se proda za \$6.00. Vsaka karta velja za celoletno naročnino na list "Proletarec". Opozorjamo sodruga lokalne zastopnike in agitatorje za naš list, da si vsak naroči po šest kart. Karte morajo biti pri upravi lista plačane v naprej, t. j. z naročbo je treba obenem poslati tudi denar. Zastopniki jih potem razprodajo med rojaki, ki še nimajo našega lista.

Vse navodilo je tiskano na U. S. postkarti, kjer je že pripravljeno za izpisek naročnikovega naslova tako, da je treba potem karti samo vreči v poštni nabiralnik.

Popust pri naročbi kart - naročnic, ki znaša, če se jih vzame pet \$1.50, je namenjen agitatorjem za eventualne stroške.

Zapomnite si: vsaka karta velja za celoletno naročnino na "Proletarca"!

Sodrugi! Pričakujemo, da se odzovete v polnem številu. Vsak zaveden sodrug, kateremu je "Proletarec" pri srcu, bo naročil pet kart. To je najlažji in najenostavnejši način, pridobiti nove naročnike. Mi smo pripravljene izdajati list na osemih straneh kakor hitro imamo 2000 dobrih naročnikov. Od vas je torej odvisno, da se to čimprej zgodi.

Vzemite zalogo kart danes in jih imejte vedno pri sebi, kadar greste iz hiše. Karte so gotov denar za Vas in za "Proletarca", in sicer vedno.

Upravišstvo.

Viriden, Ill. bo ustanovna seja soc. kluba v nedeljo 30. apr. ob 2. uri popoldne pri sodr. Sim. Kaučiču.

Pridite vsi!

TISKOVNI FOND.

Oklic za večjega "Proletarca".

Dragi čitatelji, sodrugi in prijatelji "Proletarca"!

Menda se nič ne motimo, ako trdimo, da je slehernemu naročniku in čitatelju "Proletarca" postal list premajhen, ali da izhaja pre malo krat. To čutite vi — in to čutimo tudi mi, tukaj v Chicagu.

Naša želja je bila že pred dvestimi leti, izdajati "Proletarca" v večji obliki; toda ker so take reči zvezane vedno z denarnimi sredstvi, je morala biti ta stvar le skromna želja. Srečni smo se lahko šteli, da smo ga takrat obvarovali smrti.

Danes ne govorimo več o smrti. Danes pravimo le, da je "Proletarec" postal za nas premajhen in da bi radi imeli večjega. V tem se gotovo sleheren z nami strinja, izvzemši tiste, ki se sploh ne strinjajo z idejo, ki jo list zastopa.

Kako bi to izvedli na svojo pest in presenetili naše čitatelje, smo ugibali že nešteto krat, a kakor rečeno, brez uspehov.

Zadnji čas šele smo prišli do zaključka, da se to uprašanje ne tiče samo nas v Chicagu, ampak da imajo o tem odločevati tudi "Proletarčevi" čitatelji. Vsled tega smo sklenili, da objavimo poziv za tiskovni fond, ki se bo nabiral za povečanje "Proletarca."

Ta sklep se glasi:

Kadar bo nabrano \$1000 tiskovnega fonda, se ima tiskati kupon v "Proletarcu", na katerem bo zapisano za dvakratno izdajo na teden ali za 8 strani, enkrat na teden. O tem bodo glasovali čitatelji. Kakor bodo odglasovali, tako se bo list povečal.

Dragi čitatelji in sodrugi! Stem je sedaj povedano jasni in določno, na kakšen način lahko povečamo "Proletarca". To je e-

dini izhod in edina pot do uresničenja o povečanju.

Vse drugo so le skromne želje in se jih ne more vpoštevati. Kdaj se bo to uresničilo, je odvisno od cenjenih čitateljev in somišljenikov.

Tiskovni fond se bo nalagal pod posebno vlogo na varni banki in se bodo svote, kakor prispevatelji, objavili vsak teden v "Proletarcu". Nalase zato izdelan svotomer bo kazal stalno, kako bo rasel tiskovni fond.

Tovariši, sodrugi! Pojdite takoj na delo za večjega "Proletarca"! Večji "Proletarec" bo pomenilo več podučnega, leposlovnega in zabavnega gradiva, več dopisov, več razvedrila in več socializma.

Naprej, za večjega "Proletarca"!!!

TISKOVNI FOND

za večjega "Proletarca" so dali: Frank Petrich, \$1.00.

JEZIK ZRCALO.

Oglejte se v svojem zrcalu zjutraj, bržko vstanete, in preiščite svoje obličje, ali je zdravo, belo in rdeče, ali žolto, pepelnasto in nezdravo. Potem si oglejte svoj jezik. Ako je nečist, je vaša prebava v neredu in zapeko imate. Če je prerdeč, ste mrzlični. Ti znaki vas opominjajo, da dobra očistiti ves ustroj; iz krvi mora obrabljen tvarina, ki jo dela go-sto, nezdravo in nesposobno, razdeljevati hrano po celem telesu. Uživate Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, ki vam prežene vse nečistoti iz vašega ustroja in ga zajedno okrepi. Priporočati želimo to zdravilo pri zapeki, glavoboli, bolečini v hrbtu, skrnini, živčni onemoglosti, ščepanju in krčih, pri izgubi slasti in nespečnosti. V lekarnah. Jos. Triner, izdelujoči kemik, 1333-1339 So. Ashland avenue, Chicago, Ill.

Razširite svoje znanje! Poučite so o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

LEPOSLOVNE KNJIGE, POVESTI:

Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavrtnik in Iv. Kaker): "Džungel". Povest iz chicaskih klavnic.....\$1.00
Etbin Kristan: "Francka in drugo"......25
Pavel Mihalek: "Iz nižnj življenja"......50
"Tajnostni španske inkvizicije". (Dosedaj izšli samo štirje snopiči). — Snopič po......5

BROŠURE ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO.

Etbin Kristan: "Nevarni socializem"......15
"Strahovi". (Priporočljivo)......15
"Komunistični manifest"......20
"Zakaj smo socialisti"......10
"Kdo uničuje proizvajanje v malem"......15
"Socializem"......10
"Kapitalistični razred"......15
"Socialna demokracija in kmetstvo ljudstvo"......5
"Vojna in socialna demokracija"......15
"Občinski socializem"......35
"Moderni socializem"......10
"Naša bogatstva"......5
Po C. Cline-ju Iv. Molek: "Socialistični katekizem"......10

KNJIGE IN BROŠURE ZA PROTIKLERIKALNO PROPAGANDO:

Prof. Wahrmond (poslov. A. Kristan):
"Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost"......35
"Krst sv. Vladimirja". (V verzih. Priporočljivo)......25
"V dobi klerikalizma". (Priporočljivo)......20

DRUGE KNJIGE IN BROŠURE:

"O konsumnih društvih"......10
"Narodno vprašanje in Slovenci"......15
"Primož Trubar in slovensko ljudstvo"......5
"Razprave VII. rednega zbora jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Avstriji"......30
"Dr. Janez Bleiweis in njegova doba"......50
"Moderni politični razvoj. — Moderni gospodarski razvoj. — Cilji socializma."......10
"Štiri črtice". (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič.) 1. Nekaj iz življenja fajmostra Kozamernika. 2. Kako dolg rep je imel pes svetopisemskega Tohibe. 3. V nebesih. 4. Konec sveta in sedež za "nebeško kraljestvo"......12
"Kako je lep vojaški stan". (Poljudna zbirke "Več luči!" 6. snopič.)......12

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

Industrial Savings Bank

2007 BLUE ISLAND AVE. - CHICAGO, ILL.

Stranka

Forest City, Pa.

Cenjeno uredništvo "Proletarca" V naše socialistično glasilo javljam danes tole:

Gotovo ste že mislili, da smo zaspali; kar res ni dosti manjkal. Zdramili smo se zopet v zadnjem trenutku in spet dihamo in živimo.

Nas klub obstoji že od 6. junija 1909. V stanovljen je bil v Vandling z enajstimi sodrugi. Toda v Vandling klub ni kazal napredka. Stara stvar je pa, da če klub ali društvo ne napreduje, ni nobenemu všeč; in ker so bile v Vandling slabe delavske razmere, smo jo odkurili v Forest City, kamor smo prenesli tudi soc. klub.

V Forest City bi bilo pričakovati več napredka.

Javljam torej vsem čitateljem "Proletarca" v Forest City, da se vrše seje našega kluba vsako tretjo nedeljo ob 9 uri predpoldnem v mestni dvorani.

Kdor se strinja z nauki, ki jih uči Proletarec, ta naj pride na sejo in naj se vpiše kot član kluba. Mi moramo naprej!

Pozdrav na vse naše!

Frank Verbaj, tajnik.

Neffs, O., 20. aprila.

Objava!

Vsem sodrugom v Neffs in okolici se tem potom naznanja, da se pripravljamo na praznovanje 1. majnika. Slavnost se vrši v dvorani Mrs. M. Dernach. Prirede jo štirje socialistični klubi skupno. Ti klubi so po narodnosti Čehi, Poljaki, Angleži in Slovenci. Govorilo bo več domačih govornikov. Na dnevnem redu bodo tudi deklamacije. Slovensko bo govoril sodr. Nace Zlemberger iz Glencoe, O. Po dokončanem slavnostnem govoru se začne zvečer ob 7. uri splošna zabava in veselica, katere čisti dobiček se bo delil enako po klubih.

Konečno pozdravljamo vse socialiste, želeč jim, da dostojno praznujejo po mogočnosti 1. majnika!

Josip Dermač, tajnik.
Jugosl. soc. kluba št. 26.

Chisholm, Minn.
Poziv!

Slovenskim delavcem v Chisholm se naznanja, da se vrši v nedeljo, dne 30. aprila ob 2 uri popoldne

JAVEN LJUDSKI SHOD.

Shod se vrši zaeno s finskimi sodrugom, v dvorani Joe Karla. Pred shodom bo pohod po mestu, z rdečo zastavo na čelu. Zvečer bo pa zabava, predavanje v več jezikih, petje in ples.

Sodrugi, naplano, da proslavimo dostojno 1. majnik!

Odbor jugosl. soc. udruženja broj 22.

Za Waukegan.

Članom socialističnega kluba št. 45 se naznanja, da se vrši dne 4. maja ob 8. uri zvečer v prostorih sodr. B. Mahnič klubova seja.

Ker so važne stvari na dnevnem redu, je upati da bo sleheren sodrug navzoč!

M. Varšek, taj.

Liga socialistične mladine v Chicagu

priredi štiridnevni bazar, katerega čisti dobiček je namenjen v podporo socialističnemu dnevniku Chicago Daily Socialist.

Bazar se vrši 27. 28. 29 in 30. aprila v Schweitzer Halli North Clark & Kinzie St. Vstopnice k bazarju stanejo 15c. in jih je dobiti pri tajništvu Jugosl. soc. Zveze, 1830 So. Centre Ave.

OBRAČUN ZA MAJNIŠKO IZDAJO.

Dohodki:

Od društev in posameznih oseb doposlano \$114.26

Društva in posamezne osebe dolgujejo še za naročene liste 53.00

Svota \$167.26

Stroški:

Tisek in stavek za 8000 iz-
tisov \$165.00

Majniška slika	25.00
Druge slike	10.00
Razni troški (tiskovine, pi- sma itd.)	8.92
Poština za list	9.78

Svota \$218.70

Rekapitulacija:

Dohodki	\$167.26
Stroški	218.70

Primanjkljaj \$ 51.54

Dopisi.

St. Louis, Mo.

Cenjeno uredništvo!

V tukajšnjem mestu obstoji Jugosl. socialistično udruženje št. 14 že 15 mesecev, toda žal, da se razvija le počasi.

Ko je bilo osnovano, se je vpisalo mnogo članov, ki pa niso imeli pravega pojma o stvari. Prijatelj ga je povabil in je šel parkrat na sejo vsled nadležnosti ali da bi se mu ne zameril. Težke boje smo imeli in žrtvovali smo mnogo, da smo obvarovali klub napovršju. Sedaj se je pričelo gibati. Veselico, katero smo priredili pred kratkem, je bila precej dobro obiskana. S preostankom smo zamašali gmotne vrzeli in ostalo je še nekaj v blagajni.

Menda ni nobenemu drugemu narodu tako potrebno politične in gospodarske organizacije v St. Louisu, kot nam, jugoslovanskim delavcem, ki opravljamo najtežja dela in vsled tega čutimo najbolj živo kapitalistični bič, ki pada po delaveh vseh narodnosti.

Kak velik prepad je v primeri med delavei in kapitalisti. Kapitalisti so organizirani, mi pa tako razpršeni in prepuščeni vsak svojji usodi.

Vsak dan občutimo šibo ki nas tepe; ampak Jugoslani so močni, to sem čital nedavno iz clevelandskega poročila, kjer se pravi, da je nek Slovan najmočnejši. To je res. Tudi jaz sem imel priliko videti pred kratkem jakost nekterih Jugoslovancev. Bilo je namreč pri "bari" ob času volitev, ko je nek demokratiški kandidat "tretal". To bi videli, kako so vsi vpili: hura za demokrate, ta je ta prav!

To je po navadi danes še tista jugosl. jakost, ki bije zdravi pameti v obraz.

Kdaj neki pridemo naprej? V soboto dne 29. aprila priredi Jugosl. soc. udruženje svojo veselico, s tombolo, petjem, plesom in drugo zabavo. Veselica se priredi na 539 So. Vandeventer in Clayton Ave. Čisti dobiček je namenjen blagajni udruženja. Na veselici bo govoril sodrug Milan G. Jurišić, bivši urednik "Radničke Straže", kateri se nahaja sedaj tukaj. Za agitacijo ob tej priliki, si je naročil klub 25 iztisov majniške-slavnostne številke "Proletarca". Tudi dr. "Planinski Raj" S. N. P. J. je naročilo 50 iztisov te izdaje.

Socialistični pozdrav! Na 29. t. m. pa vsi na gori navedeno veselico!

Josip Mihalich.

Reading, Pa.

Cenjeni sodrug urednik!

Prosim odmerite mal prostorček v "Proletarcu" za tale dopis:

Te vrste so namenjene tistim, ki vidijo v socialistih svoje sovražnike.

Dragi delavci na Readingu! Nikar ne mislite, da smo vaši sovražniki, zato, ker vam priporočamo dober, koristen in potreben delavski list "Proletarec". Ravno narobe je: mi vam stem želimo dobro, ker želimo, da postanete zavedni naši tovariši v boju gospodarskih in političnih pravic. Mi želimo, da bi se vam, vaši ženi in otrokom godilo kdaj boljše kot je danes, vi nas pa smatrate zato svojim sovražnikom. Spremljate nas povsod s sovražnimi očmi, ne da bi vedeli zakaj.

Mi vam seveda ne zamerimo, ker vemo, da ste nezavedni, da še ne razumete vzvišene naloge socializma.

Že sv. pismo pravi, da je treba nevedne poučevati, in tako mi stem, da vam priporočamo, da čitate "Proletarca", izvršujemo delo, ki je po sv. pismu dopadljivo Bogu. Kdor torej zaničuje tiste, ki ga žele poučiti, ta greši proti evangelju, zakaj, ljubi svojega bližnjega, se glasi tam, in ne: zaničuj ga! Vi pa grešite po božjih in človeških postavah na ta način, ker sovražite ljudi, ki vam hočejo dobro.

Dragi trpin! Ne oziraj se na tiste, ki zabavljajo čez socialiste. Tisti, ki pravijo, da socialisti podirajo vero, ne poznajo socializ-

ma. Socializem želi zrušiti kapitalizem, ki je tvoj sovražnik, — smrtni sovražnik delavstva.

Čas bi bilo, da bi se zdramili delavci tudi v Reading in bi pristopili v socialistično organizacijo.

Tovariši! V majniški številki "Proletarca" je dovolj gradiva za vsakogar, ki se želi poučiti o socializmu. Čas bi bil, da ustanovimo socialistični klub tudi na Reading. Poglejte malo okrog, povsod se giblje. Ali naj ostane tukaj zadnji? Ali naj svojjo trdovratnost kažemo celemu svetu? To nam ne dela nobene časti.

Čas hiti in starost bo vprašala, kaj je delala mladost; naši otroci bodo pogledali v našo zgodovino in iznašli, koliko smo se borili za boljšo bodočnost.

Ali bomo vstanu zapustiti kaj hvalevrednega? Če bo šlo vedno tako naprej, kot zdaj — ne!

Čitajmo in naročajmo pridno "Proletarca", pa bodo izginili sovražni pogledi iz oči nezavednih delavcev napram svojim zavednim tovarišem. Nastala bo sloga, prijateljstvo in solidarnost.

Pozdrav vsem sodrugom in zavednim delavcem po vsem svetu!

Peter Kočevar.

Popravek.

V dopisu iz E. Palestine, O. v št. 186 se je urinila neljuba pomba, kjer stoji, da je bil čisti dobiček namenjen poleg blagajni kluba tudi "Proletarcu".

Poročilo se je pa glasilo, da je bil storjen sklep, da kdor se ne udeleži veselice plača 50 c. kazni in da gre tista svota listu v podporo.

Browder, Kentucky.

Cenjeno uredništvo!

Sprejmite teh par vrstic v naš list "Proletarec".

Z delom gre počasi, kakor povsod. Delamo namreč le po 2 dni v tednu, iz česar je lahko sklepati, kakšen je zaslužek. Kaj je temu vzrok, da se ne dela? Eni pravijo, da je preveč ljudi. Jaz sem pa mnenja, da je krivda to, ker je več premoga nakopanega, kakor ga zamore ljudstvo kupiti s svojo nizko plačo. Ker pa baroni pri tem nič ne izgube, da celo profitirajo, če delavci "štapajo", jim tudi delavstvo nič mar ni.

Kako dolgo neki, bodo delavci

še voljni te "dobrote" prenašati. Čas bi bil res že, da se sleheren pridruži v socialistične vrste.

Po mestih gre že dobro naprej. Pred vsem je seveda potreba organizacije, brez nje se ne more delati uspešno za stvar. Sodrugi!

pristopajte v socialistično organizacijo! Čitajte "Proletarca" in sad vašega zanimanja ne bo izostal. Čas, boj in prve zmage nas kličejo na prej!

Lovrenc Jeras.

Oglesby, Ill.

Cenjeno uredništvo!

Zopet sem pri vas. To pot da sporočam o izidu naše veselice, ki se je vršila na veliki ponedeljek.

Če bi se udeležba štela po Slovincih, potem bi moral reči, da je bilo zelo malo udeležencev, ampak veselica je bila dobro obiskana od sodrugov drugih narodnosti. Iz tega je razvidno, da se drugi narodi mnogo bolj zanimajo za socializem nego Slovenci. Naš klub ima vesplošno naših nasprotnikov, toda radi teh se bo klub vseeno vzdržal. Mi gremo naprej, preko taceh puhloglavcev, ki nimajo za nobeno stvar zmisla.

Iz La Salle nas je posetilo nekaj sodrugov in sodruginj. Med njimi sta bila tudi J. Bratkovich in J. Puček, katera sta nastopila kot govornika in v kratkih a jedrnatih besedah vsodbujala navzoče za socialistično organizacijo, kakor tudi razlagala sedanji krivični sistem ter spodbujala navzoče, da vstrajajo in grede naprej. Za tem je bila prosta zabava, ki se je vršila v najlepšem redu do belega dne, na kar smo

se zadovoljni razšli vsak na svoj dom, veseli lepega duševnega in gmotnega vspeha.

S pozdravom

J. Bergant, tajnik.

Virden, Ill.

Cenjeno uredništvo! Sprejmite ta moj prvi dopis v "Proletarca".

Z delom gre v tem kraju počasi, kakor povsod; dela se od 2 do 3 dni v tednu. Tako, slišim gre počasi tudi v Springfieldu. Tam je čez polovico rogov zaprtih.

Te dva dni v tednu se mi zdeta, kakor da bi nas hoteli kapitalisti z njima obdržati pri življenju ali da bi pobirali miloščino.

Pozdrav vsem zavednim pomogarjem. Proletarcu pa kar največ naročnikov za majsko številko!

Frank Peterlin.

Ako je kapitalist upravičen do delavčevega produkta samo zato, ker poseduje orodje za proizvodnjo, ni-li potem ropar tudi upravičen do plena, ker poseduje orodje za vlom v blagajno? Koliko je razlike med kapitalistom in navadnim roparjem?

Povprečni delavec vedno dela samo za življenje, živi samo za golo življenje, a nazadnje še življenja nima.

V starem kraju so rekli: ako ti kaj ni prav, pa se poberi z doma! V Ameriki spet pravijo: Ako ti ni tukaj kaj prav, pa se poberi tja odkoder si prišel! Nazadnje bodo še rekli: Poberite se iz sveta! Pomagaj si revež!

SLOVENSKI IN HRVATSKI DELAVCI V WAUKEGANU POZOR!

Dne 7. maja ob 2 uri popodne se vrši

Velik javen ljudski shod

V FINSKI DVORANI,
nasproti McAlister Šole, McAlister Ave.

Govorniki bodo v slovenskem in hrvatskem jeziku.

VSI NA KROV!

JUGOSL. SOC. KLUB ŠT. 45.

Pregled gospodarskega, prosvetnega, organizatoričnega in političnega stanja Jugosl. socialističnih skupin v Ameriki od začetka poslovanja Jugosl. Soc. Zveze, pa do 31. marca, 1911.

Številka	KRAJ	Prenos gotovine	Dohodki v marcu	IZDATKI										Gotovina	Vrednost premoženja	Unjiskih članov	Amer. državljanov	Javnih shodov in predavanj	Pevskih in drugih zborev	Naročnikov na		
				County organizacija	Gl. odboru stranke	Gl. odboru zveze	Agitacija shodnih pre- davanj	Za polit. boje in štrajke	Pevski in drugi zbori	Podpore listom	Stan in svetloba	Razno	Proletarca							Rad. Straža	Nar. Glas	
1	Chicago, Ill.	66.55	7.50	1.70	1.10	1.10		7.50					61.55	161.55	6	10			22			
2	Glencoe, O.	3.60	1.35		.70	.65							3.60	3.60	9	1			8	1		
3**	Allegheny, Pa.	90.40	58.25	?	2.60	2.64		5.20	55.70	10.00	19.80	24.91			24	6	1	2	2	59		
4	La Salle, Ill.	16.66	2.25	.65	1.28	1.28							1.00	15.70	7	6						
5	Conemaugh, Pa.	?	?	?	?	?																
6	Chicago, Ill.	14.20	66.38	4.00	4.00	11.50			10.00		38.78	8.00			19	2	1	2		?		
9	Milwaukee, Wis.	66.24	129.05	4.76	3.50	3.50		8.50	18.50	11.70	20.05	81.25	42.92	350.00	7			12	3	40	10	
10	Forest City, Pa.	15.31	2.75		.55	.55						.17		17.06	6	3			8			
11	Kenosha, Wis.	75.45	28.17	1.25	2.55	2.55	4.60		7.50			2.44		90.64	5	4			9	28	6	
12	E. Pittsburg, Pa.	17.79	24.25		2.20	2.20	5.00	17.75			12.65	.80	4.94	180.00		1			1	37	3	
13	Sygan, Pa.	109.61	69.44	1.50		5.05					4.00	1.00	167.50	382.50	50	9		1	28			
14	St. Louis, Mo.	.80	4.75		.95	.97							6.15	38.00	6	1		1	5	12	1	
16	Clairton, Pa.	75.47	63.16		1.95	2.03			47.01	12.85	8.00	3.00	63.79	112.99	13					17	3	
17	Chicago, Ill.	140.57	10.12	2.00	1.00	1.40			25.00	50.00	3.00	3.44	62.85	72.85	2							
18	E. Youngstown, O.	3.39*	5.61		.75	.75					2.00	7.78	9.06*	6.18		1				13	6	
19	So. Sharon, Pa.	68.36	13.20		.85	1.19	16.37					6.27	56.88	56.88	1		1				11	
20	Chicago, Ill.	?	?										?	?								
21	Kansas City, Kans.	1.70	15.95		1.10	1.10	3.00	8.25	3.00		2.00	.25	3.25*	12.50	1	26			?	?	?	
22	Chisholm, Minn.	?	?																			
23	Seattle, Wash.	?	?																			
24	Pullman, Ill.	?	?																			
25	Indianapolis, Ind.	14.69	5.50		.95	1.05						.18	18.01	18.01	2	3	1		6			
26	Neffs, O.	?	?		.35	.35						?	?	?	?	?	?		?	?	?	
27	Cleveland, O.	?	?									?	?	?		?	?		?	?	?	
28	Roslyn, Wash.	2.67	34.55		1.25	1.25					1.00	1.04	32.68	32.68	30	12			4	24	3	
29*	Hackett, Pa.	9.40	1.65		.55	.55	1.00					.05	8.90	8.90	10	3			5			
30	Breezy Hill, Kans.	17.75	5.00		1.00	1.04						1.00	?	?	26			1	6			
31	W. Mineral, Kans.	22.70	7.35		4.00	4.00		1.40				1.00	19.65	19.65	40	1			6	2		
32	Collinsburgh, Pa.	?	2.06		1.00	1.06						1.00	?	?	20	6			12			
33	New York, N. Y.	5.68	.90		.25	.25			5.13		3.00	.40	1.95*							1		
34	Frontenac, Kans.	2.10	6.12		1.25	1.25								6.02	33	14						
35	W. Allis, Wis.	22.03	5.25	1.05	.65	.65	6.09		9.49		.50	.67	8.18	17.67				1		11	6	
36	Hegewich, Ill.	?	?										?	?								
37	Milwaukee, Wis.	4.10	2.25	?	1.15	1.15							3.91	3.91	7	11	2		10	1		
38	E. Palestine, O.	1.71	30.03		.80	.80							30.14	30.14	14	1						
39	Oglesby, Ill.	.28	3.50		.70	.74							2.29	2.29								
40*	Oregon City, Oreg.	1.35	1.75		.35	.35							1.05	1.05								
41	Clinton, Ind.	?	.70		.35	.35							?	?					?			
42	Joliet, Ill.	.78	2.00		.65	.71							1.64	1.64								
43	Adamsburg, Pa.	1.82	5.60		2.80	3.28						.23	1.11	1.11	57	6			2			
44	Superior, Wyo.		1.32		.65	.67							?	?		?			?			
45	Waukegan, Ill.	15.34	4.50		.90	1.26							17.68	17.68	1	2			?			
46	Panama, Ill.		6.00		1.10	1.54				.25		.10	3.01	3.01	22	4			6			

Drobtinice o pariški komuni.

Zgodovino pariške komune je obširno opisal Pavel Lafargue. Prevod njegovega dela se dobi v angleškem, nemškem in talijanskem jeziku. Kdorkoli se zanima za zgodovinske dogodke in je zmožen enega omenjenih jezikov, naj čita zgodovinsko delo pozornostno in prepričal se bo, koliko laži so napisali jezuitje in drugi nasprotniki delavcev vprav o pariški komuni.

Štiri desetletja so minola, odkar so pariški delavci v zgodovini proglasili vladno delavskega razreda in so za proglasitev in vzdržanje te vlade zgrabili za orožje.

Kaj je pariška komuna bila, kaj je pomenila, ni nihče spoznal tako jasno kot Karel Marks, oče znanstvenega socializma, ki je v spisu "Državljanstva vojna na Francoskem" temeljito opisal pomen komune. Pustimo govoriti Marks.

"Klie po 'socialni republiki', s katerim je pričel pariški proletarijat februarsovo revolucijo, je pomenil nedoločene želje po republiki, v kateri ne bi bila le odstranjena monarhistična oblika razredne vlade, temveč razredna vlada sploh. Komuna je bila določena forma te republike.

Komuna se je vstvarila iz mestnih svetovalec, ki so jih v vseh pariških okrajih izvolili na podlagi splošne in enake volilne pravice. Svetovalci so bili odgovorni napram svojim volilcem in odstavili so jih lahko vsaki trenotek. Večino so tvorili seveda delavci in priznani zastopniki delavskega razreda. Komuna ni bil parlamentarni, temveč delaven zbor, ki je izvrševal in zaenot delal zakone. Policija, ki je bila dotlej orodje državne vlade, je zgubila takoj svojo politično lice in spremenila se je v odgovorno orodje komune, ki ga komuna lahko odstavi vsaki čas. Iste določbe so veljale tudi za uradnike drugih upravnih oddelkov. Člani komune in tudi vsi drugi nizdol so morali izvrševati svoje posle za delavsko plačo.

Ko je komuna odstranila vojaštvo in policijo, orodje materialne sile stare vlade, je storila takoj korak naprej, da zdrobi duševno tlačilsko orodje, silo klerikalcev; odredila je razpust in razlastitev cerkva, ako so bile posedujoče družbe. Duhovnike so poslali v mirno privatno življenje, da po vzgledu njih prednikov, apostolov živijo o miloščini vernikov. Še večne zavode so ljudstvu odprli brezplačno in jih očistili vmešavanja države in cerkve. S tem ni bila le pot do šolske izbrazbe odprta vsakemu, temveč je bila znanost osvobodena spon, v katere so jo okovali razredni predsodki in vladna sila.

Njena (komune) prava tajnost je bila ta-le: bistveno je bila vlada delavskega razreda, sad boja proizvajajočih proti prilastitjočemu razredu, končno iznajdena politična forma, v kateri se lahko izvrši gospodarska osvoboditev dela.

Komuna, so zaklicali, hoče odstraniti lastnino, ki je temelj vsej civilizaciji! Da, moja gospoda, komuna je hotela odstraniti razredno lastnino, ki delo mnogih spreminja v bogastvo peščice.

Veliko socialno načelo komune je bilo njeno lastno delavno življenje. Njene druge odredbe so lahko določale le smer, v kateri se ima gibanje vladati ljudstva skozi ljudstvo. K tem odredbam štejemo odstranitev nočnega dela za pekoveke pomočnike; prepoved združena s kaznijo za delodajalec, pri katerih je bilo v navadi, da so z denarno globo zniževali delavcem plačo — nekakšna obravnava, pri kateri je bil delodajalec v eni osebi zakonodajalec, sodnik in izvrševalec sodbe, pri tem pa še spravil denar v svoj žep. Neka druga odredba je bila, da se mora vse zaprte delavnice in tvornice izročiti delavskim združenjem proti odškodnini ne glede, če je dotični kapitalist pobegnil ali se pa odločil, da zapre tvornico.

Čudovita je bila sprememba, ki jo je izvršila komuna v Parizu! Nikjer ni bilo sledu o pohotnem Parizu iz doli drugega cesarstva. Pariz ni bil več torišče britskih veleposestnikov, irskih tlačiteljev, ameriških eksuznodržcev in parvenijev, ruskih eklatantno-lastnikov in valaških bojarov. Ni bilo mrličev v javni mrtvašnici, ne ponočnih vlovov in skoraj nobenih tatvin; od februarških dnov leta 1848 so bile pariške ulice zopet varne, pa brez policije. "Mi", je rekel neki član komune, "ne slišimo sedaj o umorih, ropu, pobojih in napadih na osebe; dozdeva se, da je policija vse svoje zadnjaške prijatelje vzela s seboj v Versailles." Kokotke so našle zopet sled Verzelejev — mož, ki zapuščajo družine, žene in otrok, mož vere in pred vsem lastnine. Mesto njih so se pokazale na površju prave pariške žene — junaške, dobrosrčne in požrtvovalne kot žene starega veka. Pariz, delaven, misleč, bojujoč, krvaveč in v svojem pripravljajanju za novo človeško družbo skoraj pozabivši kanibalov pred svojimi vrati, odseva v navdušenju svoje zgodovinske iniciative.

Civilizacija in pravica borzuaznega reda se prikažeta takoj v svoji pravi nevihte polni svetlobi, če se sužnji tega reda dvignejo proti svojim gospodarjem. Tedaj se nam prikažeta civilizacija in pravica kot razkrita podivjanost in brezzakonito maščevanje. Vsaka nova kriza v razrednem boju, med proizvajalcem in prilastovalcem bogastva, nam kaže to resnico v hujši podobi.

Ako hočemo najti primero za Thiersa in njegovih krvnih psov, tedaj se moramo vrniti v dobo Sulle in obeh rimskih triumviratov. Isto hladnokrvno morjenje na debelo; isto neziranje pri morjenju na starost in spol; isti sistem, mučenje jetnikov; isto preganjanje, ali sedaj kar cel razred... Le ena razlika je, da Rimljani niso imeli mitraljeza, da bi jetnike pobijali in morili kar v gruči.

Res, krasna civilizacija, katere naloga je, da reši, kako se znebiti človeških trupel, ki so jih pomorili, ko je že nehal boj."

Tako Marks o komuni, ki ni poznat le kot sociolog, marveč tudi kot dober kritik zgodovinskih dogodkov. Ali kako vpliva ta resnica na možgane jezuitov in ljudi, ki so po naključju in nesreči postali uredniki kakšnega slovenkega lističa v Ameriki, ki se odlikuje po tem, da hoče slovenskim delavcem izbiti iz možganov še tisto inteligenco, ki so jo prinesli s seboj na svet in katero so kasneje spolnili z ljudsko šolo in čitanjem dobrih učnih knjig?

Pariško ljudstvo se je žrtvovalo za komuno. Z navdušenjem je šlo v boj za načela komune. Parižanke umirajo junaško na barikadah in kasneje na morišču. Za dobo komune ni zločincev v Parizu. Komuna je forma, v kateri se imajo delavci rešiti gospodarskega suženstva. Policija je postala v dobi komune nepotrebna institucija, ker ni tatov, roparjev in vlačug. Komuna razlasti proti odškodnini tvorničarje, ki so zaprli tvornice in izročili tvornice delavskim združenjem, da prično z delom. Komuna odredi razne reforme v dobrobit delavcem!

Vzlic tej zgodovinski resnici bo pa prišel človek, ki se po krivici nazivlje časnikiarjem, človek, ki se ni naučil, kar se je učil in bo zapisal:

Pariško komuno je vstanovilo par političnih hujskačev. Gospodarskih vzrokov ni bilo za komuno. Komunardke so bile vlačugarske babnice. Komunardi so bili pa tolovaji in roparji.

Človek, ki nima idealov in znanja, človek, ki ne čita nič, kateremu je delavec le izkoriščevalni predmet, ki zrablja nesrečo delavcev za bahato reklamo, ne more, ne zna in ne sme pisati drugače. Prikrivati mora grehe in tolovajske čine, ki jih je izvršila kapitalistična vlada, golo in poslušno orodje borzuazije nad delavci, ker so hoteli rešiti gospodarske in politične sužnosti.

Časi so minoli, ko je lahko vsak časnikiarski falot falsificiral zgodovino, če je le znal prijeti za pero. Tudi molitve vseh jezuitov danes ne izmolijo zgodovinskih faktov in resnic s sveta. Taka sredstva so zgubila svojo čudodelno moč.

Delavci bodo pariško komuno praznovali vedno kot oznanilo nove človeške družbe, v kateri ne bo hlapcev in gospodarjev, gladih, bosonogih in razecanih delavskih otrok, sivolasih starčev in pohabljenec ki prosijo milodarov — praznovali jo bodo kot oznanje človeške družbe, v kateri vsi zdravi in krepki ljudje delajo za vse, v kateri živijo vsi ljudje v miru, ljubezni in spravi, v kateri je kruha, obleke in strehe za vse. Mučenike komune bodo pa delavci hranili v svojih srocih, ko o lumpih, ki falsificirajo zgodovino v interesu kapitalistov, ne bo več duha in sluha, ko bodo že zdavnej poginili v gnoju in blatu lažnjivega borzuaznega žurnalizma.

Kteri časopis je delavski časopis.

Časopis, kteri nosi unijsko znamko, se ne dokazuje samo s tem, da je delavski časopis. (Nekteri slovenski listi v svoji otroški naivnosti in plitvosti prostituirajo unijsko znamko do skrajnosti.) Tudi veliki angleški kapitalistični listi se tiskajo v unijskih tiskarnah in konsekvntno imajo unijsko znamko.

Časopis, kteri se ponaša, da so nanj naročeni delavci in da je vsled tega delavski, med tem, ko piše, proti delavskim interesom in kolovratu po "independent", stezah, tak list vara delavce. Hesarstove časopise tudi kupujejo in naročujejo večinoma delavci — nezavedni delavci — toda zato Hearstovi listi še nikdar niso bili delavski. Nezavedni delavci podpirajo take liste, ker še ne vedo ločiti zrno od plev in ker jim oamljajo mile pesmice "ljubezni in sočutja do ubogih trpinov", ktere jim vedno pojejo hinavski časnikarji te vrste.

Časopis, kteri na eni strani pri naša simpatične članke do delavstva, a na drugi strani pa priporoča delavcem v izvolitev republikanske ali demokratske kandidature, je vse kaj drugega kot delavski. Obe stari stranki — republikanska in demokratska — služite kapitalizmu; obe stranki sta kapitalistični. In list, kteri priporoča delavcem kapitalistične kandidature, je za delavce izdajalski list.

Absurdnost je, trditi, da je časopis že radi tega delavski, ker so delavci naročeni nanj, ne pa kapitalisti. Mi vemo, da ameriški Slovenci — razen par izjem — nimamo kapitalistov. Vemo pa, da nekteri listi dobivajo ob času volitev masne svote denarja od kapitalističnih strank za oglaševanje kapitalističnih kandidatov. Pravi delavski list ne dela tega.

Pravi delavski časopis je le ti, kteri se dosledno bori na jasno začetnem programu za osvoboditev delavskega razreda iz kapitalistične mezdne sužnosti. Delavski list je, kteri uči in kliče delavce na samostojni politični in gospodarski boj proti kapitalizmu in kteri je v smislu tega boja glasnik vseh nujnih zahtev v korist delavstva. Delavski list je, kteri v najširšem smislu propagira za strmoglavljenje kapitalističnega družabnega reda, ki je izvor vsega zla in vseh krivic, ktere danes trpi delavstvo. Delavski list je, kteri odprto, brez strahu zagovarja in podpira samostojno delavsko mednarodno politično organizacijo.

Tak list zamore biti le socialistični list. Samo socialistični časopis je pravi delavski list. Zato, delavci, podpirajte, naročujte in razširjajte le socialistične liste: "Proletarec", "Radniška Straza", "Narodni Glas", "Svjetlo" itd. To so jugoslovanski delavski listi v Ameriki. Drugim sušmariskim listom, kteri imajo vsake kvatre drugo barvo, pa obrnite hrbet.

THE CHICAGO DAILY SOCIALIST

VOL. V.—NO. 137—LAST EDITION.

WEDNESDAY, APRIL 5, 1911.

LAST EDITION—PRICE ONE CENT

SPRAVEDLNOST

Chicagoer Arbeiter-Zeitung.

für den Roten Kampf — gegen alles Schlocht.

DZIENNIK LUDOWY.

Chicago, Ill., Warsaw Gogo Lipsa (Zelj) 1909.

Zagovorniki delavskih interesov v Cook County, Chicago, Ill.

O darvinizmu.

V človeku samem tiči nagon, spoznavati samega sebe, zakone, ki obvladujejo njegovo življenje, okolico, vsemirje; z neutrudljivo voljo išče po izvoru svojega obstanka, razvoju in zakonih, ki so ga postavili na zemljo. Ta nagon provzroča neprestano delo, katerega uspehi odvisne mnogokrat le od slučajja, katerih posledica so večji ali manjši prevrti v našem naziranju do narave. Ko si je človek prvič postavil vprašanje: odkod prihajam in kaj je moj namen, napravil je korak, ki je postal odločilen za vso kulturo bodočnosti. Primerjaje prvotne, primitivne svetske nazore, ki so izraženi sedanes v ozkoprsnih verskih dogmatah z današnjo moderno naravo in prirodoslovno znanostjo, uvideli bomo, da leži med istimi brezdajni prepadi, vendar je pa povsod, v vseh posameznih fazah tega napredka, izražena ena in ista misel: želja po spoznanju samega sebe. Do sedaj ima kulturna zgodovina zaznamovati tri epohalne prevrate večjega pomena, ki so spravili prejšnje stare nazore iz ravnotežja in odkazali tedanjemu svetovnemu naziranju popolno novo smer, ki je deloma še danes v veljavi. Nikolaj Kopernik (1473. — 1543.) je bil prvi, ki je izgovoril predrzno misel, da naša zemlja ni središče vsega svetovja, temveč da se jednako drugim planetom vrti okolo sonca. Ta misel pa se je brzo spolnila in dokazano je danes, da se nahaja v neskončnem nebesnem svetovju še nebroj nebesnih teles, ki imajo na milijarde svojih solc in še večjih od našega. Druga tak epoha je nastala, ko je pred dvemi stoletji Izak Newton (1642. — 1727.) dokazal, da obstoji za vse svetovje večen, neizpremenjen zakon, izražen v čudapolnem, vsa telesa obsegajočem mehanizmu. Mnogo silnih in vročih bojev pa je trebalo, predno so prišli ti nauki do veljave in zadobili potrebno popularnost. Toda trebalo je še jednega, kar naj bi spolnjenjalo prirodno znanost: na polji živih bitij, rastlinstva in rudništva jasnih nazorov o početku, razvoju in namenu tega samega. Izkazala se je potreba, iskati po zakonih, skupnostij vseh prirodnih bitij njihovem postanku. Splošno je še vladalo naziranje, da so rastline popolnoma samostojna bitja, nastajajoča povsem neodvisna, med seboj, živčea samo potrebam, v katerih se pač nahajajo. Toda te trditve so bile brez vsake dokazane podlage. Pač so vladala med učenjaskimi krogi

različna, današnjim nazorom povse slična mnenja, toda posamniki s svojimi trditvami niso upali na dan, boječ se javnega mnenja, enostranosti, ki je baš v rimskem klerisu imela največjo zaslombo. Rodil pa se je mož, ki je znal premagati vse zapreke ter postavil vse človeštvo pred obupno alternativno: naprej ali nazaj? Charles Robert Darwin, čegar ime ostane vekovečno neizbrisljivo, rodil se je 12. svečana 1809 v Shrewsbury na Angleškem. Že med njegovimi praočeti se nahajajo možje, ki so se odlikovali z imenitnim prirodopisnim znanjem. V svoji zgodnji mladosti že, kazal je Darwin veliko veselje do narave: pridno je nabiral različne žuželke in postal strasten lovec. Njegov oče, praktičen zdravnik, poslal ga je leta 1828 v Cambridge, da se uči bogoslovja in pripravi za duhovski stan. O tem času, ki ga je preživel tukaj, pravi Darwin pozneje, da je bil zanj popolnoma zgubljen. Toda njegovo nagnjenje do proste narave se tudi tukaj ni zmanjšalo, ampak še povečalo se je. Pri petletni starosti je bil zanj njegovega bivanja v Cambridgeu dogodek, ki je ostal za celo njegovo življenje odločilen. Angleška vlada je nameravala poslati v južno Ameriko geometriško ekspedicijo in izrazila željo, naj bi se ista pri tej priliki izrabila tudi v prirodoslovne namene. Po prizadevanji znamenitega botanika Heslowa, Darvinovega učitelja, ki je poznal izredno nadarjenost svojega učenca, podelila je vlada Darvinu isto mesto. In dasiravno ga je Heslow pred njegovim odpotovanjem svaril, naj pač čita ogromno delo velikega geologa Lyella (1797. — 1875.), udati pa se ne sme njegovemu vplivu, vendar je isti naravnil nanj mogočen utisk, da ga ni zapustil celo njegovo življenje. Charles Lyell je namreč, v nasprotju z njegovimi predniki, dokazoval, da vsakdanje malenkostne spremembe v naravi zadostujejo, da izgubljajo svojo vsakdanjo formo skorje, vsled katerih nastajajo tekom ogromnih presledkov gore, doline itd., med tem, ko so drugi te spremembe pripisovali le popolnim geološkim prevratom. Že na prvi postaji, na kapverdskih otokih; našel je Darwin, vsled oblike zemeljskih plasti izrednega pogorja, trditve Lyella dokazane. Na svojem petletnem potovanju privadil se je s svojimi okolico z največje pozornostjo opazovati. Najznamenitejše teh raziskovanj pa so imenitne okamenela izkoptine živalskih o-

stankov iz prazgodovinske dobe. V južni Ameriki je izkopal nekaj taci ostankov in z začudenjem opazil, da so spadale dotične živali, vzlic svoje različnosti, posebno gledé na velikost, k se momentano živčie živalski pasmi. Nekdanje živalstvo se razlikuje od današnjega liki stari, izumrli jeziki od današnjih, še obstoječih. In taka odkritja je našel povsod, kjerkoli je hodil, v severnih kakor tudi južnih pokrajinah. Vzlic malim razlikam povsod neka čudovita podobnost, vezoča vse k jedni sami veliki družini. Znano je, da ko so Evropejci zasedli Ameriko, tam ni bilo nobenih konj. V novejšem času pa so se našle izkoptine, približno 40—50, konjem podobnih živalskih vrst, ki izpričujejo, da so se nahajala v pradavni dobi tam i te živali. Med najstarejšimi teh živalij in med današnjim konjem je razloček jako velik. Prvi konj je dosegal komaj velikost navadnega lovskega psa in je imel tri prednje in 4 zadnje prste, od katerih pa je bil jeden manjši. Glava in rep sta bila manjša in sploh ves sestav, posebno zobje so bili različni od današnjih. Nekateri so imeli le po tri, drugi po dva in konečno le po jeden prednji prst, tako, da pridemo polagoma do današnje konjske vrste. Polagoma izginjajoče ostanke prejšnjih prstov je opazili še danes v znaku dveh koščice na konjskem skeletu. Tekom časa je tudi velikost narasla. Prakonj je imel velikost lišice, poznejše ovce, še poznejši osla in tako dalje, dokler ne pridemo do današnje velikosti. Razlika med prvim in današnjim konjem je seveda velika, če se pa ista stopnjuje, pa popolnoma naravna in umevna. Med drugim je našel Darwin na galopaskih otokih rastlinstvo, ki je sestajalo iz oblik, ki se niso nikjer drugje, izven v južni Ameriki, nahajale. Kako je došlo to rastlinje semkaj in kako je to sorodnost in na drugi strani to razliko razumeti? Pred tem vprašanjem je Darwin obstal in se trudil do svoje pozne smrti, je razvoljati. Glavna podlaga Darvinove teorijam je boj za obstanek. Čisto jasno je pokazal, kako pred očmi človeka nastajajo nova živalska in rastlinska plemena. Angleški konji so pridobili na velikosti in prehitosti v hitrosti svoje arabske plemenjake. Rastline, ki niso prižale in niso služile za hrano, se je izruvalo, koristne pa negovalo in oplemenjevalo. Veliko ulogo v razvoju rastlinstva in živalstva igra izbirlčnost narave:

(Nadaljevanje na 11 strani)

Resnični pravljici.

SPISAL MAKSIM GORKY.

"Najlepše pravljice so, ki jih izumi življenje." Andersen.

Ljudska množica se je odpravila od tramvajskih vozov — vojaški so se pa kot siva bisernica razpostavili ob vrsti voz, ob ploščah, na katerih stojijo štrajkujoči vslužbenci.

Človek v cilindru in še nekaj oseb, ki so ga obkolili, vpijejo in kričijo kot blazneži in mahaajo z rokami.

"Zadnjikrat... Ali slišate?" Častnik se dolgočasni in suha brke, mejem ko mu je glava sklonjena. Človek, ki ga je preje spremljal, teče k njemu, maha s cilindrom in mu z hripavim glasom nekaj zakliče. Častnik ga pogleda od strani, zravna prsi — začne se glasno zapovedni glas.

V tem trenutku skočita po dva in dva vojaka na ploščo, obenem pa poskačejo raz njih štrajkujoči motorvodje in sprevedniki.

Ljudski množici se to dozdeva smešno. Nakrat izbruhne vpitje, zvižganje in smeh, ki pa zopet potihne. V globokem molku, z nakrat postarelimi in dolgimi obrazi in zastanili očmi se umikajo ljudje od voz in hitijo k prvemu.

Tam je videti, da leži vznak preko šin sivolas in gologlav motorvodja z vojaškim obrazom. Z opioje hitrostjo leže poleg njega mlad fant, za njim pa legajo na šine drugi ljudje, drug za drugim, ne da bi se jim mudilo.

V ljudski množici bobni votlo: čujejo se glasovi, ki kličejo mado na pomoč; drugi kolnejo, ženske stokajo, mladi dečki pa od prizora zadeti, skačejo kot žoge kroginkrog.

Človek s cilindrom zarjove nekaj z jokajočim glasom: častnik ga pogleda in skomigne z ramennama. Dolžnost njegova je nadomestiti štrajkujoče motorvodje, dobil pa ni povelja nastopiti proti štrajkujočim.

Zdaj se mož s cilindrom na glavi zakadi proti poslušnim ljudem, zateče se h karabinierom. Le ti se prično gibati. Prilopnejo se in hočejo odstraniti ljudi raz šine.

Sedaj prične boj, vihar. Nakrat prično gibati sivo zaprašeni gledalci. Vpijejo, razgrajajo in tečejo proti šinam: človek s panama klobukom na glavi vrže klobuk v zrak in leže prvi na tla in potolče poleg njega ležečega štrajkarja na rami. Govoreč mu spodbuja joče besede v obraz.

Za njim pa prično nakrat drugi vseli in neštevilni ljudje, kot bi jim kdo posekal noge, padati na šine. In padajo smejoš na šine, rečejo drug drugemu obraze in kličejo nekaj častniku, ki stresa svojo leno glavo, se smeji in govori nekaj človeka s cilindrom, kateremu z rokavicami maha pred posom.

Mejem prihaja vedno več ljudi, ki ležijo na šine. Ženske maha proso košarice in zavojce, mali dečki se trkljajo smejoč kot prebajajoči psički, dobro in dostojno oblečeni ljudje se pa valjajo z ene strani na drugo.

Pet vojakov gleda s plošče prvega voza na telesa pod kolesi, se smeji, da komaj stoji na nogah. Zlati niso več podobni prejšnjim igračicam iz kositra.

Po minoli pol uri zopet drvo tramvajskih vozov skripa in civilci po neapoljskih ulicah na ploščah stojijo veselo smejoči zmagovalci in vladno vprašujejo: "Vozne listke?"

Ljudje, ki jim molijo rdeče in rmepe papirčke, jim namežikujejo, se smejejo in brenčijo dobrohotno.

2.

V Genovi se je na malem prostoru na kolodvoru zbrala gosta ljudska množica. Največ je delavcev, med njimi so nekateri tudi solidno oblečeni in dobro hraneni. Na čelu ljudske množice pa stojijo člani mestne uprave. V zraku plapolata umetno in s svilo vezana zastava mesta, okoli nje pa vihrajo mnogobarvene zastave delavskih organizacij. Zlato blišči na kvastah, franžah in na osteh zastavnih drogov, svila šumi in kot polglasen zbor šumi ljudska množica v svojem veličastnem soglašanju.

Nad njo, na visokem podstavu se dviga kip Kolumba, sanjača, ki je mnogo trpel, ker je verjel — in zmagal, ker je veroval. Še

sedaj gleda na ljudsko množico, kot bi njegove ustnice iz mramorja hotele reči:

"Le oni zmagajo, ki imajo vero."

Pod njegovimi nogami, okoli podstava so goode odložili svoje godbene instrumente iz kovine, ki se v solenu bliščijo kot zlato.

Težko postajno poslopje iz mramorja je zgrajeno v kokavnem polukrogu in je razprostrlo svoja krila, kot bi hotelo objeti ljudi. Iz portala prihaja težko sopenje lokomotiv, žvenket verig, zvižganje in kriki; — na prostoru, ki ga oblika solčna svetloba je mirno in vroče. Na balkoni in ob oknih hiš stojijo svetlo oblečene ženske s svetličkami v rokah, praznično oblečeni otroci, ki so podobni evetkam.

Lokomotiva žvižga, ko se bliža kolodvoru. Množica prične gibati. Kot črne ptice poleti nekaj klobukov v zrak, goode primejo za svoje instrumente, nekaj resnih, starejših mož stopi naprej in se obrne z obrazom proti množici in govori in maha z rokami.

Počasi in težko se umakne množica in pusti širok izhod prost v smeri proti cesti.

"Komu je namenjen ta sprejem?"

"Otrokom iz Parme."

V Parmi so zaštrajkali delavci. Delodajalci nočejo odnehati, položaj delavcev je v vsakim dnem težavnejši. Zbrali so svoje otroke in jih odpotali svojim soderom v Genuo. Izza števov kolodvorskih hodnikov prihaja čudna procesija majhnih ljudi, oblečeni so le napol in v razcepani obleki so podobni kosmatim posebnim živalicam. Po pet in pet jih koraka v eni vrsti, držeč drug drugega trdo z roko — majhni, zaprašeni in navidezno trudni so. Njih obrazi so resni, njih majhne očice se svetijo živo in jasno, in ko godba njim na čast zaigra Garibaldijevo koračnico, se prikaže na teh solnih, špičastih in lačnih obrazih vesek zadovoljen smeh.

Ljudska množica pozdravi te ljudi bodočnosti z urno besnim krikom: pred njimi se klanjajo prapori in zastave in trobente rjovejo. Otroci so vsled takega sorednega malo zmešani, umaknejo se za sekundo, ali nakrat se združijo tesno v eno telo, iz stotine us na prihaja glas, kot bi prihajal iz enih prsi:

"Živela Italija!"

"Živela mlada Parma!" odgovarja množica.

"Živijo Garibaldi!" zakličejo otroci in se kot siv kij zabodejo v množico, da izginijo.

Raz okna hotelov in raz strehe bije plapolala kot ptice brezbrojno številno belih roboev: evetlični dež se vsuje na množico, čujejo se vseli in glasni glasovi.

Vse je praznično, vse je oživelo, se sivi mramor je ožarel v svetlih barvah.

Zastave plapolajo, klobuki in evetlice letajo po zraku; nad glavami odrastlih se pa prikažejo glavice otrok, majhne, temnopolne rožice se stezajo po evetlicah, vmes se pa čuje mogočni in vse nadkriljujoči klic:

"Živel socializem!"

"Živela Italija!"

Skoraj nakrat dvignejo vse otroke kvisko, na ramena odraslih, ali jih pa bradati možje pritiskajo na prsa. Godba je komaj čuti v tem splošnem hrupu, smeju in veselju.

V množici se prikažejo žene, da razdelijo preostale otroke med seboj. In druga drugi kličejo:

"Anita, vi vzamete dva?"

"Seveda, vi tudi?"

"Za hromo Margerito enega."

Povsod je veselje, praznični obrazi, mokre in dobre oči. Tupatam otroci štrajkujocih ženo bonbončke ali pa kruh.

"V naši dobi niso mislili na to," pravi starček s ptičjim nosom in črno smodko v ustih.

"In nekaj navadnega je to!"

"Navadno in pametno!"

Stari vzame smodko iz ust, jo gleda, potem pa stekajoč otrse pepel. Ko zagleda poleg sebe dva dečka iz Parme, najbrž brata, se mu potemni obraz, potegne klobuk na oči in razprostre roki. Dečka, ki sta ga prvo pogledala resno, se pritisneta drug drugemu in se umakneta pred temnim obrazom. Stari se skloni in se prične smejati na glas. Otroka se tudi

asmejeta in zaplešeta bosa po tlaku. Stari se vzravna, popravi klobuk in odkoraka z negotovimi koraki, svest si, da je storil, kar je bilo treba.

Grbasta in sivolas ženska s stariškim obrazom in sivo porasčeno po koščenih bradi stoji ob podstavu Kolumbovega spomenika in — plaka, rdeče obrobene oči si pa briše s koncem pobledelega šala. Nestvor je, nekam osamela v tej veseli ljudski množici.

S plesajočim korakom gre mimo črnolasa Genuežanka; za roko pelje sedemletno človeče v lesenih cokoljah in s sivim klobukom na glavi, ki sega skoraj do rame.

On stresa glavo, da bi klobuk vrgel nazaj, ali ta mu vedno leze na nos. Žena mu sname klobuk z glave in glasno zapoje pesmico. Deček jo pogleda, se nasmeji in poskoči, da bi ji vzel klobuk, potem pa zgineča oba v množici.

Visok mož, z usnjatim predpasnikom, z golimi in orjaškimi rokami drži šestletno deklico na svoji rami in se pogovarja z žensko, ki pelje za roko rdečolasega dečka.

"Veš, če to postane navada, nas bodo težko premagali, he?"

In nasmeje se glasno in vrže svojo malo breme v zrak:

"Živela Parma!"

Ljudje se zgubljajo, noseč in vodeč otroke s seboj. Na prostoru ostanejo zmečkane evetke, papirnati zavoji za konfekt, skupina veselih in zadovoljnih postreščikov, nad njimi pa kip človeka, ki je odkril novi svet.

Iz ulic in cest, ki se stekajo na trg kot ogromne cevi, je pa čuti vsele klice ljudi, ki gredo v novo življenje.

NA STRAŽI.

Spisal Jože Zavertnik.

Narava je zopet oživela po dolgem zimskem spanju. Drevje poganja popke, mladike in evete v pisani obleki. Omamljivi vonj pomladanskih evetk polni ozračje in budi v človeški duši spomine na pretekla dni vžitega in srečnega življenja.

Tudi Vallelonga, kjer so hranjeni smodnik, granate, šrapneli, rakete in druge vsakovrstno razstrelivo e. in kr. mornarice v neprijaznih in odurnih poslopjih sredi gozdičev in visoke trave, je v praznični pomladanski obleki.

S snežnobelim peskom posuta pota vodijo od smodnišnice do smodnišnice, od delavnice do delavnice. Ob njih je življenje. Trava je ravnokar oblekla svojo temno zeleno praznično obleko, divja hruska se šibi pod težo svoje bele in pisane obleke, pod razvetelimi divjimi mandelji in košatimi hrasti hitijo žuželke in hrošči križem in se veselijo življenja. Pisani metulji v mavričnih barvah posedajo na evetlicah in jim kradejo med. Ptice zidajo in gradijo domove za prihodnji rod, vmes pa prepevajo svoje pesnice polne življenja in tudi tuge: o bogato pogrnjeni mizi s črvički in drugo hrano, hudobnemu človeku, ki jim razdira gnezdo, in o krilatih in štronožnih sovražnikih, ki zabuzujejo njih mladi zarod. Pesen je zdaj vesela, iz nje drhti življenje polno radosti in veselja, zdajpazdaj se čujejo vmes žalostinke, iz katerih glasno odmeva gorje do smrti ranjene duše.

Žarko, vseživljajoče in življenje vsebujoče solnce se zatoni v sinjem, neskončnem morju, v zibelki življenja. Ob zatonu je nebo žarilo, obetajoče krassen in lep dan poln življenja sreče, veselja in radosti. A že je prihajala pošast — temna noč in brisala je sledove solčnih žarkov na nebeskem svodu, dokler ni razgrnila svoja temna krila, preko Vallelonge, puljske luke in fortov, ki kažejo svoja pošastna in jeklena žrela sinji Adriji, iz katerih ne more prihajati drugega kot smrt, opustošenje, zlo in gorje.

Slavec je že odpel svojo večerno pesmico. V Vallelongi je bilo tiho, le vsaki četrt uri je bilo čuti klic mornarjev na straži pri smodnišnicah v dolgih in zategnjenih glasovih, ki so se ponavljali vsaki četrte ure, oznanujoč, da straže bedijo. Ob določenem času so pa odmevali v tiho in mirno noč trdi koraki patrulje, ki je šla menjati ali pa pregledati straže, če vršijo natančno po službovniku odmerjene dolžnosti.

Maksim Gorky.

Pri smodnišnici štev. 7. stoji mlad mornar na straži. Vpravkar je prišel iz barak v kasarno, kjer so ga mučili osem tednov, kako se mora obračati, kretati in sukati karabinko in bajonet.

V temni noči čarobno svetlika bajonet, ko prihaja s počasnimi in enakomernimi koraki okoli vogala. Glava mu je vpognjena, čelo nagubano; za katerim misel podi misel. Spominja se pripovedk starejših tovarišev o nevarnosti, ki preti stražam na številki sedem. Na misel mu prihajajo napadi, ki so jih izvršili Čiči ali talijanski vohuni na straže, med katerimi so nekateri končali tragično, drugi pa zopet veselo. Ali njegove misli vhaajo prč — daleč proti jugovzhodu, kjer biva njegova mamica; mlajši bratje in sestre. Pripovedke o napadih ne pritiskajo niti toliko na njegove možgane, da bi enkrat pozornejši pogledal v temno goščo, ki obdaja kot obroč smodnišnico kroginkrog. Mehanično ponavlja klic svojega tovariša pri bližnji smodnišnici, koraki mu zastajajo — potem se pa zopet enakomerno giblje naprej — naprej kot avtomat.

Kot odprta knjiga je v njegovi duši razgrneta preteklost. Komaj štirinajst let star se je ukrcal kot pomorski vajenec na trgovsko jadernico. Spominja se nasvetov, ki mu jih je dajala skrbna mati, ki je prvi obhajal na široko in čudno morje. Preplul je oceane, videl tuja mesta, tuje narode, tuje šege in navade. Stokrat se je boril v orkanu za svoje življenje in življenje svojih tovarišev. Kolikokrat je viselo njegovo življenje na niti v hudi pomorski vihri? A podlegli so vselej peditivni elementi — zmagała sta človeško delo in razum. Po desetih letih se je zopet vrnil na jadernici tujega naroda v Reko. Bil je dozorel mož, skušen mornar. Obdajali so ga veseli spomini na otroško dobo, ki je po mnogih letih zopet gledal domače otoke in luko, katero je zapustil s solzami v očeh, ko mu je mati z robcem vihrala zadnji pozdrav s pomola. Sree mu je priskokovalo veselje, ko se mu je v dušo vtihotapila sladka misel, kako bo iznenadil svojo mamico, ko stopi pred njo. Kd vč, če ga bo poznala? Pa njegovi mlajši bratje in sestre! To bodo delali oči...

Komaj so privezali ladijo k pomolu, že so ga prišli kot hudo delec. Rekli so mu, da je vojaški begun. On ni razumel tega. Protestiral je in ugovarjal. Pripovedoval je, da je vsako leto pisal okrajnemu glavarstvu, kje je in ko se povrne, da pojde k naboru. Policaji so se mu rogali. Najrajše bi bil s pestjo bližnjega udaril po obrazu, da bi se naučil, da človek ne laže, ki je že stokrat gledal smrti v obraz. Ali neki tajinstveni glas mu je prigovarjal, da bi prišel še v slabše položaj. Uklenili so ga kot tolovaja in odgnali v vojašnico. Postavili so ga pred nekakšno komisijo, pred katero se je moral sleči. Nekdo je zaklical "tauglieh", nekdo drugi je pa dejal, da bo služil dve leti več, kot služijo drugi. Sedaj je prišel razumovati svoj položaj. Prosil je, naj mu dovolijo obiskati mater. A smejali so se mu! To ga je vjelo in po zagorelem licu so se mu vdrla solze. Nekdo se ga je usmislil in zašepetal mu je na uho, ako ima denar, da lahko pošlje po mamo, ki ga lahko obišče v vojašnici. Popoldne bo moral že v Pulj, kjer bo moral služiti šest let v mornarici. Stisnil mu je v roko petak. Čakal je, čut je vsak korak, ki je odmeval po temnem hodniku vojašnice... vsak trenutek je pričakoval, da se odpro duri in da objame svojo mater, mlajše brate in sestre. A ura je minovala, za uro — vsaka mu je bila večnost. Nakrat se odpro duri in v sobo stopi podčastnik, ki mu pove, da mora na kolodvor, in da ga bo spremljal do Pulja. V njegovi duši je počilo nekaj —

Sedel je v kupeju, poleg njega podčastnik. Od čakalnice sem je prihajala sivolas ženska, za njo pa četvorica deec. Smehlja se mu, že od daleč maha z robcem — materino srce je spoznalo sina —

Mati... mati prihaja iz njegovih ust, odpreti hoče kupej, a nekdo ga surovo zgrabi za roko... stroj zazvižga, vlak zapušča postajo in drda po relskih odmerjenem pot. Takrat je stisnil pest in proklel svojo domovino, ki ima take trdosrčne zakone...

Zdaj je tu na straži. Spominja se vsega, kot da se vrši sedaj. Za šest let sem obsojen v sužnost — postal sem človek brez volje, ki ima le vbogati, kar mu ukažejo drugi. Suženj... hlapec najnižje vrste sem... še moriti moram ljudi, ki mi niso storili nikdar kaj zalega, če zapovedo drugi, mori njegovo dušo. Postanem naj morilec, ker drugi zahtevajo?... Jaz, morilec, ki sem nešteto krat vagal svoje življenje, da ga ohranim drugim? Ali je še vredno, da živim? — "Ha, ha, ha" — morilec jaz, morilec na povelje drugih? Kaj poroče moja dobra mati, če se povrnem z okrvavljeno dušo k nji? — Ne, ne — nočem biti morilec, nočem biti hlapec, ki mori na povelje drugih. Mati... dobra mati, tvoj sin ne bo nikdar morilec, odmeva v njegovi duši s tako silo, da je čut vtrpanje srea.

Morilec nočem biti, mornar sem. Človek... človek, ki mora vagati svoje življenje za druge... in če je treba, tudi darovati ga... Mama mo ja... ne skrbi, tvoj sin se izneveri načelu — morilec ne bo nikdar!

Na basana karabinka mu je zlezla z rame, drži le še za cev. Koraki postajajo počasni... komaj stopa naprej. Ne briga se za Čiče, ki pasejo živino v okolici, in ne za talijanske vohune, ki baje hodijo v Pulj. Po njegovih možganih kroži misel, da neče biti morilec in da ni vredno živeti, da bi človek moril.

Na severovzhodnem vogalu se vstavi. Noge nočejo naprej. Kipito karabinke združne na tla. Glavo nasloni om zid:

"Ah, mati odpusti... morilec nočem biti... sem mornar..."

Nakrat strel... njegov glas beži od smodnišnice do smodnišnice, pa do obeh stražnic.

Od dveh strani pridvi patrulja... mlad pomorščak pa leži s prestreljeno glavo obrneno proti jugovzhodu, s smehljajem okoli ustgov, kot bi jemal od svojevo slovo, poleg njega pa sprožena karabinka.

Prave demokracije ni in je ne bo, dokler ne bo ljudstvo gospodarilo čez industrijo.

O DARVINIZMU.

(Nadaljevanje z 9 strani)

premeti, ki se v boju za obstanek ne obnese in postajajo vsled tega nepotrebni, pusti izginjati, izumirati. Tako umiranje se ne zgodi sicer momentano, pač pa v dolgi dobi časa, dokaže pa se lahko na živalih in rastlinah. Iz jedne vrste rastline da se narediti nebroj novih vrst. Gotovo pa je, da v tem razvoju močnejši slabjšega ovira, vsled česar more poslednji podleži. Močnejši pa je vedno oni, ki je bolj razvit in ima vse predpogoje za ta boj. Nujna posledica tega boja je, da oni deli, ki v tem boju ne služijo, postanejo nepotrebni in odpadejo. Severne živali imajo bolj gosto dlako nego južne, vendar pa bi ista polagoma izginila, če bi jih premestili na jug, ali pa bi vsled hipne spremembe karja poginile. Močnejši je tedaj vedno oni, ki se zna njega obkrožujočim razmeram najbolje prilagoditi. Geografska raztresenost posameznih vrst ima popoln dokaz v Darwinovi teoriji. Popolno naraven dokaz zato je, da se bile prvotne klimatične razmere na galopaskih otokih iste, kakor v južni Ameriki, in so se le tekom period spremenile, vendar pa ne toliko, da bi mogle zajeti svojo prvotno skupnost z južno Ameriko. Imenovana bitja so se razvijala povsod enako, vendar pa vsled spreminjajočih se razmer ne paralelno.

Če zasledujemo sedaj živeče živali, spoznamo bomo, da se doraščajoč živalske forme izvenredno med seboj razlikujejo, med tem, ko so si zopet v prvotnem štadiju, semenu, čudovito podobne. Ako tedaj som, ki v doraščem stanju nima nobenih zob, v prvotni mladosti iste ima, ali pa če v zgornji čeljusti teleta leže zobje, ki se ne bodo nikdar razvili, tedaj lahko ujememo, da so to le izginjajoči ostanki telesnih del, ki so prejšnjim darovom pač koristili, sedaj pa bi bili brez vsakega namena — in bodo vsled tega izginili brez sledu. Take dele imenujemo rudimentarne, to je nerazvite in je njih obstanek utemeljen v naravi podedovalnosti, katero povsodu ali pa ovira zopet izbirnost narave same — to se pravi boj za obstanek. Tudi je dokazal Darwin, da rastlinstvo ni mrtvo, temveč živi, kakor vsa druga, prosto premikajoča se bitja. V posebni knjigi dokazuje, da se nahajajo gotove rastline, ki posedujejo to posebnost, da privlačijo k sebi žuželke, jih s svojim sokom razkrojijo in se od njihovega mesa živijo. Ravnotako, kakor pri prsti gibajočih se bitjih, nahaja se med rastlinstvom neke posebne, primitivne vrste ljubezensko življenje. Sami opazimo lahko, da so cvetice, ki žarje v pisanih barvah mnogo bolj obiskane od žuželk nego druge rastline, ki nimajo te prednosti. Na ta način vrši se tudi razmnoževanje rastlinstva. Nasprotno pa vidimo, da se one rastline, na primer trava, katere razmnožuje veter vsled svoje jednoličnosti in nelepote živo razlikuje od prej omenjenih. Predaleč bi me zavedlo, ako bi hotel naštevati vse posamnosti iz rastlinskega življenja. Petletno prirodoslovno potovanje in pa mnogovrstne izkušnje so privedle Darvina do tega, da človeka ni izločil iz živalske skupine, kakor je bila prej navada, temveč ga še k njej prišel. Vsporedno z drugimi bitji se je razvijal in človek. Vsled nastalih razmer in pa potreba samobrambe v boju za obstanek, ga je privedla do tega, da je začel hoditi po zadnjih nogah, sperdnje pa uporabljati za različna dela. Od časa do časa postala je noga človekova ploščata, se vtrdila in izurila v svojem namenu. In isto zgodilo se je z roko. Nasprotniki tega nauka se sicer trudijo dokazati, da je bilo vsako plemo za se vsvarjeno. Da bi priznali Darwinovo trditve, zahtevajo, naj se dokažejo različni metodniki, do najprvotnejšega početja pa do sedanjih form. Darwin pa odgovarja: "Izumirne forme, kojih sledovi ali okenice so se našle v plasteh iz prejšnjih zemeljskih period, so bile z današnjimi, živimi vrstami sorodne in izpolnjujejo deloma posamezne stopnje razvoja. Čim natančneje spoznavamo prejšnjo zgodovino zemlje, temveč takih form se bo do dobilo. Do sedaj je le neznaten del zemeljske plasti preiskani. Pa kaj bi končno

pomagalo, pravi Darwin, če bi se našlo še toliko medform? Ko bi se med vrstami a in b našla forma c trdili bi nasprotniki, da je ta, tretja, forma popolnoma za se stalna, za se vsvarjena forma — in mi bi imeli dovelj snovi za prepis. Vprašanje je ravno, če so različnosti vrst večne, ali pa, če so le tekom razvoja nastale?

Telesni sestav človeka se povsem vjema v temeljni obliki z onimi živalskimi sesaleci. Človek ima vse tiste organe, trpi na istih boleznih in mučijo ga isti paraziti. Razvija se in razmnožuje prav tako kakor živali. Tudi v kali (prvotni štadij, v semenu) se z drugimi sesaleci popolnoma vjema. V nerazviti (rudimentarni) obliki nahajajo se pri človeku posamezni deli telesa, ki so pri drugih živalih popolnoma razviti, tako na primer nastavek slepih črev, podaljšanje hrbtnice (rep), kratka fina dlaka, s katero je telo pokrito itd. Razlika med človekom in živaljo tedaj ni nepremostna. Ako človek hodi pokonec in dela z rokami, je to povsem logično, ako je hotel, da si je napravil orožje, s kojim se je branil in lovil divjačino. Naraščajočo množico možgan in veličino črepije povzročil je razvoj mozga (hrbtnice), koji je moral nositi prvo. V telesnem, kakor tudi duševnem oziru med človekom in živaljo se morajo dokazati le razločki stopinje omike. Večji je razloček med razvito opico in pa na nizki stopinji stoječim človekom, kakor pa med istim in pa na vrhuncu razvoja se nahajajočim tovaršem. Resnica pa je, da igra nagon (instinkt) pri živalih večjo ulogo, nego pri človeku, kar pa končno zopet ni drugega, nego v prvih štadijih razvoja se nahajajoč razum. Težko je najti mejo med nagonom in razumom, naravnost nemogoče pa bi bilo, živalim odreka ti vsak razum (pamet). Tudi glede moralnega čnta med živalimi, kar jih dela s človekom, vsaj od daleč, sorodne, dalo bi se marsikaj zanimivega povedati. Najsi bode vrzel med ljubeznijo in požrtovalnostjo živali in med vzvišeno moralno človeka še tako veliko, leži med njimi nebroj stopenj razvoja in nihče nima pravice, oporekati, da je bil ta naravni razvoj kedaj prekinjen. Posamezna razdobja človekovega razvoja, danes še niso popolnoma razjasnjena, resnica pa je, da je ohranil mnogo onih lastnosti, ki so se tekom razvoja posameznikom kakor tudi celi družbi izkazale za potrebne in koristne. Gotovo bi danes razloček med človekom in opico ne bil tako velik, če bi se našle vse one oblike razvoja, po katerih se je povzpel do današnje višine. Veliko očitani je imel Darwin pretrpeti radi svojih teorij, posebno že radi tega, ker je bil v nekaterih točkah v diametralnem nasprotju s cerkvenimi nauki. V svojem svetskem naziranju se je postavil v mnogih fazah naravnost na protireligiozno stališče, česar pa nikdar ni obžaloval. Na napade brez znanstvene podlage sploh ni odgovarjal. Celu vseмир je smatral za velikansko bojšče, ki se spreminja iz stare v nove forme pod vplivom trajnovčnega mehanizma. Prvi, ki je Darwinov nauk brezpogojno priznal, je bil veliki filozof Hubert Spenser. Za njim so prišli še drugi, ki nadaljujejo od njega započeto delo. Socijalna demokracija je prevzela iz naukov Darwinovih temeljno idejo, namreč dejstvo o boju za obstanek je opravičen po prirodni pravici, ki edino je merodajen za življenje vsacega človeka. In refren te parole je: **revolucijoniranje delavskih mas!**

D. M.

Čimbolj se debeli kapitalistova mošnja, tembolj se krči delavčev želodec.

Klavničarski trustjani so svoje "duše" že davno zmlili v klobase in jih prodali za "free lunch".

Čimbolj strašijo naši nasprotniki ljudi pred socializmom, češ da razdira dom in vero, tembolj se množijo število brezdomovcev in brezvercev.

Pravi predsednik Zedinjenih držav je J. Pierpont Morgan. Taft je le njegov "pup", kateri izvršuje njegova povelja.

ZE SE PLAŠIJO MILITARIZMA.

(Nadaljevanje s prve strani.)

dveh pa največje vpliva tudi na oboroževanje ostalih držav.

Izdatki za militarizem in marinizem postajajo ogromni, da se jih strašijo že tisti, ki jih zahtevajo. Zadnji teden je imel angleški državni tajnik za zunanje zadeve Grey v parlamentu govora, ki je napravil povsod v "merodajnih" političnih krogih največji vtisk.

Grey je med drugim dejal to: "Neizmiselnost je, da se ob dejanskim prijateljskih razmerah med državami oboroženje tako pospešuje. Breme oboroževanja je še bolj nevarno kakor vojna sama. To oboroževanje pomeni izkrvavitve v miru. Sporazum prizadej državi bi morda povzročil, da bi se delali izdatki bolj počasi, ali da se sedanjim mornariškim načrt ne bi povečal. Vse to bi bilo lahko predmet pogajanja med Anglijo in Nemčijo in na vsak način bi bilo koristno, če bi se dosegel sporazum. To je razmeroma majhno vprašanje v primeri z izdatki vsega sveta, kar je naš cilj."

Zanimiv govor, ki nam seveda ne pove nič posebnega novega. Zanimivo je to, da ni tako govoril socialist, ampak angleški državni tajnik. Izkrvavitve v miru! Kolikokrat so to dejali socialni demokrati! Če spoznavajo to resnico že vladajoči, tedaj mora biti nevarnost velika. Gospodujoče sloje obhaja strah. Plašijo se duhov, ki so jih sami priklicali.

Glasilo nemškega državnega kancelarja, "Norddeutsche Allgemeine Zeitung", je z veseljem pozdravilo govor angleškega državnika in izjavilo, da bo Nemčija jako rada podala roko za sporazum. To je znamenje, da postajajo tudi na Nemškem bremena neznošna in da jih tudi tukaj obhaja strah.

Če bodo res dosegli kakšen sporazum, je pač še veliko vprašanje. Na besede kapitalističnih ministrov se ni veliko zanašati. Militarizem je posledica kapitalizma in z njim tako tesno združen, da ne more poginiti eden, če ne pogine drugi. Vendar so vse te izjave dragocene. V njih je priznanje, da je militarizem nevarno, pogubno vreme. Socialisti imajo torej prav, da se bore proti njemu z vsemi silami. Imajo pa tudi prav, če ne pričakujejo uspeha in rešitve od modrosti vlad temveč od ljudske zavednosti in moči.

"R. Pr."

SPOMINI NA PRVI MAJ.

Bilo je koncem aprila zadnje leto mojega učenja v rokodelstvu, ko sem prvič slišal o socialistih. Slišal sem same slabe reči o njih.

Učitelj večerne strokovne šole, je nam, učencem pravil, da so socialisti ljudje, ki ne marajo delati in da ne zaslužijo drugega, nego da se jih priveže na klop in prav dobro pretepe z žilovko.

Tudi od duhovnikov nisem slišal nič manj prijaznih besed o njih. Ni čuda torej, da sem jih smrtno sovražil.

Tisto leto je prišel 1. majnik na nedeljo. Že nekaj dni prej se je govorilo splošno, da bodo socialisti korakali tisti dan po mestu. Pozneje se je reklo, da bi korakali, če bi jim to dovolila policija, pa da jim ne bo; da bodo pa vseno korakali v večjih trumah na prostor, kjer so imeli veselico.

Radovednost me je gnala tako silno, da sem se oddolžil iti na ta dan pogledati, kako izgledajo ti sociji. Predstavljal sem si jih kot nekeke hudournike. Kako sem bil pa začuden, ko sem zagledal gruč ljudi v snažnih oblekah in na orslih z rdečimi cveti in trakovi. Čudno se mi je na mah zazdelo, kako bi mogli biti ti ljudje tako hudobni, kakor se o njih govori. Toda ker te reči govore največ duhovniki, mora biti že res. Že zaradi tega so hudobni, ker imajo rdeče trakove. Zakaj nimajo teh trakov drugi, normalni ljudje. Kmalu nato, ko sem se odstranil, srečam svojega dobrega znanca, ki se je učil iste obrti kot jaz in na moje začudenje, je imel na prsih pripeto malo rdečo zavezo. Obšla me je neznanska togota in v tej togoti sem zagrabil za zavezo, da mu jo odtrgam z rokavniha. A nisem se upal. Tovariš je takoj poznal mojo togoto in me potolažil, češ, saj jaz nisem socij, ampak nosim tole zato, da vme ljudje

zija. In res, kmalu nato pride od nasprotne strani kolodvora mlad kmečki fant, spremljajoč dva dekleta. Bil je v živahem razgovoru z njima in ujel sem prav zadnje njegove besede: le počakajte, bomo kmalu katerega videli." V tem trenutku vzdigne roko, katere kazalec pomeri na doleca, mojega znanca z glasnim vsklikom: "vid' te ga, vid' te ga, tamla je že eden".

Vidiš, kako zija, me je spomnil moj tovariš. To zanimanje se mi je zelo dopadlo in sem bil celo ponosen nato, da sem smel biti ob tej priliki ob strani mojega znanca — tovariša.

Takrat sem spadal h katoliškemu učenskemu društvu, in tistega dne smo šli vsi učenci v Št. Vid, kjer so imeli katoličani iz Ljubljane in okolice svojo majniško veselico. Kot dobri katoličani so šli dopoldne na Šmarno goro in popoldne so imeli v Št. Vidu svojo veselico. Tudi naš društveni duhovnik nas je peljal tje. Dal je vsakemu po deset krajcarjev, da jih lahko potrošijo.

Na prostoru veselice je bilo zbrano že precej ljudstva, ko smo dospeli, a prostor je bil slab, kajti pevec so stali pred govejo stajo iz ktere je uhajal neprijeten vonj. Komaj smo stopili na zemljišče, že sem čul, kako mlad kaplan udriha po socijih. Njegove zadnje besede, katere so mi ostale še danes v spominu, so bile: "socialisti hočejo deliti! Le vzemimo napr. krompir; ne zraste ves enak, in ti bi ga hoteli deliti. Eni bi dobili samo debelega, drugi pa samo orobnega; ali je to pravica. Dol s sociji! Dol z njimi, sem si mislil na tistem tisti jaz. Ampak malo pozneje sem si pa zopet mislil: ho, krompir bi pa res lahko tako razdelili, da bi ne dobil eden samo debelega, drugi pa samo drobnega."

Proti večeru smo jo odkorakali z našim gospodom nazaj proti Ljubljani. Blizu Ljubljane pa se kar pridri na kolesu nek človek, z rdečim trakom okrog pasu in letel je kot strela. To je bila pa že velikanska predznost. Nikakor mi ni šlo v glavo, kako se upa ta človek v Št. Vid. In zopet me je obšla sveta jeza: Najraje bi ga bil premikastil.

Tako je minulo dve leti in jaz sem bil še vedno zvest pristaš katoliškega društva rokodelskih pomočnikov. In ker sem se vedno držal le v tem društvu, in delal pri malih mojstrih, sem ostal vedno neveden.

Pozneje sem dobil delo v večji tovarni. Bilo je ravno pred 1. majem in delavci, moji tovariši so se pripravljali da praznujejo 1. majnik. Nekega dne pride sodelavec do mene in mi prinese list, na katerega se je bilo treba podpisati. Dasi nisem vedel zakaj se je šlo, sem podpisal vsejedno. Pozneje sem šele zvedel, da se gre za praznovanje in da se 1. maja ne bo delalo.

V svoji jezi sem pa brž dejal svojemu partnerju, da jaz bom vseeno delal. Tudi on je bil tistih mislih, ker mi je pritril, češ, da bo delal tudi on.

Ko sem drugi dan prišel v tovarno, pa ni bilo notri ne enega izučenega delavca, izvzemši učencev.

Pred tovarno je stalo nekaj delavcev, ki so se pogovarjali, koliko bi se doseglo, če bi bili delavci edini. Kaj so hoteli stem reči, me ni nikakor ni šlo v glavo. Ni mi šlo tudi v glavo, kaj naj pomeni praznovanje 1. majnika.

Ko stopim ob določeni uri k svojem delu, me naenkrat ustavi delovodja z besedami: vi ste večeraj podpisali, da želite praznovati 1. majnik in radi tega danes ne smete delati, ker jaz ne maram pretepev v moji tovarni.

Prišedši na moje stanovanje, mi začne pripovedovati učence višje šole, skaterim sva skupaj stanovala, o jutranji demonstraciji socialistov.

Pravil je, da se mu ni nič kaj dopadlo, in da je pustil svoje tovariše na pozorišču in odšel raje v cerkev zmolit en par očenašev, ter da mu je odleglo. Izpraševati me je začel, kaj pomeni rdeči trak, katerega nosi vsak na prsih, razložiti mu nisem zamogel seveda nič, ker mi je bilo vse deveta želja.

Slučajno sem pa izvedel, da imajo tistega popoldne javen ljudski

shod, na katerega sem sklenil, da se podam.

Dvorana, kjer se je vršil shod, je bila velika, nabito polna, do vrat. Obstal sem pri vratih ter poslušal govornika. Govoril je o krivicah, ki se gode delavskim slojem in navduševal ljudi za boj delavskih pravic.

Z ognjevitimi besedami je bil sedanji krivični sistem. Dejal je, da je čas, da nehamo moliti, prosjačiti, plaziti se po kolenih in fahati pravice.

Pravice, da si je treba vzeti s poukom in izobrazbo bojem.

Za njim je govoril še eden govornik. Strinjal sem se do dela z obema. S tem shodom sem dobil šele malo pojma, kaj da delavstvo pravzaprav želi; vendar mi je bilo pred očmi še vse megleno.

Ko je govornik nehal s svojim govorom, me eden iz naše tvornice pokliče v malo sobo. Imeli so namreč pred tovarno stražo, katere je poročala odboru, da sem hotel delati. Ko sem vstopil v sobo, me je že eden delavcev oestro premeril gorindol in me nagovoril z ostrim glasom, zakaj da sem šel v delavnico. Razburjen je bil videti zelo, kajti nisem se utegnil opravičevati, ko mi je naglo ukazal, naj se zgubim, ako ne, da dobim par gorkih zaušnic. Po tako vročem zraku mi je kaj dobro delo, ko sem jo urnih krač primahal na prsto in se zamešal med množico.

Ta ti je pa politič, tam hoče delati in tukaj hoče biti, so letele besede za menoj.

Ni mi mogloče popisavati duševnega trpljenja, katerega sem preстал radi tega koraka. Komaj sem začel stvar malo spoznavati, pa se ti pripeti kaj takega ne da bi se mogel sploh zagovarjati.

Bilo je nekaj let pozneje, na Nemškem. To pot sem že spadal k svobodni strokovni organizaciji a nisem se več bal ali sovražil socialistov, ker sem bil sam z njimi in bil na to tudi ponosen, da sem bil njih član.

Spoznal sem, kako grdo so se mi duhovniki lagali ko so blatili ljudi, kateri v resnici hočejo uveljaviti Kristove nauke in katerim je v resnici pri sreči človeštvo.

Spominjam se, kako je v Berlinu na 1. majnika na vse zgodaj zjutraj, budila godba zaspance po koncei.

Že pred solnčnim vshodom so korakali majničarji, na čelu jim vodila, po mestu.

Zjutraj smo se zbrali na določenem mestu, od koder smo z godbo na čelu, ki je igrala marsiliso, odkorakali mimo tovarni. Eni, ki so bili prosti so se nam pridružili, drugi so pa žalostno gledali za nami. V takem slučaju smo jih vedno pozdravljali in jim klicali: pridružite se nam, saj imate moč.

Trajno mi ostane v spominu, ko sem praznoval prvič 1. majnik, ko sem ponosno korakal poleg zavednih sodrugov po mestu ven, na plano, kjer narava govori svoje tajno življenje.

Kako veličastno je bilo, ko so nastopili govorniki in govorili o velikem pomenu majniške slavnosti. In kako bujno je bilo šele zvečer, ko so prišli iz mesta tudi ostali delavci, ki se čez dan nam niso bili vedno pridružili.

Ob takih prilikah dobi človek res tolažbo in počuti se srečnega, ko vidi, kako lepo bi bilo, ko bi enkrat vsi ljudje živeli v zavednosti in bi si bili bratje in sestre — vse ena družina, z eno nalogo: vzdigniti tiste, ki so danes tlačeni pod sedanjim kapitalističnim sistemom. In ob takih prilikah, se v človeku poraja nov pogum, nov up za boljše dni, ki pridejo gotovo Strugar.

PIŠMA IZ AMERIKE.

I.

Dragi prijatelj! V Ameriki je fletno. Delam vsak dan — en teden podnevu in drug teden ponoči — in zaslužim deset kron dan. Le pomisli! Koštamo se kot gospoda v starem kraju. Vsako jutro frustkam kafe in šarkelj. Seboj vzamem mrzlo svinjsko prato, kruh — namreč bel, ker črna kruha sploh ni v Ameriki in še kaj zraven. Zvečer pa župa in spet kakšna prato. Pivo pijemo kadar sa nam zljubi; za groš ga dobim poln lonec. Na delo se vozimo. Ob nedeljah smo "frej", gremo le masi kot v starem kraju, po masi ga pa malo "požingamo" pri Bertoneeljevemu Francelj-

ni — zdaj se mu reče Frenk — ki ima salun ali ostarijo. "Zingamo" včasih celo noč kot tam pri vas, a drugi dan pa spet na delo. Za basa je en Kranjec, ktere ga lahko zastopim; ni se mi treba angleško učiti. Za drugo se pa nič ne brigam. Tako dobro se mi še ni godilo. Neumen bi bil, če bi še kdaj šel nazaj. Pa pozdravljen. To pismo daš žiher vsakemu brat. Tvoj srečni Jure —

II.

Dragi brat! Pišem ti resnico: prevaril sem se! Ni tako v Ameriki ne, kot so prej drugi govorili in kot sem sam mislil. Delam v fabriki. Vroče je kot v peklu, a poganjajo nas kakor nemo živino. Pri tožiti se pa nihče ne sme, kajti pred fabriko čaka celotni trop fantov brez dela. Zaslužim res dva dolarja, a kaj, ko niti dobrih čevljev ne dobim za ta denar. Kolikor dobim, skoro vse potrošim za stan, hrano in obleko, ako nečem živeti po pasje. Kdor hoče kaj prihraniti, mora pristradati, ako nima večje plače kot jaz. Zraven pa še vedno fehtajo: daj za cerkev, daj za stol v cerkvi, daj za orglje, daj, daj! Sem že sit tega. Če imam kakšen cent dat, rajši dam za delavsko organizacijo, v katero smo se delavci združili, da si pridobimo kakšno izboljšanje. To je vse, kar me še navdušuje, drugače bi že obupal. Pozdrav, pa — tam ostani! Tvoj nezadovoljni John —

III.

Dragi kolega! Amerika je dežela prave svobode. Velike moderne ideje se propagirajo brez ovir. Vera je brez pomena v Ameriki. Znanstvo je vse. Sam Rockefeller, največji bogatin na svetu — saj veš —, Carnegie itd. rado darno sipljejo tisočake za javne knjižnice. Fanatizma ni. Izobrazbo in blagostanje delijo z veliko žlico. Veda je glavna sila v tej veliki deželi. Na svidenje! Tvoj Fricc —

IV.

Dragi duhovni kolega! Imenitno! Imenitno! — Amerika je pravi kraj za nas. Kranjsko je za berače. V enem letu, odkar sem tu — mimogrede rečeno —, sem napredoval na vagi 54 funtov. "ez pas merim ravno zdaj 42 palcev. Kaj porečeš? Ti me ne bi več poznal. Samsvoj gospodar. Ljudje so mehki kot vosek; kar topijo se ljubezni do mene. Sami bivši kmetje. Sezidali so mi cerkev in faruž in sedaj tu živim brez skrbi kakor mali škof. S prevzvišenim knezoškofojem Jegličem ne menjam. Kar se tiče splošnega napredka svete cerkve v Ameriki, moram reči, da to je kraj, na katerega smemo staviti vse nade. Nove cerkve rastejo vsak dan in nekatere stanejo po milion dolarjev. Naša katoliška cerkev bo nekega dne najmočnejša politična sila v Ameriki. Mase so nam zveste in gospodariji velikih podjetij ter državniki nam grede povsod na roke. Takozvani znanstveniki in brezverci so slabi kot otroci. Nimajo zob, da bi nas izpodgrizli. — Tvoj čez vse srečni Rev. Tone —

P. S. — Kadar greš spet na Dolensko, pozdravi Ančko.

V.

Ljubi strije! — Čudil se boš, ko ti po dolgem času naznanjam, da sedaj sem samsvoj gospodar. Imam gostilno in hotel. Popolnoma zadovoljen. Trgovina gre tukaj stokrat boljše kot v starem kraju. Oblasti so z nami. Ako imam kakšno sitnost s policijo — držim namreč dekleta, kar za božjo voljo nikjer ne omeni —, stisnem jim nekaj v pest, pa je vse dobro. Za take stvari gre v Ameriki kot po loju. Kdor ima denar, to se reče dosti denarja, sme početi vse, kar se mu zljubi, magari če človeka ubije, zmira se lahko izmaže. Kredita je dovolj. Denar teče noter, kakor studenece izpod skale. Spadam k jedni organizaciji, ktera čuva naše koristi.

Enkrat v letu grem v cerkev in z župnikom sva največja prijatelja, kar se šika. Večkrat igrim z njim kvarte pozno v noč.

Gledališče v našem mestu je večje kakor ktero v Evropi. Kadim havana-cigare. Prihodnje leto se bom dal voliti za aldermana in stavim glavo, da bom izvoljen. Kšeft je kšeft, ali kakor pravim tukaj, biznes je biznes! Gut baj! Tvoj zadovoljni Luka —

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Recepti po dovozu. Pri spremembi bivališča v obeh straneh naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske socialistične organizacije v Ameriki.

Frank Podlipiec, President; John Petrich, Secretary; Frank Jančič, Treasurer

Frank Petrič, direktor; Jos. Bratkovič

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries, \$2 a year, \$1 for half year. ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

KDO NE SME V TO DEŽELO.

Naslednji sloji inozemcev so izjuri in ko je dosegel starost osemnajstih let, topoglavje, slaboume, duhobolne osebe, božjastniki, blazniki in ljudje, ki so bili blazni pet let popreje; osebe, ki so imele dva ali več napadov blaznosti kadarkoli poprej; siromaki, ki bi utegnili postati nadležni; berači po poklicu; osebe, ki imajo tuberkulozo (jetiko) ali kako gnusno ali nevarno nalezljivo bolezen; osebe, ki so duševno ali telesno nesposobne služiti si vsakdanji kruh; osebe, ki je o njih dokazano ali priznava, da so izvršile kako hudodelstvo, — zločinstvo ali velik prestop, ki kaže naravno izprijetost; anarhisti, množenci, žene ali dekleta, ki prihajajo v Zed. države v svrhu prostitucije ali v kako drugo nenavarno svrhu, in osebe, ki posredujejo ali poskušajo dovesti takih žensk ali deklet v nemoralne svrhe. Od pripusta so izključeni vsi pogodbeni delavci, ki so bili pregovorjeni izseliti se v to deželo po ponudbah ali obljubah zaslužaka ali vsled dogovorov, ustmenih, pismenih ali tiskanih, izraženih ali namignjenih, za opravljanje dela v tej deželi kakršnegakoli, izučeni ali neizučeni; tisti, ki so bili v enem letu po dnevu prošnje za pripust deportirani ali poslani nazaj, ker so bili zapeljani k priselitvi, kakor gori označeno.

POSTAVE IN ODERDBE O NATURALIZACIJI.

Vsakdo, ki se je priselil v Zed. države z namenom ostati stalno v tej deželi, naj bi smatral za svojo dolžnost, postati državljani Zed. držav. In to iz mnogih razlogov. Mnoge službe in uradi so, ki jih ne more nihče dobiti in vršiti, ako ni rojen ali naturaliziran državljani Zed. držav. Otroci inozemskih staršev rojeni izven Zed. držav niso smatrani državljane, dokler ni njih oče po postavi naturaliziran.

Otroci oseb, postavno naturaliziranih pod katerokoli postavo Zed. držav, ki so bili pod starostjo edenindvajsetih let začasa naturalizacije svojih staršev, so smatrani za državljane, ako bivaajo v Zed. državah. Otroci oseb, katere so zdaj ali so bile državljani Zed. držav, čeprav rojeni izven mej in sodne oblasti Zed. držav, se smatrajo za državljane istih.

Če inozemec, ki je izjavil svoj namen postati državljani Zed. držav, umre preden je dejansko naturaliziran, se vdova in nedoletni otroci takega inozemca, ako zadostne ostalim odredbam postavne, naturalizirajo brez izjave njihovega namena.

Vsak inozemec, preden se pripusti k državljanstvu, mora izjaviti pod prisogo na sodišču, da bo podpiral ustavo Zed. držav, ter da se popolnoma in docela odpoveduje vsaj pripadnosti in zvestobi kateremukoli inozemskemu vladarju, samodržcu, državi ali oblasti, kateri je poprej pripadal in kot podanik ali državljani; da bo podpiral in branil ustavo in postavne Zed. držav proti vsem sovražnikom, tujim in domačim, ter ostal zvest in udan tej deželi.

Zakoni in odredbe o naturalizaciji predpisujejo, da ne sme biti naturaliziran ali dostopen kot državljani Zed. držav noben inozemec, kateri ne zna govoriti angleškega jezika; pod pridržkom, da se ta zahteva ne tiče inozemcev, ki so telesno nesposobni ustreči tej, ako so sicer sposobni postati državljani Zed. držav.

Nihče ne sme biti naturaliziran niti ne sme nobeno sodišče izdati naturalizacijskega spričevala pred tridesetimi dnevi od takrat, ko se vrše splošne volitve.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1337 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

litve v sodnijskem okraju tistih sodnih oblasti.

Zakon dovoljuje sodišču, da bi ob času naturalizacije in kot del iste na prošnjo dotičnega inozemca izda ukrep za promeno imena dotičnemu inozemcu, in njegovo naturalizacijsko spričevalo se ima izdati na izpremenjeno ime.

Inozemec, ki je nosil deden naslov ali bil plemenitaš v kraljestvu ali državi, iz katere je prišel, ko prosi za pripust kot državljani, mora poleg rednih zahtev tudi posebej prekljčiti svoj naslov ali red plemstva na sodišču, kateremu je podal svojo prošnjo, in njegovo prekljčilo se ima vključiti na sodišču.

KAKO POSTATI DRŽAVLJAN ZED. DRAŽAV.

Inozemec lahko postane državljani Zed. držav takole:

Izjaviti mora pod prisogo pred sodnijskim klerikom v distriktu, kjer biva najmanj dve leti pred svojim pripustom in ko je dosegel starost osemnajstih let, da je njegova trdna namera, postati državljani Zed. držav, ter se odpovedati vsaki podločnosti in zvestobi do inozemskega kneza, vladarja, države ali vlade, kateri pripada ob istem času kot državljani ali podložnik.

Taka izjava mora obsegati ime, starost, opravilo, osebni opis, rojstni kraj zadnje inozemske bivališče, dan in leto prihoda, ime ladje, na kateri je morda prišel v Zed. države in sedanje bivališče.

Ne manj nego dve leti in ne več nego sedem let po taki izjavi svoje namere mora napraviti in podati v duplikatu (dvojnici) prošnjo, v kateri mora navesti svoje polno ime, bivališče in opravilo; čas ter kraj in ime sodnije, kjer je izjavil svojo namero postati državljani; če je oženjen, mora navesti ime svoje žene in, če mogoče, deželo njenega rojstva; in če ima deč, mora navesti ime, dan in leto, ter kraj rojstva in bivališče vsacega živečega otroka.

Prošnjo mora prosilec lastnoročno podpisati in morata jo potrditi najmanj dve zaupni priči, ki sta državljani Zed. držav in ki morata navesti, da osebo poznata prosilca kot prebivalca Zed. držav za neprestano dobo najmanj petih let in države ali distrikta, kjer je napravljena prošnja, za dobo najmanj enega leta pred vložitvijo njegove prošnje, ter da je prosilec po svojih mislih v vsakem oziru sposoben za pripust državljaniom Zed. držav.

UPRAŠANJA IN ODGOVORI ZA DOBAVO DRŽAVLJANSKEGA CERTIFIKATA.

Kdor želi postati državljani Zedinjenih držav, se mora pripraviti, da prav odgovarja na uprašanja, ki jih stavita zvezni sodnik ali zvezni državni pravdnik.

V naslednjem prinašamo celotno besedilo uprašanj in odgovorov, ki jih je treba navadno razumeti in znati odgovorjati v angleškem jeziku.

Upraš. Who makes the laws for the United States?

Odg. Congress at Washington.

U. How many houses of congress are there?

O. Two.

U. What are the names of the two houses?

O. The senate and house of representatives.

U. Did you ever read the constitution?

O. Yes.

U. How many senators go to Washington from each state?

O. Two from each state.

U. How long are they elected for?

O. Six years.

U. Who elects them?

O. Legislature from each state.

U. How many representatives from each state are there?

O. One for every 30,000 votes.

U. Who elects the president?

O. The electors.

U. How long does he hold office?

O. Four years.

U. Who elects the representatives?

O. The people.

U. How long are they elected for?

O. Two years.

U. Who makes the laws of this state?

O. The legislature at (naming capital of whatever state you live in).

U. What is the difference between congress and the legislature?

O. Congress makes the laws for the United States and the legislature the laws for the state.

U. On what day and year did this country gain its independence?

O. July 4th, 1776.

U. Who was the first president?

O. George Washington.

U. Who is the present president?

O. Name president holding office.

Plačilni dan! To je dan, ko se ti približa bosa, tvoj gospodar, in ti milostno podari eno četrtino plena, kar ti je otel od zadnjega plačilnega dne.

Jako važno vprašanje?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na 'Proletarca'?"

Se ne! —

Importiran starokrajski

tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA,

1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

POZOR! POZOR!

IG. KUŠLIAN

GOSTILNICAR

229-1st Ave., Milwaukee, Wis.

Ima najboljše pijače in vedno pripravljen pripravek, po zmernih cenah. — Lokaiti in potujoči rojaki — dobrodošli!

I. STRAUB

URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prstnov in drugih dragotin. Izvršuje vsakovrstna popravila v tej stroki p zelo niski ceni.

Oblazite ga!

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 1924-26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 5 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovenski.

Za dobre fotografije

SE OGLASI

pri

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne in najfinije

slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.

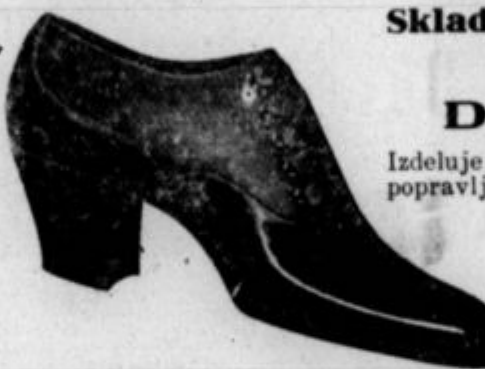
Fotografira tudi zvečer po naročilu.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVILJENO 1883

Skladišče

za dame, moške in otroke

Domača tvrdka

Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljajna dela, spadajoča v čevljarstvo obrt!

Delo obila naročila se priporoča sl. občinstvu

JOSIP JECMENJAK, lastnik

1831 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

NAJBOLJŠA KUHINJA!

Billiards, Pool Table, Prenočišča za potnike.

Jedi pripravljene po domače.

Odpri po dnevi in po noči.

P. Perič, 1412 W. 18. St., Chicago, Ill. Telefon: Canal 2408

Naznanilo.

Občinstvu naznanjamo, da je naša pomladanska zaloga moških in deških oblek z novo zalogo popolnoma in sicer z novim in zadnje mode blagom najboljše kakovosti.

Pridite in pogledajte!

J. J. DVORAK & CO.

1853-55 Blue Island Ave.

edini izdelovalec unijskih oblek in prodajalec na zapadni strani Chicago. NAREJENE OBLEKE. Želimo tudi seznaniti občinstvo z našo veliko zalogo po meri narejenih oblek, zadnje mode v mestu za svoje blago jamčimo, ker vemo, da je vsak naš odjemalec zadovoljen, kdor nas obišče.

ČEVLJI! Pridite in oglejte si našo veliko zalogo unijskih čevljev vseh vrst in kakovosti.

J. J. DVORAK, lastnik.

Zdravljenje v 5 dneh

Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Strukturi; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičočih se moških.

Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moji namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujejo le jaz edino sredstvo, s katerim ozdravim vsakega.

Popravite Vaše zdravje

Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških. Če je upanja v vaši zadevi, vam pojasnem, kako se treba zdraviti.

Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledice in nepravilne v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).

TAJNE

moške bolezni

z guba nagona, bolezni v ledicah in jetrih

zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.

PLJUČA

naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne bolezni po moji najnovejši metodi

Zdravljenje za stalno, je, kar želi vsakdo; ozdravim vsakogar, kdor mi zaupa njegov položaj. Moje zahteve so dostopne in primirne napram natančnemu zdravljenju in obroki lahki. Pridite danes in olajšajte bolečine. (Nasveti zastoj.)

DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago

med Randolph in Clark

Odpri: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutraj do 4 pop.

Zastrupljenje krvi

in vseh drugih kožnih boleznih, kakor pršice, lueije, onemoglost itd.

Ženske bolezni

beli tok, bolečine v oza-

ture, garje, otekline, po-

dju in druge organske bolezni zdravim za stal-

no.

(Preiskovanje brezplačno)

"NATURALIZACIJSKI ZAKON"

se imenuje knjižica, ki je namenjena za tiste rojake, ki žele postati državljani Zed. držav.

Zakoni za naseljence so čedalje bolj strogi, treba je, da si vsak nabavi tozadevno knjižico, v kateri se razlaga, kako se postane ameriški državljani.

Knjižica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sodr. Fr. Petriču, 1830. So. Center Ave., Chicago, Ill.

SODRUGI V CHICAGU, POZOR!

Glasom sklepa seje izvrševalnega odbora Jugosl. soc. Zveze dne 5. marca in pozneje 16. aprila t. l. prirede slovenski in hrvatski sodrugi v nedeljo dne 30. aprila dopoldne

DOBRO SLUŽBO

lahko dobi vsak mladenič ali gosposdična na železnici ali pa pri "brezžičnem brzojavu". Odkar je osemurni delavnik postal zakon in se množe brezžične postaje, primanjkuje približno 10.000 brzojavnih vslužbencev. Začetniki dobivajo \$70 do \$90 mesečno. Naša šola je pod nadzorstvom višjih brzojavnih uradnikov. Vsem, ki dokončajo šolo s povojnim vspehom, so službe osigurane. Pišite za podrobnosti šolskemu zavodu, ki vam je najbližji. National Telegraph Institute, Cincinnati, O., Philadelphia, Pa., Memphis, Tenn., Columbia, S. C., Davenport, Ia., Portland, Ore.

Stara navada je zdraviti revmatizem, trganje po udih, neuralgijo, zvinjenje itd. z Dr. Richterjevim "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenic in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kupovanju je treba na to paziti.

Slovincem in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico.

FRANK ZORNJAK, 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

Najpripravnější in najcenejša parobrodna črta za Slovence in Hrvate.

Regularna vožnja med New-Yorkom, Trstom in Reko.

Brzi poštni in novi parobrodi na dva vijaka:

Martha Washington, Laura, Alice, Argentina in Oceania

Druge zveze parnike, ki bodo vozili 19 milj na uro, gradijo. — Parniki odplujejo iz New Yorka ob sredih ob 1 popoldan in iz Trsta ob sobotah ob 2 popoldan proti New Yorku. — Vsi parniki imajo brezžični brzojav, električno razsvetljavo in so moderno urejeni. — Hrana je domača. — Mornarji in zdravnik govorijo slovensko in hrvatsko.

Za nadaljne informacije, cene in vozne listke obrnite se na naše zastopnike ali pa na:

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.

Največja trgovina

z žganjem, vinom in smodkami na debelo.

Vse blago prve vrste!

Dve prodajalnice:

JOSEPH H. MILLER et Comp., 917 Woodland in 6030-6032 St. Clair ave. Cleveland, Ohio.

Telefon: Cujahoga C. 4254 R in Princeton 2002.

Blago pošiljamo tudi izven Clevelanda.

Pišite slovensko! Cene nizke.

Potreba točna!

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA

v Clevelandu, Ohio

J. SVETE po domače pri ZALARJU

6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smodke prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

Po navodilu slovenske angleške slov-nice, tolmača in angl. slov. slovarja se lahko vsaki preprosti človek angleš-tine, kakor jo v navadnem življenju rabi priučil, kar je v tej deželi nujno potrebn, ako hoče kak boljši posel in ne-odvisno živeti. Knjiga v platno vezana stane samo \$1.00 in je dobit